

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Kommunikatsioonijuhtimine

**“Klaperjaht, mis ei lõpe kunagi?” -
Meedia roll poliitiku avaliku tegevuse kujundajana poliitiliste
skandaalide näitel**

Magistritöö

autor: Taavi Eilat
Juhendaja: professor Marju Lauristin

Tartu 2016

Sisukord

Sisukord	2
Sissejuhatus	4
1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	6
1.1 Teoreetilised lähtekohad	6
1.1.1 Skandaal ja poliitiline skandaal	6
1.1.2. Poliitilise skandaali roll ühiskonnas	8
1.1.3. Vahendatud skandaal	11
1.1.4. Reaalne sündmus ja meediasündmus	13
1.1.5. Skandaali kulg	15
1.2. Empiirilised lähtekohad	19
1.3. Uurimisküsimused	21
2. METOODIKA JA VALIM	22
2.1. Metoodika	22
2.1.1. Meediatekstide analüüsimeetodid	22
2.1.2 Semistruktueeritud intervjuud ja nende analüüs	23
2.2. Valim	25
2.2.1. Meediatekstide analüüsi valim	25
2.2.2. Intervjuude valim	26
3. MEEDIATEKSTIDE ANALÜÜSI TULEMUSED	27
3.1. Siim Kallase kajastus skandaalis	27
3.1.1 Meediaväljaannete kajastus	29
3.2. Klaperjaht Siim Kallasele (skandaali kulg)	30
3.3. Jürgen Ligi kajastus skandaalis	37
3.3.1 Meediaväljaannete kajastus	38
3.4. Jürgen Ligi sotsiaalmeedia plahvatus (skandaali kulg)	40
3.5. Meediatekstide analüüsi tulemuste kokkuvõte	48

4. INTERVJUUDE ANALÜÜSIST SAADUD UURIMISTULEMUSED	50
4.1. Sissejuhatus intervjuude analüüsi	50
4.2. Siim Kallase intervjuu analüüs	52
4.2.1. Poliitikute enda rolli konstrueerimine	52
4.2.2. Teised osapooled, kellega poliitik skandaalis suhestub	53
4.2.3. Kuidas tajub poliitik ajakirjanduse tegevust skandaalis?	58
4.3. Jürgen Ligi intervjuu analüüsi tulemused	62
4.3.1. Poliitiku enda rolli konstrueerimine	62
4.3.2. Teised osapooled kellega poliitik skandaalis suhestub	65
4.3.3 Kuidas tajub poliitik ajakirjanduse tegevust skandaalis?	70
4.3.4. Poliitiline tagasitulek	74
4.4. Meediaesindajate intervjuude analüüs	75
4.4.1. Meedia roll poliitilises skandaalis	75
4.4.2. Kuidas tajub ajakirjandus poliitikute käitumist skandaalis?	83
4.4.3. Poliitiline tagasitulek	87
4.5. Intervjuude analüüsist saadud tulemuste kokkuvõte	88
5. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	89
5.1. Järeldused	89
5.2. Diskussioon	94
5.3. Meetodi kriitika	100
Kokkuvõte	102
Summary	104
Kasutatud kirjandus	106

Sissejuhatus

Antud magistritöö on mõtteliseks jätkuks autori 2013. aastal Tartu Ülikoolis kaitstud bakalaureusetööle “Ajakirjanduse ja poliitika roll ning suhted poliitilises skandaalis Silvergate’i näitel”. Bakalaureusetöös analüüsis autor ühe omanäolise poliitilise skandaali anatoomiat ja meedia tegevust selles. Töö käigus jõudis autor järelduseni, et Eesti poliitiliste skandaalide kultuur ei ole väga selgelt paika loksunud ning ajakirjandus ja ka poliitikud ei oma selget arusaama enda ja teiste käitumispõhimõtete kohta skandaalis. Tuginedes teoreetilisele käsitlusele defineeris autor empiirilise töö järeldustes poliitilise skandaali järgnevalt: “Poliitiline skandaal on skandaal, mis leiab aset meediaväljal, kus mõne poliitiku üleastumine kehtestatud normist poliitilisel väljal on ajakirjanduse poolt üheselt tajutav ning toob kaasa tugeva avaliku reaktsiooni.” (Eilat, 2013)

Viimase kolme aasta jooksul on puhkenud mitmed uued poliitilised skandaalid, kus tugeva avaliku surve all on paljudel juhtudel pidanud poliitikud loobuma oma positsioonist. Ajakirjandus on skandaalis süüdistanud poliitikuid ebaselgetes vastustes ja valetamises ning poliitikud on vastukaaluks süüdistanud meediat kallutatuses ja liiges ründamises. Kui Siim Kallas 2014. aastal skandaali tõttu loobus pürgimast Eesti peaministriks iseloomustas ta meedia käitumist poliitilises skandaalis ilmekalt: “See klaperjaht ei lõpe kunagi!”

Just sellest samast väitest tõukub ka magistritöö pealkiri, pannes selle järgi küsimärgi: “Klaperjaht, mis ei lõpe kunagi?” Poliitiliste skandaalide analüüsi käigus loodab autor anda vastuse küsimusele, milline on meedia roll poliitiku avaliku tegevuse kujundamisel poliitilises skandaalis? Kas ajakirjandus ründab ja läheb üle laipade? Mille nimel ta seda teeb? Miks poliitikud skandaalis ei taha taanduda? Kas poliitikud valetavad? Kas poliitilise vastutuse võtmine poliitilises skandaalis on kirstunael poliitiku karjäärile?

Töö on jaotatud viide osasse, millest esimene tutvustab poliitilise skandaali varasemaid käsitlusi ja selle rolli ühiskonnas teoreetilisest lähtekohtadest. Kuna see on töö on jätkuks juba bakalaureusetöös alustatud poliitilise skandaali analüüsile, siis on teooria osa paljuski

ülesehitatud sarnaselt varasemale tööle. Peamised autorid kellele see peatükk tugineb on John B Thompson, Ari Adut, Robert Ekström, Tor-Erik Johansson, Robert Entman, Sigurd Allern, Ester Pollack jt. Töö teises osas tutvustatakse töö empiirilise osa eesmärke, uurimisküsimusi, metoodikat ja valimit. Käesoleva töö empiiriline osa analüüsib kahte viimaste aastate suuremat poliitilist skandaali, milleks on Siim Kallase Eesti Panga garantiikirjade skandaal, mille tulemusel Kallas loobus 2014. aastal pürgimast Eesti peaministriks ja samal aastal toimunud Jürgen Ligi sõnaskandaal, kus sotsiaalmeedias kirjutas toonane rahandusminister teravaid sõnu oma koalitsioonikaaslase kohta ja pidi selle tõttu hiljem ametist tagasi astuma. Töö empiiriline osa jaguneb omakorda kaheks, millest esimeses, kogu töö mõistes kolmandas, peatükis analüüsib autor valitud skandaalide sobivust poliitilise skandaali mudelisse tehes selleks nii kvantitatiivse kui ka kvalitatiivse sisuanalüüsi meedias ilmunud tekstidele. Neljas osa tööst on kvalitatiivne sisuanalüüs magistritöö jaoks tehtud semistruktureeritud intervjuudele skandaali osapoolte ja ajakirjanikega. Magistritöö jaoks tehti intervjuud poliitikute Siim Kallase ja Jürgen Ligiga ning ajakirjanike Holger Roonemaa ja Aivar Reinapiga. Töö viimases osas tehakse järeldusi püstitatud uurimisküsimustest, diskuteeritakse tulemuste üle ning pakutakse väljavaateid teema edasiseks uurimiseks.

Magistritöö on mõeldud eelkõige auditooriumile, kelle jaoks on oluline mõista ühte tahku Eesti poliitilisest kultuurist, milleks on poliitiline skandaal. See töö aitab nii tegevajakirjanikel, poliitikutel kui ka nende kommunikatsioonijuhtidel mõista osapoolte vastastikmõju skandaalis. Kuivõrd töö seob teoreetilised käsitlused reaalsete poliitiliste skandaalidega pakub see välja ka mudeli, millest lähtuvalt poliitiliste skandaalide analüüsimine edaspidi nii ülikoolis, ajakirjanduses kui ka kommunikatsioonibüroodes saab olla lihtsam.

1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

1.1 Teoreetilised lähtekohad

Selleks, et asuda uurima meedia rolli poliitiku avaliku tegevuse kujundajana poliitilises skandaalis tuleb esmalt avada teoreetilised vaated senistele peamistele küsimustele ja definitsioonidele.

Teoreetilisi lähtekohti tutvustavas esimeses osas käsitleb autor skandaali ja poliitilise skandaali olemust varasemalt ja tänapäeval. Seejärel tutvustatakse poliitilise skandaali rolli ühiskonnas ja avaldumise põhimõtteid. Kolmas osa toob välja vahendatud skandaali mõiste ja avab olulisel määral ajakirjanduse rolli skandaalis. Sündmuste konstrueerimine ajakirjanduslikus faktiloomes aitab järgnevas peatükis mõista reaalsete ja meediasündmuste eripära. Viimases osas võtab antud töö ette ühe poliitilise skandaali mudeli, mis aitab mõista skandaali kulgu.

1.1.1 Skandaal ja poliitiline skandaal

Sõna skandaal (*scandal*) võeti tänapäeva Euroopa keeltes kasutusele kuueteistkümnendal sajandil, kuid ajalooliselt ulatub see tagasi Kreeka ja Ladina kultuuri. Üks peamisi poliitiliste skandaalide uurijaid John B. Thompson (2000: 13) defineerib tänapäevase skandaali järgnevalt: „Skandaal viitab tegevusele või sündmusele, mis sisaldab teatavat üleastumist ning saab teadlikuks teistele ja toob kaasa tõsise avaliku reaktsiooni.“

Veel täpsemalt soovib Thompson skandaali defineerides lähtuda juhtumistest, millel on järgnevad omadused:

1. Ilmnemine või olemasolu sisaldab üleastumist kindlatest väärtustest, normidest ja moraalsetest koodidest;
2. Ilmnemine või olemasolu sisaldab saladuse või varjamise elemente, kuid neid teatakse või usutakse sügavalt olemasolevana teiste poolt;

3. Mitteosalejad taunivad tegevust või sündmust ja võivad olla solvunud üleastumisest;
4. Mitteosalejad väljendavad rahulolematust avaliku hukkamõistu teel antud sündmusele või tegevusele;
5. Sündmuse avalikuks tulek ja hukkamõist kahjustab vastutavate inimeste mainet. (Thompson, 2000: 13-14)

Teine USA skandaalide uurija Ari Adut on seda täpsustanud sellega, et üleastumise jaoks on küll tarvis eksimist normi suhtes, kuid see ei pea olema ilmtingimata reaalne (Adut, 2008: 13). Ilmne või väidetav üleastumine võib samuti põhjustada skandaali, seni kuni see genereerib negatiivset huvi või uudishimu avalikkuse poolt. Adut (2008: 11) defineerib skandaali kui märkimisväärse üleastumise, millele järgnev jõuline reaktsioon kutsub esile usaldusvääruse kahanemise inimese või institutsiooni suhtes ja hukkamõistu üleastumise suhtes. Poliitilise skandaali üheks oluliseks osaks on see, et selline skandaal sisaldab poliitika liidreid ja persoone (Thompson, 2000: 91). Selline definitsioon jääb liiga indiviidi keskseks ja arvestada tuleks ka sotsiaalseid suhteid ja institutsioone. Teine viis poliitilise skandaali defineerimiseks on seda teha tegevusest lähtuvalt.

Oluline on siin mõista, et seejuures nähakse skandaali puhul alati üleastumist mingist normist (Thompson, 2000: 94) või tajutavast normist (Adut, 2008: 11). Thompson (2000: 94) nimetab poliitilise skandaalina peamiselt kolme liiki: seksi- rahastamis- ja võimuskandaali. Ta kasutab ka terminit poliitiline väli (*political field*), millena ta peab silmas välja, kus tegutsevad riigiasutused.

Thompsoni skandaali liike täiendavad Rootsi teadlased Mats Ekström ja Bengt Johansson (2008), kes avavad pikemalt sõnaskandaali (*talk scandals*) olemust. Nende toodud selgitusi toetab ka Ari Aduti selgitus ilmsest või väidetavast üleastumisest ja nii ütlevad Ekström ja Johansson (2008: 62), et sõnaskandaalid näitavad uut aega mediatiseerumises (*mediatisation*), kus ei pea olema reaalselt tegu väljaspool meediat ehk siis paljastus varjatud tegevuse kohta ei ole enam poliitilise skandaali vaieldamatu osa.

Seega, on varem välja toodud Thompsoni viiest peamisest tunnusest erinev arusaam see, et sõnaskandaali puhul ei pea üleastumine toimuma suletud uste taga vaid sageli toimub otse meedia tähelepanu all. Peamine küsimus on sõnaskandaalis see, mida inimene teatud positsioonis tohib öelda ja kuidas nad peaksid käituma avalikus kõnes ja diskursuses (Ekström ja Johansson, 2008: 63).

Nimetatud kriteeriumitest lähtuvalt võib konstrueerida ühise definitsiooni: poliitiline skandaal on skandaal, mis leiab aset poliitilisel väljal, kus mõne poliitiku tajutav üleastumine kehtestatud normist saab avalikuks ja toob kaasa tugeva avaliku reaktsiooni. Antud töö autor on poliitilist skandaali defineerinud ühe Eesti poliitilise skandaali analüüsist natuke konkreetsemalt ajakirjandusega sidudes: “Poliitiline skandaal on skandaal, mis leiab aset meediaväljal, kus mõne poliitiku üleastumine kehtestatud normist poliitilisel väljal on ajakirjanduse poolt üheselt tajutav ning toob kaasa tugeva avaliku reaktsiooni.” (Eilat, 2013)

Avaliku reaktsiooni tekkimine viitab, et skandaalid saavad esile tõusta vaid ühiskonnas, kus on võimalik negatiivse reaktsiooni avaldamine. Järgmine alapeatükk toobki välja, millises ühiskonnas skandaalid tekivad ja mis on nende roll.

1.1.2. Poliitilise skandaali roll ühiskonnas

Ari Adut (2008: 287) toob välja, et poliitilisel skandaalil on nii plussid kui miinused: ühest küljest võib neid käsitleda kui tõrjevahendit. On olemas reaalsed sotsiaalsed võimalused karistada korrumppeerunud poliitikuid ja skandaali avaldamine võib seda desinfitseerida. Samas võivad skandaalid, mis ei leia tõendamist, tarbetult õõnestada institutsioone ja vähendada avalikku usaldust.

Enamasti tuuakse välja, et poliitiline skandaal on olemuslikult võimalik vaid liberaalses demokraatlikus ühiskonnas (Markovitsi ja Silversteiniga, 1988, Thompson 2000 kaudu). Just nendes riikides rõhutatakse protsesside läbipaistvust, mis eksimuse korral saab karistatud skandaaliga. Thompson nõustub sellega osaliselt, öeldes, et ilmselt on teatav seos liberaaldemokraatia ja skandaali vahel olemas. Ta toob välja mitu põhjust

(Thompson, 2000: 94-95): esiteks, eksisteerivad liberaal demokraatlikes ühiskondades parteid ja huvigrupid, kes soovivad edu saavutada. Vabas ühiskonnas tekkiv konkurents toob kaasa suurema konflikti ohu ja skandaali avaldumine võib olla ka poliitilise konkurendi poolt välja käidud trikk teise vastu edu saavutamiseks. Teiseks, on skandaali avaldumine seotud demokraatlikus ühiskonnas toimuvate valimistega, mille korral teatud aja tagant peab poliitik end taas avalikkusele tõestama, kuid skandaali õhutamine vastase poolt võib tuua edu hoopis talle. Kolmandaks, on liberaalses ühiskonnas ajakirjandusvabadus, mis mängib suurt rolli skandaalse materjali levikul. Neljandaks, võimuvõitluse hirmus otsustavad erakonnad varjata üleastumisi erinevatest normidest.

Seega võib väita, et vaba konkurents üldiselt ongi põhjus, mis liberaaldemokraatlikes ühiskondades skandaalid avalduvad ning autoritaarses ja totalitaarses seda ei juhtu. Ka autoritaarses ja totalitaarses ühiskonnas võib eksisteerida üleastumisi normidest, kuid tsensuuri tõttu on nende avalikuks tulek vähetõenäoline. Öeldust nähtub, et skandaalide avalikuks tulek ei ole mitte märk ühiskonna kaugenemisest demokraatiast vaid vastupidi. Seni kuni skandaalid saavad avalikuks tulla võib rääkida vabast demokraatlikust ühiskonnast.

Üha enamate skandaalide avalikuks tulekut põhjendab Thompson ajalooliselt (2000: 108-114) järgnevalt:

1. Poliitiliste liidrite suurem nähtavus toob kaasa tõenäosuse eksimuste avastamiseks;
2. Kommunikatsioonivahendite muutumine ja parem kättesaadavus;
3. Ajakirjanduse kultuuri muutumine (uurivate toimetuste tekkimine);
4. Poliitilise kultuuri muutumine erakondade põhiseks ja avalikkuse tähelepanust sõltuvaks;
5. Kasvav poliitilise elu seadustamine (eelkõige USAs).

Just ajakirjanduse tööpõhimõtete muutumine on eriti oluline poliitiliste skandaalide sagedasemaks esinemiseks. Tumber ja Waisbord (2004: 1037) toovad välja, et massimeedia sekkumine ja uuriva ajakirjanduse kasv on teinud poliitilisest skandaalist ühe osa tänapäevasest poliitilisest kultuurist. Peamiselt saadakse ajakirjandusest ja meediast aru kui juhtivast jõust, kes võtab skandaalid tükkideks lahti ja avaldab poliitilise vale käitumise.

Selleks, et skandaal lahvataks peab normist üleastumist kommuniqueerima auditooriumile ning Aduti (2008: 16) sõnul peaks see olema tehtud negatiivse suunitlusega. Info avalikuks tuleva sündmuse kohta ei pea olema surmkindlalt tõene ja isegi kui juhtumi puhul on võimalus, et normist üleastumist ei ole toimunud, võib avalikkus käituda ikkagi skandaalile kohaselt.

Avaldamine mõjutab poliitilist usaldusväärust ja poliitilise elu seadustamist, mis teeb skandaalist usaldustesti antud erakonna või poliitiku jaoks. Usaldustestist lähtumine toob aga suurema meedia tähelepanu, mis omakorda viib tagasi ajakirjanduse kultuuri muutumiseni. Sellest johtub ka skandaalide kumulatiivne efekt, et rohkem poliitilisi skandaale toob tõenäoliselt kaasa uusi skandaale, mis tõstatuvad tänu meediale. (Thompson, 2001: 116)

Lähtudes strukturaalfunktsionalistlikust teooriast, mis ütleb, et ühiskonda hoiab koos harmoonia või tasakaal struktuuri osade vahel, võib skandaali avaldumises näha ohtu kehtivale ühiskonna korrale. Talcott Parsoni nimetatud väärtuskonsensus (Hess et al, 2000) ollakse demokraatlikus riigis justkui saavutanud ja skandaali esiletõusmine ning sellest tulenev arutelu soovitakse summutada.

Joseph N. Capella ja Kathleen Hall Jamiesoni (1997) esitlevad sellist lähenemist kui küünilisuse spiraali (*spiral on cynisim*). Nende hüpoteesid ütlevad, et meedia kajastab suure strateegiaga poliitikuid, mis õhutab avalikku usaldamatust ning küünilisust poliitika ja poliitikute vastu. Küünilisus murendab rahva usaldust ja vähendab ka nende kaasatust. Autorid toovad välja, et spiraali efektina hakkavad poliitikud kasutama kõneisikuid, sest

ajakirjanike nähakse vaid otsimas kindlaid mudeleid ja raame. Selle vältimiseks on vahemeestena kasutusel pressiesindajaid, kes püüavad kõneainet muuta ja skandaalilt tähelepanu eemale juhtida.

Lähtudes konfliktiteooriast, mis ütleb, et võitlus võimu ja ressursside pärast on normaalne ning just stabiilsus ühiskonnas on olukord, mis vajab muutmist (Hess et al 2000: 14), tuleks skandaalis näha demokraatia parandaja ja edendaja rolli. Skandaali abil tulevad välja varjatud faktid, mida avaliku arutelu käigus saab muuta. „Püsiv ja aktiivne ajakirjandus võib meid paremini informeerida, mis toob kaasa demokraatia sisese dialoogi tugevnemise,“ loodavad Põhjamaades skandaale uurinud Allern ja Pollack (2012: 10).

Kõlapinna skandaalile annab selle avalik arutelu, mis toimub tänu vahendajale ja seega saab skandaalis vahendajaks meedia.

1.1.3. Vahendatud skandaal

Just tänu meedia vahendaja rollile ühiskonnas on skandaalid oluliselt muutnud oma olemust (Thompson, 2000: 31): Kui varem olid skandaalid kohalikud sündmused, mis tekkisid näost näkku suhtluses ja väikese grupi siseselt, nagu pere ja naabrid, siis tänapäeva skandaali võib kutsuda „vahendatud skandaaliks“ (*mediated scandal*), mis jõuab suurema rahvahulgani meedia vahendusel. Lihtsuse huvides käsitletakse käesolevas töös sõnasid meedia ja ajakirjandus sünonüümidena, sest see annab laiemat vaadet meedia tegevusele ja ei takerdu definitsioonist tulenevatesse eripäradesse.

Teoreetikute sõnul on meedia roll skandaalis muutumas: varem ainult skandaali vahendajana tegutsenud meedia on hakanud mängima üha suuremat rolli skandaali arengus ja elushoidmisel (Allern & Pollack, 2012: 9). Põhjuseid skandaali elushoidmiseks võib enamasti leida kaks: ühelt poolt, see müüb ehk lugejaid ja vaatajaid skandaalile on alati palju, kuid teisalt, võib lähtuda põhjus ka avalikust huvist. Vahendatud skandaalid defineerisid ümber avaliku (täheenduses avatud ja teistele kättesaadav) ja isikliku (täheenduses peidetud, salastatud) vahelise suhte ning tõid kaasa uut tüüpi „avalikkuse“ (*publicness*), mida Thompson (2000: 37) kutsub „vahendatud avalikkuseks“ (*mediated*

publicness), sest selle kogemiseks pole vaja enam otsest kontakti algobjektiga. Sellist võimalust skandaali kui kohaliku sündmuse puhul ei eksisteerinud. Skandaalid võivad saada avalikkuses palju suurema tähelepanu kandudes tuhandete ja miljonite inimesteni.

Suurema hulga jõudmisel on mõju ka inimeste arvamusele ja hoiakutele skandaali suhtes. Seda mõõdetakse sageli populaarsusuuringute abil, mis tegelikult näitavad vaid ühte osa avalikust arvamusest. Robert M. Entman ja Susan Herbst (2001: 206) nimetavad seda massi arvamuseks (*mass opinion*), mis on mõjutatav meedia poolt. Teiste avaliku arvamuse vormidena toovad nad välja aktiveerunud avaliku arvamuse (*activated public opinion*), kuhu kuuluvad seotud, informeeritud ja organiseeritud kodanikud. Nendeks on erakondade liikmed, kohaliku elu aktivistid, huvigruppide kõneisikud, arvamuslimidrid ja teised, kes pööravad suurt tähelepanu poliitikale. Kolmandaks, tuuakse välja latentne avalik arvamus (*latent public opinion*), mille puhul on tegemist osaga massist, kelle arvamus ei kajastu massi arvamuses ja kelle eelistused on enamasti varjus. Viimasena esitlevad autorid tajutud enamust (*perceived majorities*), keda võetakse tegelikult antud teema kohta avaliku arvamuse esindajana. Siia kuuluvad näiteks poliitikud ja ajakirjanikud. (Entman & Herbst, 2001: 206-210)

Poliitiliste valikute tegemisel ja edu saavutamiseks käib erakondade vahel võitlus ikkagi massi arvamuse eest. Massi arvamust mõjutab enamasti meedia, kus kujuneb välja kõneaine. Kõneaine kujunemine (*agenda setting*) on protsess, mille käigus massimeedia kommuikereib avalikkusele erinevate probleemide ja ürituste osatähtsust. (Rogers & Dearing, 2000: 69). Seega saab oluliseks massimeedia valik kogutud informatsiooni hulgast. Ka skandaalide puhul muutub oluliseks, millest räägitakse.

Kõneaine kujundamisest räägitakse ka kui raamide seadmisest teemale. Tuginedes Goffmani „raami“ mõistele lõi raamistamise meediateooria Robert Entman. Raamistamine tähendabki teatud tajutud reaalsuse aspektide valimist ja nende esiletõstmist sõnumis, mis toetab teatava seletuse, tõlgenduse, hinnangu, soovitusel domineerimist (Entman, 2002: 391). Raamistamisega tegeleb Entmani sõnul eelkõige meedia, kuid seda püüavad teha ka poliitilised jõud. Püütakse esile tõsta teatavaid hoiakuid ning samas maha vaikida teisi

aspekte antud sündmusest. See toob kaasa tõlgenduste suunamise ja teiste tõlgenduste vältimise.

Scheufele (2000) sõnab, et kõneaine kujunemine ja raamistamine pole samad protsessid. Ta ütleb, et kõneaine kujunemisega tuuakse mälust massimeedia vahendusel esile mingi teema ja sellele abil paneb inimene maailmas toimuvale hinnangu. Raamistamise puhul on aga tegemist faktile tuginemisega, et inimesed ei suuda kogu maailma hallata ja seetõttu esitleb meedia lihtsustatult mõnda sündmust. Sedasi aitab ajakirjandus inimestel kategooriaid ja tõlgendusi mõjutada ja kujundada.

On tavaline, et ka skandaali avalikustamise puhul ei saa meedia tuua välja kõiki sündmusi, vaid seab skandaalile raamid, milles juhtunust kõneldakse. See on seotud skandaali „puhkemise“ momendiga, kus avalikkuse huvi antud teema vastu kasvab plahvatuslikult suureks. Uudislikkuse äkiline kasv ühe sündmuse puhul välistab selle täieliku kajastamise, mis on tingitud ka sellest, et meedia valduses ei ole kogu informatsiooni, vaid osa sellest. Uue informatsiooni tekkimisel võidakse raamid ümber paigutada või neid laiendada.

Meedia seatud raamides saavad ka skandaali juures oluliseks kindlad sündmused ja väljaütlemised, mille puhul sündmus kui fakt kaob vaateväljast.

1.1.4. Reaalne sündmus ja meediasündmus

Ajakirjandusliku faktiloome juures toob Indrek Treufeldt (2012: 27) välja, et ajakirjandusega seostuvad eelkõige sündmus ja uudis. Ta ütleb, et sündmuste najal struktureerib ajakirjandus tegelikkust. Sündmus seob eraldiseisvaid tegelikkuse elemente ja sündmustega kujuneb teatud tähendusstruktuur (Gerbner 1964, Treufeldt, 2012: 27 kaudu). Sündmused ei tähenda siinkohal mitte üksnes faktina aset leidnud juhtumeid, vaid tihti esitatakse väidet faktina kui tegelikkuse teatud peegeldust. Vahendatuses väljendubki ajakirjanduse põhiloomus kirjeldada tegelikkust. (Treufeldt, 2012: 262)

Tegelikkusele (reaalsusele) vastavaks peetakse ennekõike seda, mida tegelikkus vahetult ilmutab. Argielus on aga pea võimatu tegelikkust täies ulatuses hoomata ja siin tuleb appi meedia, mis laiendab inimeste teadvust (Treufeldt, 2012: 28).

J. Benthall (1995; Plogham, 1995 kaudu) ütleb, et suur osa meedias diskuteeritavast lähtub meediast endast ja sellel pole tegelikkuses vastet. On rida sündmusi, mis toimuvadki vaid meedias eneses nn. meediasündmused. Seega on meedia paljude sündmuste genereerijaks.

Seda on teisisõnu nimetatud ka meediahaibiks (*media hype*). Peter Vasterman (2005: 509) polemiseerib selle üle, kas mõni teema on oluline uudis või saab ta oluliseks uudiseks seepärast, et meedia ise teeb ta oluliseks. Veel küsib ta, kas meedias näidatav on reaalsus või meedia ise loob uut reaalsust. Defineerides meediahaipi, ütleb ta, et see on meedia loodud, seinast seinu uudisvoog, mis on valla päästetud ühest spetsiifilisest sündmusest ja suureneb uudiste loomisel enese-refereerimise protsessis. Meediahaibi käigus tõusevad teravalt esile uudised, mis on uudiste tootmise tulemuseks, selle asemel et vahendada arenguid, mis oleks leidnud aset ilma meedia vahelesegamiseta. (Vasterman, 2005: 515)

Seega ütleb ta, et meediahaibi sündmused ei lähtu uudisvoos enam reaalistest kajastatavates sündmustest, kuid sellele uudisvool on olnud selge alguspunkt mingisuguse sündmuse tõukel. Meedia taastoodab selle sündmusele enese-refereeringu kaudu. Enese-refereeringu süsteem võib aga kaotada teatud tingimustel kontakti välismaailmaga ja reageerib vaid iseenda tegevustele (Kepplinger ja Habermeier, 1995: 373). Sellest lähtuvalt on toodud välja ka, et uudis on see, mida muu meedia peab uudisväärtuslikuks. Vasterman (2005: 526) jõuab seda analüüsidest uuringuga järelduseni, et kui toimub sündmuse meediahaip, siis see loob vale arusaama, et olukord kuhjub ja läheb aina hullemaks. See läheb vastuollu ajakirjanduslike standarditega nagu usaldusväärsus ja tasakaal.

Just sellest ajakirjanduse töö protsessist lähtuvalt tuleb analüüsida poliitilise skandaali kulgu. Järgmine peatükk pakub võimaliku ühe skandaali mudeli.

1.1.5. Skandaali kulg

Poliitilise skandaali kulgu, hoolimata selle pikkusest, on Thompson (2000) näinud neljas peamises etapis. Kõigepealt on eelskandaal, siis tegelik skandaal, kulminatsioon ja tagajärg ning lõpuks kokkuvõte:

(1) Skandaali eelsesse etappi kuulub normist üleastumine, mis toimub enamasti enne skandaali algust. Normi vastu eksimine iseenesest ei põhjusta skandaali vaid selle põhjustab eksimuse avalikuks tulek. Näiteks Bill Clintoni ja Monika Lewinsky afäär tuli avalikuks aastaid hiljem, kui nende suhe aset leidis. Samas lähtudes Adut (2008) käsitlusest, ei pea eksimus olema alati reaalselt juhtunud, vaid seda võib käsitleda normist üleastumisena ka siis, kui see on sedasi tajutatav: olgu põhjenduseks see, et see näib ilmne või keegi seda väidab olevat. Sama kehtib ka sõnaskandaali juures, kus normi rikkumine võib toimuda näiteks meedias endas. (Ekström ja Johansson, 2008: 63). Enamasti tulevad normide vastu eksimised avalikuks tänu ajakirjanike, politsei ja teiste uuringute või asjast teadlike inimeste juttude põhjal. (Thompson, 2000: 74)

(2) Skandaali põhiosa algab info avalikus saamisega. Kusjuures avalikuks tulek ise võib olla üsna tagasihoidlik, piirdudes vaid ühe artikliga, kuid väline surve võib valla päästa sündmuste jada, mis laieneb kiiresti. Skandaali laienedes korjavad enamasti ka teised meediaväljaanded algmaterjali üles ja avaldavad. Laienemine toob kaasa süüdistused ja avaliku hukkamõistu. Süüdistused viivad tihti ka eitamiseni süüdistatavate poolt, mis omakorda kasvavad välja teise astme üleastumisteks (*second-order transgression*), kus skandaal paisub üha suuremaks ja kõneaineks saab ka valetamine. Sellise skandaali arengu juures võivad süüdistatavad osapooled tunda ennast lukustatuna meedia organisatsioonide poolt seatud lõksu, kus iga reaktsioon võib näida valena. Sellises olukorras on skandaali peategelasel äärmiselt raske leida head käitumisviisi. (Thompson, 2000: 74)

Skandaali arengu mõttes on siin heaks näiteks Watergate, kus esialgne info sisse-murdjatest, kes paigaldasid jälitusseadmeid, ei töotanud põhjustada suurt skandaali,

kuid selle tekitab hoopis juhtumi edasine käsitlemine ja sealt edasi juba president Richard Nixoni eitamine ja uurimise abistamisest keeldumine.

Thompson (2000) pakub välja, et üldiselt loodetakse eitusega meedia ära kurnata ja selle tulemusena skandaalist vabaneda. Samuti võib skandaali osapool loobuda igasuguse informatsiooni andmisest või hakata süüdistama meediaväljaandeid kellegi eelistamises, ebaeetilises käitumises või avaliku debati alandamises.

Sarnaselt toimub eksimus ka sõnaskandaalis, kus teise astme üleastumiseks võib saada poliitiku käitumine sõnaskandaalis, millena nähakse näiteks tõe varjamist, intervjuud, triviaalseid seisukohti või küsimuste ignoreerimist (Ekstörm ja Johansson, 2008: 71)

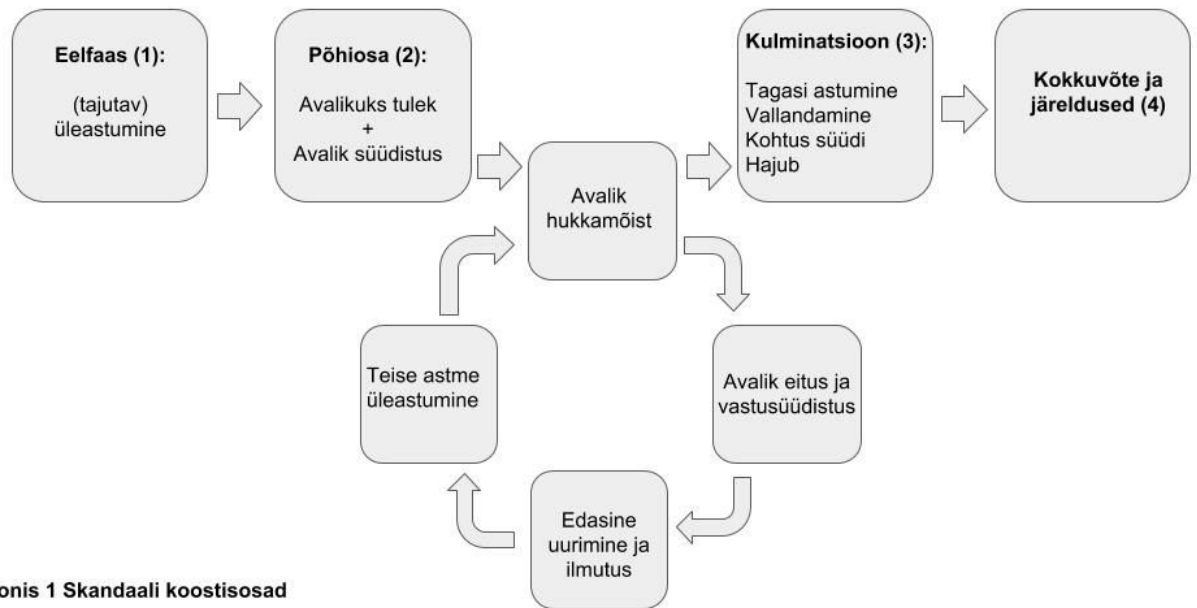
(3) Kolmanda etapina tuleb kulminatsioon või lõpplahendus, mille puhul on skandaal jõudnud avalikkuse teadvusse ja iga uus avaldus suurendab survet skandaali keskmes olevatele isikutele. Skandaali kulminatsiooniks peetakse hetke, mil süüdistatav tunnistab oma süüd (näiteks Clintoni avalik pöördumine), astub ametist tagasi (Nixoni ametist lahkumine pärast Watergate'i), vallandatakse või mõistetakse kohtus süüdi. Samas võib skandaal lõppeda lihtsalt hajumisega, milles pole ühtegi eelnevalt kirjeldatud hetke vaid pikast venimisest kurnatud avalikkus ei pööra temale enam tähelepanu. (Thompson, 2000)

(4) Skandaali viimane etapp kujutab endast kokkuvõtete tegemise aega. Kokkuvõtteid ja järeldusi teevad ajakirjanikud, poliitikud, arvamused ja teised. Need kokkuvõtted jõuavad hinnanguna enamasti ka meediasse. (Thompson, 2000)

Vahendatud skandaalid on tihti selge narratiiviga, mis kipuvad korduma. See tuleneb paljus meedia ja avalikkuse poolt seatud ootustest. Juhul kui skandaali kulg ei ole tavapärane ja põhisosale ei järgne kulminatsioon, võib skandaali narratiiv muutuda omanäoliseks, kuid lõpuks jõutakse ikka klassikalise kulminatsioonini näiteks tagasiastumise näol.

Skandaalide analüüsimisel lähtub Thompson (2000) kahest mudelist. Esimese puhul on tegemist lineaarse mudeliga, kus normist üleastumisele ja varjamisele järgneb avalikuks

tulek ning seejärel hukkamõist. Keerulisemate skandaalide juures läheb ka skeem laiemaks (vt joonis 1). Kui avalik hukkamõist püsib ja selle juures osapool eitab tegu ja teeb vastusüüdistuse, siis see viib edasise uurimiseni, mille käigus sünnib järjekordne normist üleastumine. Thompson nimetab sellist käitumist kassi ja hiire mänguks, mille puhul iga eitus kasvatab panuseid ja teise üleastumise hind võib olla palju kõrgem kui esimese puhul.

Joonis 1 Skandaali koostisosad

Ta kasutab ka väljendit „teise astme üleastumine“ (*second-order transgression*), mille juures esmaselt põhjuselt, mis skandaali tekitas, liigutakse edasi teise põhjuse peale ja skandaali fookus selle juures muutub. Selleks põhjuseks võib olla pettus, takistus, eitamine ja otsesed valed. Sedasi võib muutuda järgnev skandaal algsest teost isegi veel olulisemaks. Esimesest skandaali põhjusest areneb edasi järgneva skandaali peale. Näiteks Watergate järgselt pidi Nixon tagasi astuma mitte esialgse tegevuse tõttu vaid seepärast, et ta püüdis takistada juurdlust, mis paljastas tema seotuse salvestusseadmete paigaldamisega.

Sarnane oli ka põhjus, miks pidi antud töö autori (Eilat, 2013) analüüsitud Silvergate'i skandaalis tagasi astuma justiitsminister Kristen Michal. Pikalt veninud skandaal sai olulise pöörde kui prokuratuur avaldas pärast otsust, et uurimist ei alustata, raporti kogutud ütluste kohta. See tõi laialdasemat kõlapinda kogu poliitilise kultuuri teemale ja mõjutas ministrit ameti maha panema veel pool aastat pärast skakandaali puhkemist. See skandaal näitas poliitilise skandaali veel keerulisemat mudelit, kus alanud skandaal hääbus aja jooksul ja sai jätku alles pika aja pärast. Skandaali teine lahvatmine on seotud juba varem mainitud teise astme üleastumisega, mis leidis aset suletud uste taga ehk siis kui poliitikud käisid prokuratuuris väidetava must rahastamise kohta ütlusi andmas. Teise skandaali puhkemise hetkel hakkas meedia avaldama prokuratuuri kogutud ütlusi (Eilat, 2013: 27), mis tekitas ministrile sellise surve, et ta pidas paremaks amet maha panna.

Poliitilises skandaalis saabki äärmiselt oluliseks poliitikute ja ajakirjanduse omavaheline suhe, mille puhul on tajutav, et ajakirjandusel on teatav ootus poliitiku käitumisele poliitilises skandaalis. Teoreetiliste lähtekohtade analüüsist ei paista selgelt välja, millisena näevad osapooled ise meedia rolli poliitiku avaliku tegevuse kujundajana, mis on võetud käesoleva töö empiirilise osa peamiseks uurimisobjektiks.

1.2. Empiirilised lähtekohad

Järgnevas peatükis annab töö autor ülevaate empiirilistest lähtekohatadest, millest alustatakse analüüsi meedia rolli kohta poliitikute käitumisele poliitilistes skandaalides.

Seni Eestis tehtud uuringud on vaadelnud mitmeid erinevaid tahke skandaalides. Sigrid Sõerunurk (2005) uuris ühe skandaali konstrueerimist ühe ajakirjandusväljaande põhjal. Lauri Tankler (2005) tõi välja kolm skandaali ja vaatas nende põhjal poliitilise vastutuse olemust. Kristi Märk (2005) uuris kvantitatiivselt, kui aktiivne on Eesti meedia ühe skandaali kajastamisel. Käesoleva töö autor (Eilat 2013) keskendus bakalaureusetöös poliitilise skandaali anatoomia uurimisele ning analüüsis ühe skandaali näitel meedia mõju poliitikute usaldusväärssusele. Kuigi need uuringud annavad laia ülevaate erinevatest poliitiliste skandaali tahkudest Eestis, leiab töö autor, et vähe on uuritud ajakirjanduse ja poliitikute vastastikmõju poliitilises skandaalis. Seejuures lähtub töö autor seisukohast, et meedial on roll poliitiku avaliku tegevuse kujundamisele poliitilises skandaalis, kuid milline see roll on, vajab täpsemat analüüsi.

Selleks, et vastavat analüüsi teha, tuleb vaadata lähemalt konkreetseid poliitilisi skandaale. Käesolevas töös on võetud analüüsiks kaks erinevat poliitilist skandaali: Siim Kallase rahaskandaal, mille lahvatamise järel poliitik loobus 2014. aastal pürgimast Eesti peaministriks ja Jürgen Ligi sõnaskandaal, mille tulemusel astus rahandusminister ametist tagasi. Selleks, et skandaalide olemus oleks enne uurimisküsimuste sõnastamist selge, annab töö autor järgnevalt lühikese ülevaate mõlemast skandaalist.

Siim Kallase skandaal puhkes 2014. aasta 4. märtsil kui Eesti Päevaleht avaldas artikli “Miks oli Siim Kallas valmis mängu panema 100 miljonit dollarit Eesti Panga raha?” Euroopa Komisjoni asepresident ja sel ajal Eesti peaministriks pürginud Siim Kallas sattus sellega rünnaku alla tegudega, mis olid toime pandud 20 aastat tagasi ja mille käigus oli toonane Eesti Panga president Siim Kallas allkirjastanud võlakirjad, mille käiku laskmine oleks väidetavalt toonud kaasa suure rahalise kahju Eesti riigile. Skandaali puhkedes Siim

Kallas eitas allkirjade andmist, kuid mitmeid päevi püsinud meedia surve järel tunnistas ta allkirjade andmist. Surve Siim Kallasel püsis järgnevatel päevadel ja 12. märtsil teatas poliitik, et loobub valitsuse moodustamisest ning läheb tagasi Euroopa Komisjoni asepresidendiks.

Jürgen Ligi skandaal sai alguse sotsiaalmeediast, kui 22. oktoobril 2014. aastal eetris olnud ETVe saate "Foorum" järgselt kirjutas saates osalenud rahandusminister Jürgen Ligi oma koalitsioonikaaslase Jevgeni Ossinovski kohta kommentaari enda Facebooki seinal alanud arutelus. Jürgen Ligi kirjutas kommentaari kommentaaris: "*Tema, sisserändaja poeg roosast erakonnast peaks olema üliettevaatlik, aga ta ei teagi vaadata.*" 23. oktoobri hommikul avaldasid meediaväljaanded selle kommentaari ja algas sõnaskandaal, kus õige pea nõuti Ligi tagasiastumist. Kuigi Jürgen Ligi vabandas Jevgeni Ossinovski ees, jäi Ossinovski ja Sotsiaaldemokraatlik Erakond seisukohale, et Ligi on solvanud laiemalt vene kogukonda Eestis. Meedias nõuti aktiivselt ministri tagasiastumist ja Jürgen Ligi teatas ametist lahkumisest 26. oktoobril. Seejärel siirdus poliitik Riigikokku.

Töö empiiriline osa jaguneb kahte peamisse ossa. Esimeses neist annab töö autor ülevaate mõlema poliitilise skandaali anatoomiast. Selleks, et skandaali olemust kirjeldada vaatab autor meediakajastuste muutust numbrites kui ka sisulist skandaali arengut. Arvulised näitajad aitavad mõista skandaali peamisi sõlmkohti, et neid hiljem avada kontekstiga.

Empiirilise peatüki teine osa keskendub aga skandaali sattunud poliitikute ja ajakirjanike vastastikmõju analüüsile. Selleks analüüsib töö autor, kuidas tajuvad mõlemad osapooled üksteise käitumist poliitilises skandaalis ja millisesse rolli konstrueerivad endast skandaalis.

Kõige selle abil püüab töö autor teha järeldused, kuidas mõjutab Eestis meedia tegevus poliitikute avalikku käitumist poliitilistes skandaalides. Selle uurimiseks püstitatakse järgmises alapeatükis uurimisküsimused.

1.3. Uurimisküsimused

Antud alapeatükis toob autor välja magistritöö uurimisküsimused, lähtuvalt töö eesmärgist, milleks on näidata meedia rolli poliitiku avaliku tegevuse kujundana poliitilistes skandaalides. Töö empiiriline osa jaotatakse kaheks suureks peatükiks, millest esimene lähtub meediatekstide analüüsist ning teine intervjuudest osapooltega ja nende analüüsist. Siin sõnastatakse uurimisküsimused mõlema osa jaoks eraldi.

- Uurimisküsimused meediatekstide analüüsiks

1. Milline on kahe analüüsiks valitud Eesti poliitilise skandaali meediatekstide hulk, millisel ajal meediakajastuse hulk kasvab ja kas kajastusest ilmneb erinevusi kanalite lõikes?
2. Kas valitud kaks Eesti poliitilist skandaali sobituvad poliitilise skandaali mudelisse (Thompson, 2000; Adut, 2008)?
3. Milline on poliitikute käitumine kahes vaadeldavas skandaalis ja kuidas nad reageerivad kui neile tekib avalik surve?
4. Milline on ajakirjanduse käitumine kahes vaadeldavas skandaalis?

- Uurimisküsimused intervjuude analüüsiks

1. Millisena tajuvad skandaali sattunud poliitikud ajakirjanduse käitumist kahes töösse valitud poliitilises skandaalis?
2. Millisena tajuvad skandaale kajastanud ajakirjanikud skandaali sattunud poliitikute käitumist kahes töösse valitud poliitilises skandaalis?
3. Millisena näevad skandaalis olevad poliitikud ja skandaali kajastanud ajakirjanikud enda rolli poliitilises skandaalis?
4. Millal on osapoolte hinnangul käes aeg, et skandaali jooksul positsiooni kaotanud poliitik võib taas tõusta kõrgemale ametikohale ja avaliku tähelepanu keskpunkti?

2. METOODIKA JA VALIM

2.1. Metoodika

Selles alapeatükis kirjeldab autor magistritööks valitud metoodikat. Lähtuvalt töö uurimusküsimustest kasutatakse uuringu tegemiseks kombineeritud uurimismeetodeid, rakendades nii kvalitatiivset kui ka kvantitatiivset uurimisviisi.

Peamiselt on eelistatud kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodit, sest see võimaldab analüüsi puhul lähtuda otseselt skandaali kajastusest tulenevatest andmetest, ega sea sarnaselt kvantitatiivsete uuringutega ette kategooriaid ja piire, mille sisse peab andmestik mahtuma.

Kvalitatiivne tekstianalüüs võimaldab keskenduda tekstide sisule või kontekstilisele tähendusele ning pöörata tähelepanu ka vähemesinevatele tekstinähtustele (Laherand, 2008). Selline meetod pakub võimaluse läbi viia sisulist süvaanalüüsi, mille käigus materjal struktureeritakse, süstematiseeritakse ja kodeeritakse tulenevalt tekstide sisust. Kuna kvalitatiivsete meetodite põhiküsimusteks on „kuidas“ ja „milline“, siis vastavad need antud töö uurimusküsimustele, pakkudes seega piisavat võimalust kirjeldada meedia rolli poliitikute avaliku tegevuse kujundamisel poliitilises skandaalis.

Nüüd toob autor välja töö metoodika osade kaupa:

2.1.1. Meediatekstide analüüsimeetodid

Esmalt kasutatakse töös kvantitatiivset sisuanalüüsi, millest nähtub skandaali kajastuste hulk meedias, see annab võimaluse tõsta esile peamised skandaali pöördekohad, mis tõstavad meediakajastuste hulka. Selleks, et meediatekstide ülevaade oleks võimalikult täielik on kasutatud meediamonitooringfirma station.ee otsingut. Otsingust saadud meediatekstid kodeeriti. Kodeeritud tabelisse märgiti üles artiklite hulk, kuupäevad ja väljaanne. Neid kategooriaid kasutati analüüsis, kus toodi välja meediatekstide keskmine hulk päevade lõikes, iga päeva meediatekstide hulk ning artiklite arv iga kanali kohta.

Teine osa meediatekstide analüüsist tugineb kvalitatiivsel sisuanalüüsil, mis kaugeneb arvnäitajatest ja keskendub tekstide kontekstile. Philipp Mayring (2000; Kalmus, Masso, Linno, 2015 kaudu) määratleb kvalitatiivset sisuanalüüsi kui metodoloogiliselt kontrollitavat, tekstide kommunikatiivset konteksti arvestavat empiirilist lähenemist, mis järgib süstemaatilise analüüsi reegleid ja sammammulisi mudeleid ilma läbimõtlematute kvantifitseerimispuudlusteta. Ta toob välja, et arvulistest tulemustest olulisem on leida ja omavahel otstarbekalt seostada niisugused koodid ja kategooriad, mis võtaks kokku analüüsitava teksti seisukohast olulised tähendused. Käesolevas töös lähtutakse kvalitatiivsest sisuanalüüsist, mida Treufeldt (1996: 58) on nimetanud kirjeldav-fikseerivaks. Vaadeldavate poliitiliste skandaalide meediakajastused vaadatakse uuesti üle ja neist märgitakse välja peamised sõlmsündmused. Sõlmsündmusteks võetakse skandaali edasist meediakajastust muutvad sündmused. Antud meetodi järgi andmete kogumine lähtub induktiivsest loogikast. Andmete kogumist alustatakse tekstile lähedalt, aga materjali analüüsi käigus luuakse üha abstraktsemaid kontseptuaalseid kategooriaid, mis selgitavad, millele andmed osutavad. Loodud kategooriad sünteesivad ja tõlgendavad andmeid ja näitavad nende vahelisi mustreid (Charmaz, 2006: 28). Peamiseks ülesandeks selles osas on skandaaliga seotud sündmuste reastamine ajavahemikus, millal skandaal aset leidis. Sündmuste reastamise abil konstrueerib autor John B Thompsoni (2000) mudelist ja Ari Adut (2008) definitsioonist lähtuvalt mõlema poliitilise skandaali kulgemise skeemi.

2.1.2 Semistruktueeritud intervjuud ja nende analüüs

Magistritöö empiirilise osa teine pool keskendub intervjuude analüüsile. Selle jaoks viidi läbi neli semistruktueeritud intervjuud skandaali peategelastega ja kahe ajakirjanikuga. Neid intervjuusid analüüsitakse samuti kvalitatiivse sisuanalüüsiga. Lisaks meediatekstide analüüsi meetodi kirjeldusele täiendavad Hsieh ja Shannon (2005: 1278) kvalitatiivse sisuanalüüsi definitsiooni, öeldes, et tegemist on uurimismeetodiga, mida rakendatakse tekstiandmete sisu subjektiivseks tõlgendamiseks süstemaatilise liigendamise- ja kodeerimisprotsessi ning teemade või mustrite kindlaks tegemise abil. Esile tuuakse kolme

liiki sisuanalüüsi: tavapärase, suunatud, summeeriv. Lähtuvalt töö eesmärgist, kasutatakse selles magistritöös tavapärase sisuanalüüsi, mille käigus luuakse lähtuvalt induktiivsest loogikast teemade kategooriad, mille abil mõtestatakse lahti kogutud informatsioon. Intervjuude analüüsis kasutatakse vastajate tsitaate, vastuste interpretatsiooni ja mõtestamist autori poolt. Tsitaate eristatakse kursiiviga.

2.2. Valim

Selles peatükis antakse ülevaade empiirilise osa valimist uurimisküsimuste kaupa:

2.2.1. Meediatekstide analüüsi valim

Töö autor kasutas kvantitatiivseks meediatekstide analüüsiks station.ee monitooringufirma otsingu tulemusi. Antud monitooringufirma otsingu eeliseks on, et sinna on koondatud kõikide meediakanalite meediatekstid, mis võimaldab analüüsida palju suuremat hulka tekste kui seda oleks ise veebis tehtava lihtotsinguga leides. Lisaks on keskkonna eelis, et see pakub otsingu vastena teksti kujul kätte ka radio- ja telesaated, mille kodeerimine vastasel korral oleks väga ajamahukas. Otsingusse võeti kõik eestikeelsed üleriigilised ajalehed, veebimeedia, radio- ja telesaated. Loetud on ühikuid ehk iga saade või artikkel, kus esineb vähemalt korra märksõna. Kvantitatiivse sisuanalüüsi ajaliseks valimiks oli mõlema skandaali puhul teema tõusetumisele eelnenud päev ja skandaali järgselt periood, mis annab ülevaate skandaali kohta tehtud järeldustest.

Nii oli Siim Kallase skandaali puhul valimiks meediatekstid, kus esines poliitiku nimi perioodil 3. märts - 14. märts 2014. Kokku tuli välja 860 meediateksti.

Jürgen Ligi skandaali puhul võeti valimisse meediatekstid, kus esines poliitiku nimi perioodil 22. oktoober 2014 kuni 29. oktoober 2014. Kokku oli selliseid artikleid 631.

Kvalitatiivne meediatekstide analüüsi valimi moodustamiseks kitsendati kvantitatiivseks analüüsiks kasutatud valimit. Valimi moodustamisel lähtuti eeldusest, et ajalehed Eesti Päevaleht ja Postimees ning nendega vastavalt seostatavad Delfi ja Postimees online annavad skandaali olulisemad sõlmsündmused edasi, kui mitte otse allikast, siis meedia enese-refereeringust lähtuvalt. Valimit kitsendatakse põhjusel, et kvalitatiivse sisuanalüüsi tegemiseks tuleb minna tekstile lähemale ja lähtuda tekstist endast, mitte vaid arvandmetest (Mayring, 2000; Kalmus, Masso, Linno 2015 kaudu). Meediatekstid võeti ette ajalises järgnevuses ning kategooriate ja teemade märkimisel liiguti ka väljaannete enda viidetest järgmistele artiklitele, mis veebiväljaannetes on kergesti kuupäevaliselt

artiklite all eristatavad. Antud linkide kaudu edasi liikumine toimib sarnaselt nn lumepallimeetodile. Läbi loetud artiklitest määratakse induktiivselt tõstatuvad teemad, mis muudavad uuritava skandaali käiku ja võib nimetada sõlmsündmusteks. Sõlmsündmustena märgitakse esmalt välja teemad, mis leiavad skandaalis ära märkimist mitmes meediakanalis, nende erinevate teemade kategoriseerimisel ja ajateljele paigutamisel saadakse skandaali kulgu iseloomustav skeem. Kokku võeti Siim Kallase skandaali analüüsi kitsendatud valimisse 68 meediateksti ja Jürgen Ligi skandaali juures 134 meediateksti.

2.2.2. Intervjuude valim

Töö viimases osas viidi läbi intervjuud skandaalide osapooltega. Intervjuud viidi läbi skandaali peategelaste Siim Kallase ja Jürgen Ligiga ning kahe ajakirjanikuga. Eesti Päevalehest tehti intervjuu uudistetoimetuse juhataja Holger Roonemaaga, kes oli ka ise üks kahest ajakirjanikust, kes tõi päevavalgele Siim Kallase juhtumi, lisaks kirjutas ta ka artikleid Jürgen Ligi juhtumist ja toimetuse juhina oli juures igapäevaste ajakirjanduslike otsuste tegemisel, mis puudutasid ka skandaalide kajastamist. Postimehest tehti intervjuu peatoimetaja asetäitja Aivar Reinapiga, kelle vastutusel on uudistetoimetuse ja kes kirjutab ka ise artikleid. Lisaks on tema igapäevases otseses alluvuses veebiuudised, mille töö sai eriti oluliseks Jürgen Ligi juhtumi juures. Käesolevas töös otsustas töö autor piirduda kahe ajakirjanikuga, sest bakalaureusetöös (Eilat, 2013) tehtud intervjuud kahe poliitikaajakirjaniku ja samade väljaannete peatoimetajatega näitas, et toimetuse seisukoht skandaali põhimõtete kohta toimetuse sees on küllalt sarnane ja seepärast pidas autor otstarbekaks piirduda kahe intervjuuga ajakirjanike seast.

Neljast intervjuust kolm viidi läbi Tallinnas ja üks Tartus. Need kestsid poolest tunnist ühe tunnini. Kõik intervjuud transkribeeriti (vt lisa 2) ja neid kasutati kvalitatiivse sisuanalüüsi tekstidena, kust analüüsi käigus püütakse teemadesse jagatult leida vastused püstitatud uurimisküsimustele.

3. MEEDIA TEKSTIDE ANALÜÜSI TULEMUSED

Magistritöö empiirilise osa esimese peatüki käigus analüüsitakse poliitiliste skandaalide meediatekste nii kvantitatiivselt kui ka kvalitatiivselt sisuanalüüsi kasutades. Kahte skandaali on käsitletud selles peatükis eraldi ja kummagi kvantitatiivse sisuanalüüsi käigus vaadati, millised on meediakajastuse hulgast esile tõusvad pöördehetked skandaalis ja milline meediakanal on selle skandaali peamine kajastaja. Viimast analüüsitakse selleks, et mõista skandaali võimalikku nõ kuulumist ühele meediaettevõttele, mis aitab mõista, kas ajakirjandus vahendab või toodab skandaali (Vasterman 2005).

Kvalitatiivses meediatekstide analüüsis moodustatakse analüüsi käigus tekkinud kategooriate abil mõlema skandaali mudel, mida proovitakse paigutada John B. Thompsoni (2000) poliitilise skandaali mudelisse.

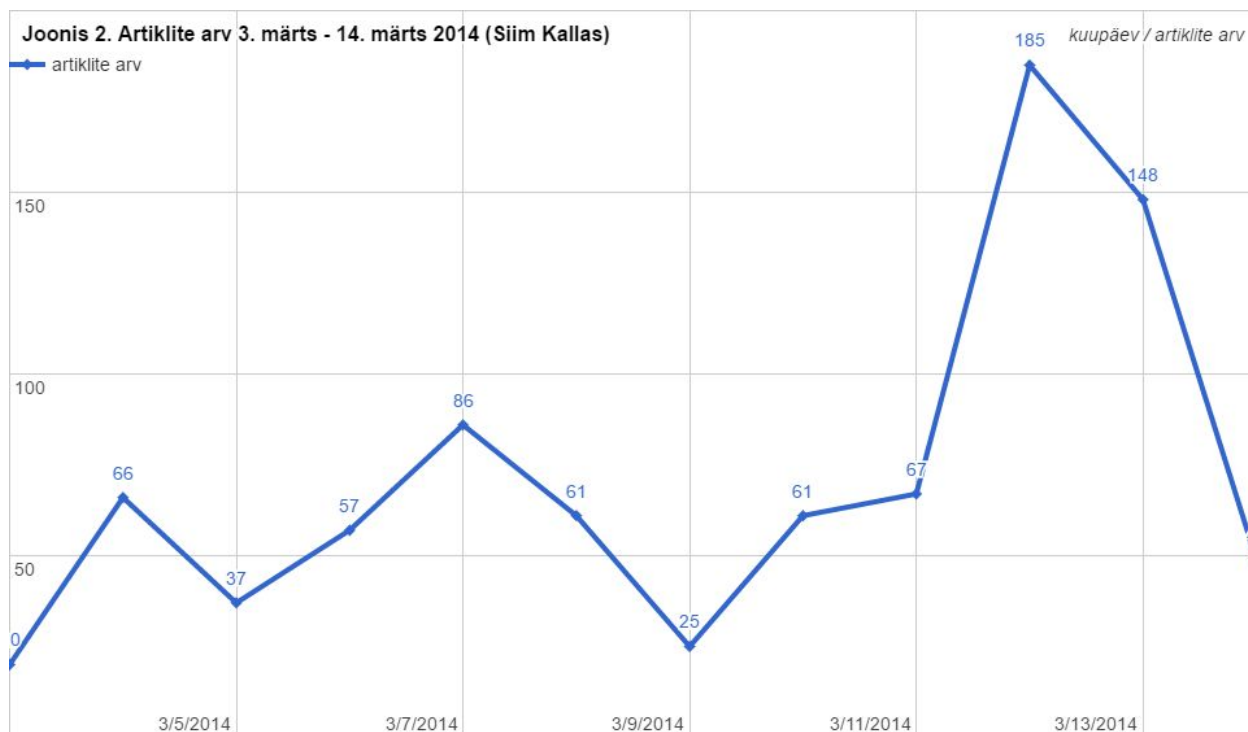
Skandaale analüüsitakse lähtuvalt ajalisest järgnevusest.

3.1. Siim Kallase kajastus skandaalis

Skandaali sõlmsündmuste esile toomiseks analüüsitakse esmalt Siim Kallase juhtumit kvantitatiivse sisuanalüüsiga, mistap on käesolevas töös võetud vaatlusperioodiks 3. märts 2014 kuni 14. märts 2014. Kokku kodeeriti 860 meediateksti.

Arvestades, et skandaali analüüsiks võetud periood oli 12 päeva, siis nähtub, et keskmiselt ilmus päevas 72 artiklit Siim Kallase kohta. Seda arvu mõjutavad oluliselt skandaali ekstreemumid, mille jooksul meediakajastuste hulk tavapärasest suurem.

Skandaalidele omaselt kasvas Siim Kallase meedias mainimise arv hüppeliselt päeval kui skandaal puhkes ehk 4. oktoobril (vt joonis 2) kui võrrelda seda päev varem ilmunud artiklite arvuga, siis toimus hüpe 20. artiklilt 66. artikli peale. Arvestades, et juba varem oli Kallas meedia tähelepanu all seoses koalitsioonikõnelustega, siis nähtub, et võlakirjade teema tõusis kiiresti kõneaineks. Meedia tähelepanu Kallasel küll püsis, kuid kajastuse arv langes järgneval kahel päeval, vastavalt 37 ja 57, see on põhjendatav sellega, et uut informatsiooni seoses võlakirjade teemaga peale ei tulnud.

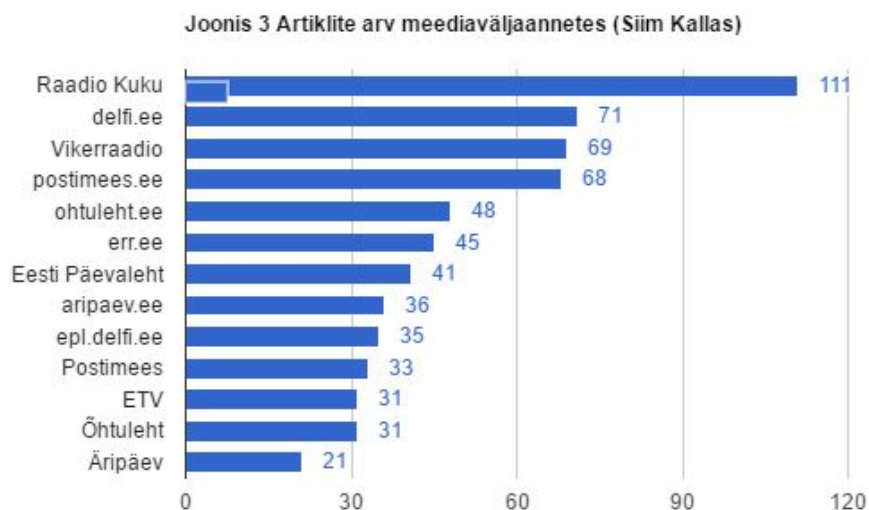
Kajastuse hulk tõusis hüppeliselt 7. märtsil kui ühtekokku oli 86 teksti. Selle päeva meediatekstide arvu tõusu taga on ka see, et toimusid koalitsiooniläbirääkimised valitsuse moodustamiseks ja sellele järgnenud pressikonverentsilt läksid meediasse nii artiklid, mis puudutasid läbirääkimisi kui ka artiklid, kus käsitleti võlakirjade teemat. Siim Kallas püsis ka järgmistel päevadel meedia tähelepanu all, kuid toimus siiski kajastuse hulga vähenemine (vastavalt 61 ja 25 artiklit). Languse põhjuseks on ka nädalavahetuse algus, mil ka meedia töötab väiksemal koormusel. Tähelepanu Kallasel püsis samal tasemel ka uue nädala alguses kui ilmus vastavalt 61 ja 67 artiklit. Meediakajastuste hulk kasvas hüppeliselt järgneval päeval kui Siim Kallas teatas hommikul, et loobub peaministriks pürgimast. Kokku oli sel päeva 185 artiklit, mis on kolm korda rohkem kui skandaali puhkemise päeval olnud meediakajastus. Seda ilmselt põhjusel, et lisaks skandaali teemaks olnud võlakirjade teemal sai oluliseks küsimus, kes saab Kallase asemel uueks peaministriks kandidaadiks. Järgmisel päeval meedia tähelepanu püsis ja Kallase taandumise kohta tehti meedias kokkuvõtteid, kokku ilmus 148 artiklit. Sealt edasi toimus kajastuse langus (14. märts ilmus 48 artiklit) ning Siim Kallas kadus meedia huviorbiidist.

Seega võib järeldada, et antud skandaalil on meediakajastuste hulka vaadates kolm ekstreemumit ehk olulist pöördekohta, kus skandaali kajastus kasvas märgatavalt. Üllatav on aga asjaolu, et skandaali lahvatamise hetkel kasvas artiklite arv, kuid see jäi allapoole skandaali keskmist kajastust. Seega tuleb välja, et skandaal sai suurema tähelepanu alles siis kui poliitik jagas avalikult kommentaare sel teemal. Meediakajastustest lähtuvalt on skandaali pöördekohtadeks skandaali lahvatamise hetk, selgituste andmise hetk ja poliitiku loobumine peaministriks pürgimast.

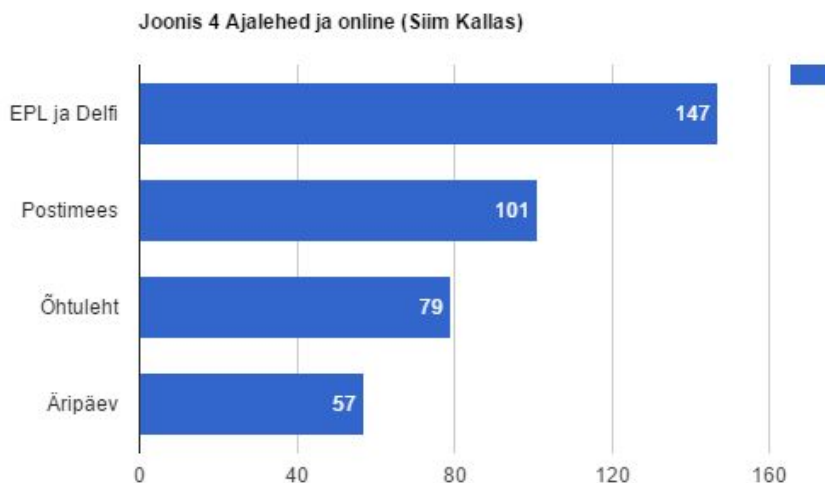
Järgnevalt vaatab töö autor, kuidas erines kajastuse hulk väljaannete lõikes.

3.1.1 Meediaväljaannete kajastus

Mõistmaks objektiivselt, kas selle skandaali puhul võib rääkida n-ö kuuluvusest ühele meediaväljaandele, mis võib tuleneda meediaettevõtete konkurentsist või infole ligipääsetavusest toob töö autor siin välja artiklite hulgad meediaväljaannete lõikes vaadeldud perioodil (vt joonis 3). Kõigist meediakanalitest mainiti kõige enam Siim Kallast Raadio Kulus (111 teksti), teine oli portaal Delfi (71 artiklit) ja seejärel Vikerraadio (69 tekstiga).

Kuivõrd raadios mainimiste hulk tähendab ka iga tunnil loetavaid uudiseid, siis peab töö autor otstarbekas kitsendada valimit vaid kirjutavale meediale ja koondab ühtekokku väljaanded, kes töötavad samas meediaettevõttes. (vaata joonis 4)

Vaadates kirjutavat meediat ehk ajalehti ja veebiväljaandeid koos, siis tuleb välja, et skandaali jooksul kirjutas Siim Kallasest kõige enam Eesti Päevalehe ja Delfi, avaldades 147 artiklit. Postimees avaldas 101 artiklit ja Õhtuleht 79. See näitab, et Siim Kallase skandaali puhul mängis olulist rolli Eesti Päevaleht ja Delfi, kes oli ka skandaali avalikustaja.

Järgnevalt läheb töö autor kvalitatiivse meediatekstide analüüsi tulemuste juurde.

3.2. Klaperjaht Siim Kallasele (skandaali kulg)

Kui kvantitatiivne analüüs vaatas meediatekstide arvu, siis kvalitatiivne meediatekstide analüüs keskendub antud magistritöö skandaali kulgemise välja joonistamisele. Selles analüüsis keskenduti artiklitele, mis puudutasid skandaali käivitanud Eesti Panga võlakirjade teemat, millega väidetavalt pandi garantiiks 100 miljonit USA dollarit ja mille jooksul nõuti Kallaselt aru selle tegevuse suhtes. Samal perioodil olid käimas

koalitsioonikõnelused. Töö autor võtab analüüsi artiklid, mis puudutavad võimalikku skandaali mõju koalitsioonile ja tulevasele valitsusele, kuid jätab vähese otstarbekuse pärast kõrvale artiklid, mis puudutavad detailselt läbirääkimiste sisu. Kokku võeti siin valimisse 68 kodeeritud artiklit.

Tulemused esitatakse lähtuvalt Thompsoni (2000) skandaali mudelist (vt joonis 5).

Esimene etapp

Võlakirjade skandaali eelfaas (1) ehk avalikult tajutavast normist üleastumine toimus 20 aastat enne selle tegevuse avalikuks tulekut. 1994. aastal oli Siim Kallas Eesti Panga president ja oli pannud allkirja panga garantiikirjale, mille käiku laskmine oleks riigile võinud tähendada 100-miljoni dollarini ulatuvat kahju. Eesti Päevalehe artikkel tegi selle võlakirja avalikuks.

“Eesti Päevalehe käsutuses olevad dokumendid näitavad, et Kallas väljastas 20 aasta eest rohkem kui miljardi krooni väärtuses Eesti Panga garantiisid. Tegu on nii toonases kui ka praeguses kontekstis hiigelsummadega, mille pangalt välja nõudmine oleks noore majanduse joonelt kuristikku saatnud.”

Skandaali eelfaasi võib lugeda lõppenuks kui juhtum tuli avalikuks, mis Kallase skandaali puhul leidis aset 20 aastat pärast normist üleastumist. Siim Kallas oli vahepeal olnud peaminister, tol hetkel Euroopa Komisjoni asepresident ja pürgimas Eestis taas peaministriks, aga välja ilmusid need vanad garantiikirjad.

Teine etapp

Nagu eelpool öeldud, siis skandaali põhiosa (2) sai alguse 4. märtsil 2014 kui Eesti Päevalehes ilmus artikkel “Miks oli Siim Kallas valmis mängu panema 100 miljonit dollarit Eesti Panga raha?” mis tõi avalikuks garantiikirjad ja selle, et seal oli Siim Kallase allkiri. Artikkel ei tõenda, et tegu oleks olnud ilmtingimata vale teoga, kuid heidab Kallasele ette pigem eetiliselts küsitavat tegevust. Samas Eesti Päevalehe numbris ilmub ka Siim Kallase reaktsioon, mis on sellist tegevust eitav.

“Me ei andnud mingeid garantiisid välja. Me ei saanudki mingeid garantiisid välja anda. Teoorias on see muidugi võimalik, aga mina ei tea, kuidas nende väljastamine käis. (Mõttepaus.) Tegelikult me ei andnudki.”

See on antud skandaalis eitamise etapp, kus Kallas ei tunnista talle omaks pandud süüd. Kuigi eitamine on üks võimalikest reaktsioonidest, siis võib skandaali mudelist lähtuvalt (Thompson 2000), et see teema leiab selle peale suurt tähelepanu. Samast mudelist nähtub, et sageli järgneb eitusele avalik hukkamõist.

Analüüsi käigus tuleb välja, et antud skandaali puhul ei järgnenud ühest hukkamõistu meedias. Küll nõudis näiteks opositsioonis oleva IRL-i esimees Urmas Reinsalu, et Kallas peab selgitama, kuid hukkamõistu ei järgnenud: *“See on kindlasti tõsine juhtum, mis vajab ammendavaid seletusi asjaosaliste poolt ja kindlasti uurimist.”*

Kuigi Siim Kallase skandaali kajastamisega tulid kaasa pea kõik meediaväljaanded, siis tuleb tekstide analüüsist välja, nagu juba kvantitatiivne osa näitas, et peamiseks skandaali teema üleval hoidjaks olid Eesti Päevaleht ja Delfi. Nii seisis 5. märtsi 2015 juhtkirjas:

“Praegu on Siim Kallasel kui peaministri kandidaadil küljes kindel märk „vastuoluline”. Kes teab, kas seda märki on üldse võimalik eemaldada. Kuid ta võiks vähemalt püüda ning rääkida sellest, mis 1990. aastatel Eesti Pangas ja poliitikas sündis, põhjalikumalt ja üksikasjalikumalt, kui on seni rääkinud.”

Päev hiljem kirjutas Postimees oma juhtkirjas:

“Ajakirjanduses avaldatud materjalid aga tekitavad mulje, et loodetud värske tuule asemel pressib ukse alt tupp seda sama tuttavat kõdulõhna. Just nagu vilksataks Kallase puhanud ja teotahtelise kuju tagant Reformierakonna endise peasekretäri Kristen Michali valge kampsun.”

Mõlemad väljaanded seavad küsimuse alla, kas Kallas on Eestile sobilik peaminister ja ta peaks selgitama vanasid sündmusi. Postimees viitab tagasi Reformierakonnaga varem seotud skandaalile, mille käigus justiitsminister Kristen Michal eitas talle süüks pandud

tegu ja astus pärast kuus kuud kestnud skandaali tagasi. Toona sai üheks oluliseks märgiks valge kampsun, millega Michal käis telesaates kommentaare andmas. Seda tõlgendati kui soovi näida ausa ja puhtana, kuid tegelikult on minevik must. Sarnaseid paralleele nähti tekkinud skandaalis ka Siim Kallasel.

Lisaks avalikule eitusele tõid reformierakondlased (Andrus Ansip, Urmas Paet, Rein Lang jt) ja Siim Kallas välja, et teema tõstatamisega püütakse Kallast šantažeerida, näidates, et ta ei sobi peaministriks.

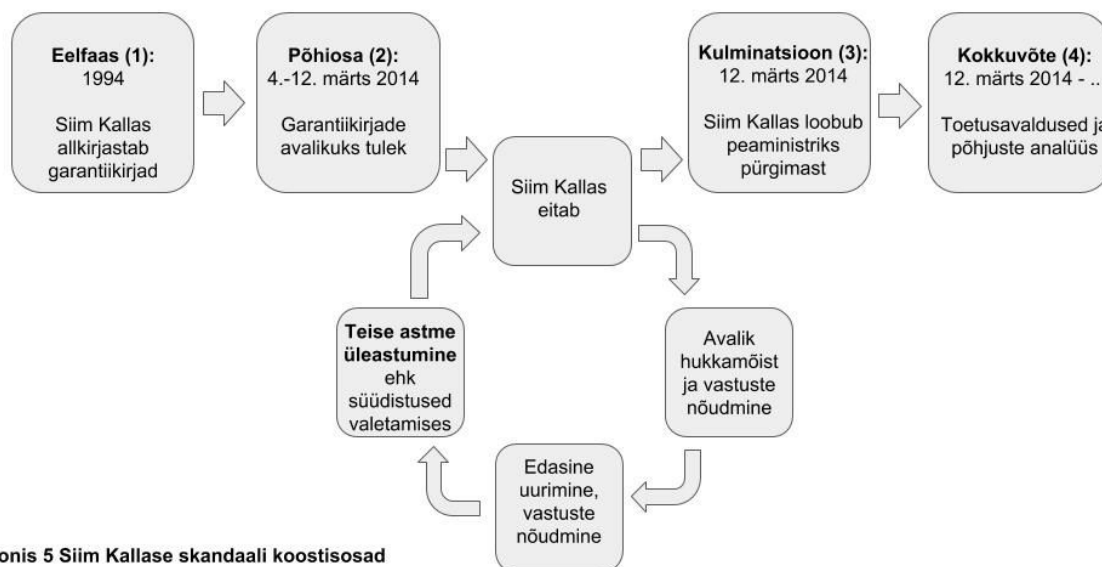
“Praegu mulle tundub, et keegi üritab mingeid fragmente ühest suurest kavast kasutada selleks, et kompromiteerida või suisa šantažeerida Siim Kallast poliitilistel eesmärkidel.” (Andrus Ansip, Delfi, 4. märts)

Poliitikud ei räägi konkreetsetest nimedest, kes selle asja taga on, kuid kõneainet püütakse suunata info lekitaja leidmisele. Selline käitumine läheb poliitilise skandaali mudelis vastusüüdistuse alla, millele ka antud skandaalis järgnes edasine uurimine, mida viis läbi ajakirjandus.

Seega tuli ka selle skandaali juures areng esimeselt kõneainelt, milleks oli garantiikirjale allkirja panemine, liikumine teisele, mis on tõlgendatav kui teise astme üleastumise ehk avalikkusele valetamine või toimunu varjamine, mille käigus ajakirjanduses öeldakse, et Kallas ei räägi kõike, mida ta teab. Eesti Päevaleht pani Kallase vaikimist talle süüks 8. märtsil.

“Vähe sellest, et Siim Kallas hoiab kõrvale Eesti Päevalehe ettepanekust lähemalt selgitada, milleks sooviti 1995. aastal tema juhitud keskpangas kasutada 100 miljoni (1,3 mld krooni) USA dollari suurust garantiid. Ka praeguste koalitsioonikõneluste käigus kommenteerib ta ammust tehingut väga napsõnaliselt.”

Avalikult mõisteti hukka varjamine ja oodati Kallaselt selgitusi, mida Siim Kallas ka erinevates intervjuudes püüdis anda, kuid hoolimata sellest jõudis skandaal 12. märtsil oma kulminatsioonini.

Joonis 5 Siim Kallase skandaali koostisosad

Kolmas faas

Selle skandaali kulminatsiooniks (3) oli 12. märts 2014 kui Siim Kallas teatas pärast Reformierakonna koalitsiooniläbirääkimiste teematist koosolekut ajakirjanduse ette tulles, et loobub peaministriks pürgimast, sest “nõiajaht” tema suhtes ei vaibu. Kallas ei tunnistanud, et oleks midagi teinud valesti, kuid sai aru, et sedasi ei saa ta valitsust moodustada:

"Tegelikult see põhjus on see, et see klaperjaht, mis on minu vastu alanud, see ei lõppe kunagi. See tähendab, et leian et, ei peaminister ega erakonna esimees ei saa töötada, kui ta peab pool aega pühendama sellele, et ta abilised peavad nägema vaeva sellega, et vastata küsimustele, kust tuleb vastus tagasi, et seletused ei olnud piisavad, homme tuleb jälle midagi ja jälle midagi ja see ei lõppe selle aasta jooksul." /---/ Sellega seoses on kujunenud olukord, kus selle asemel, et tegelda Eesti elu puudutavate otsustega, kulutame nii mina kui ka minu ustavad abilised lõputult aega, et vastata süüdistustele, kahtlustustele, igasugustele küsimustele, saades lõpuks ikka hinnangu – „seletused polnud piisavad“. Sellises olukorras ei saa peaminister efektiivselt töötada. Selline olukord on koormaks

erakonnale, valitsusele ja ka koalitsioonipartnerile. Olen korduvalt soovitanud inimestele, kes sellisesse olukorda satuvad, kõrvale astuda. Teen seda nüüd ise.”

Siim Kallas ütleb selle tekstiga, et tema jaoks käitus Eesti ajakirjandus skandaali kajastamisel valesti. Kallase hinnangul otsis ajakirjandus skandaali kajastamisel mustreid ja sellisel juhul on poliitik kaitseta, sest rääkides enda sõnul tõtt, ei sobitunud need vastused ajakirjanduse ettekujutusse. Seega pidi poliitik keskenduma lisaks tema hinnangul olulistele temadele ka ebaolulistele ja see ajakulu oli suur. Siim Kallas ütleb viimaks, et tahab käituda oma sõnade kohaselt ja kui ta varem on surve all olnud poliitikutele soovitanud taanduda, siis teeb seda ka nüüd ise. Siim Kallase otsus tuli ootamatult ja poliitiku sõnum on tõlgetatav kui ohvri staatuse võtmine endale. Kallas lahkus, sest oli ajakirjanduse ohver.

Nii nagu ka kvantitatiivne analüüs näitas, siis oli see ka skandaali kajastuse kõrghetk ja pärast kadus Siim Kallase tegevus meedia tähelepanust ja järgnesid üksikud järeldusi tegevad lood.

Neljas etapp

Poliitilise skandaali viimases etapis tehakse järeldusi ja kokkuvõtteid (4), nii andsid paljud poliitikud ja arvamuslimid hinnanguid, et Siim Kallas tegi õigesti kui loobus peaministriks pürgimast ja samas avaldati kahjutunnet, et hea mees Eestist lahkus. Oma arvamuse ütles välja ka president Toomas Hendrik Ilves:

"Ma ei ole kunagi arvanud, et ta on pätt või ebaaus inimene. See, mis juhtus, teeb mind kurvaks. Ma tahaks uskuda, et mingites ringkondades ei hõigatud "võtsimegi maha!". Nagu aga ütles hiljuti Kadri Liik - head inimesed leiavad endale alati koha. Meile nad ei kõlba, lähevad aga sinna, kus vastutus ja palk suuremad. Ma ei tea, mis Eestist nii edasi saab."

President näitas selle väljaütlemisega üles emotsionaalsust ja seda, et tema hinnangul oleks saanud Kallasest hea peaminister. Ilvese sõnum on tõlgendatav ka kui pettumusavaldus poliitika ja ajakirjanduse suhtes. "Mingites ringkondades" viitab Ilvese

tekstis poliitikutele, kes võisid skandaali materjali lekitamisega kogu skandaali algatada ja ajakirjanikele, kes ei näinud mõtlevat tagajärgedele.

Samuti oli skandaali neljandaks osaks hilisem Postimehe artikkel “Mis oli Siim Kallase kukutanud “hõbekuul”?”, kus toodi lugejani võimalik skeem, kuidas Siim Kallase võlakirju puudutavad materjalid üldse ajakirjandusse jõudsid.

“Sel ettevõtmisel oli oma nimi: missioon «Hõbekuul». Selle taga oli IRLi tuumik – Urmas Reinsalu, Juhan Parts, Margus Tsahkna ja Gerrit Mäesalu – eesotsas Krossiga, kes aitas materjalid ajakirjandusse.” (PM, 22.10.2014)

On küllaltki loomulik, et sellise artikli avaldab väljaanne, kes ise skandaali kajastamisel hoidis tagaplaanile ja kellel ka ei olnud lekitatud materjale. See artikkel tõstatab küsimuse meedia manipuleeritavusest.

Siim Kallas taandus pärast skandaali mõneks ajaks avalikkuse tähelepanust ehk läks tagasi Euroopa Komisjoni, kus jätkas asepresidendina. Antud magistritöö kirjutamise ajal teatas Kallas valmisolekust kandideerida 2016. aasta suvel Eesti presidendiks.

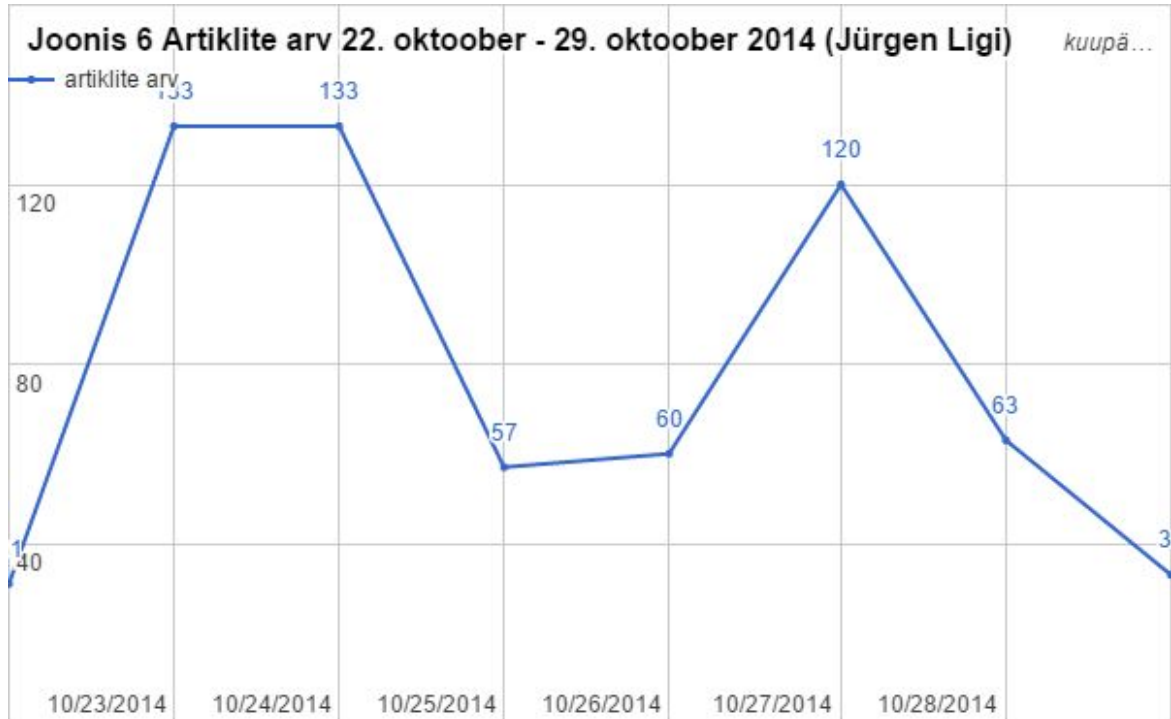
3.3. Jürgen Ligi kajastus skandaalis

Sarnaselt eelnenud skandaali analüüsile võtab töö autor järgnevalt analüüsi alla rahandusminister Jürgen Ligi tagasiastumiseni viinud skandaali. Vaatlusperioodiks on võetud 22. oktoober 2014 kuni 29. oktoober 2014. Esmaste sõlmsündmuste esile toomiseks on kvantiivanalüüsiks kodeeritud ühtekokku 631 artiklit.

Lähtuvalt skandaali pikkusest ja artiklite arvust on selle skandaali keskmine meediatekstide hulk päevas 90 artiklit. Nii nagu ka varasemas analüüsis toob autor järgnevalt välja meediakajastuse päevade lõikes, et markeerida ära olulisemad pöördekohad skandaalis.

Skandaalile eelnenud päeval ilmus Jürgen Ligi puudutavaid artikkelid 31, mis on konteksti arvestades ootuspärane, sest värskelt olid tihedad riigieelarve kõnelused arutelu all ja selles on rahandusministri roll suur. Selle päeva õhtul oli eetris ka telesaade “Foorum”, kust skandaal osaliselt alguse sai. Sellele järgnenud päev tõstis Jürgen Ligi meedia tähelepanu keskpunkti (vaata joonis 6), kui ilmus 133 artiklit. Hüppelise kasvu taga on, et ajakirjandus hakkas aktiivselt vahendama uudiseid inimeste arvamuste kohta, kus Jürgen Ligi väljaütlemise kommentaariks. Lisaks tõusis juba samal päeval ülesse küsimus, kas Ligi sobib rahandusministriks. Selline küsimus tõstab meedia tähelepanu. Täpselt sama kõrge oli meediatekstide hulk ka järgmisel päeval, mil ajakirjandus tegi eelmisest päevast kokkuvõtteid ja avaldas uusi arvamusi. Kaks päeva sama suur meediatähelepanu näitab meedia suurt huvi teema vastu. Nädalavahetusel küll kajastuste hulk tavapäraselt vähenes, kuid püsis siiski poole kõrgemal kui enne skandaali. Laupäeval avaldati Jürgen Ligiga seoses 57 artiklit. Meedia spekulceris võimaluse üle, et Jürgen Ligi astub tagasi ja toodi välja tema varasemaid väljaütlemisi, mis meediasse olid jõudnud. 26. oktoobri õhtul teatas Jürgen Ligi oma tagasiastumisest, sel päeval ilmust tema kohta 60 artiklit. Selline artiklite arv on esmapilgul üllatavalt väike, kuid selle taga on meedia tööpõhimõttest kaks olulist aspekti: esmalt, oli tegemist pühapäevaga, kui meedia töötab väiksemal võimsusel ja teiseks, tuli Ligi avaldus tagasiastumise kohta kell 17, mis jätab selle edasiseks kajastamiseks küllalt vähe aega. Hüppeline artiklite arvu kasv 120 artiklini tuli aga päev

hiljem, esmaspäeval, sest päevalehed trükkisid uuesti kõik nädalavahetuse toimunu ja veebiväljaanded hakkasid otsima järelkajasid Ligi otsusele. Pärast seda Jürgen Ligi mainimine meedias vähenes, olles päev hiljem 63 artiklit ja sealt edasi juba 33.

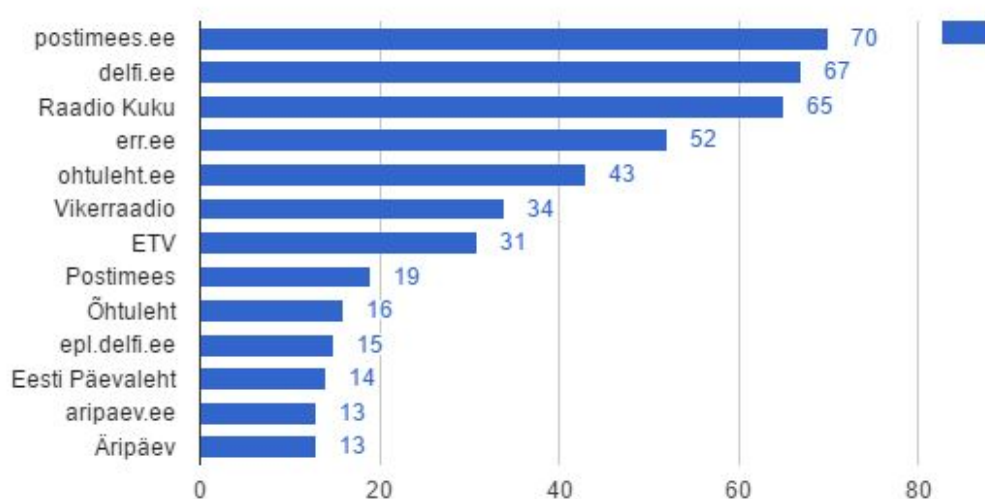

Kokku ületab keskmist meediakajastuste hulka (90 artiklit) kolm hetke, kuid nende põhjal võib öelda, et Jürgen Ligi skandaali kajastuste hulgast tuleb esile välja kaks peamist sõlmsündmust, millest esimene on skandaali puhkemine ja sinna jurde kohe tagasiastumise nõudmine ning hiljem tõuseb Ligi skandaali teemaks tagasiastumine.

3.3.1 Meediaväljaannete kajastus

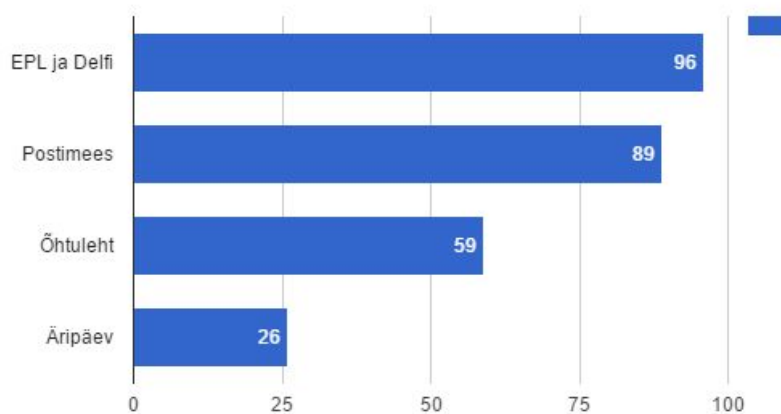
Selleks, et saada aru, kas seda skandaali võib liigitada ühe või teise meediakanali suurema tähelepanu all olevaks vaatab töö autor järgnevalt kajastuste hulka väljaannete lõikes (vt joonis 7). Selle skandaali kajastamisel domineeris veebimeedia, kõige enam artikleid ilmus sel perioodil Postimees online (70), järgnes Delfi (67 artiklit) ja seejärel Raadio Kuku (65 meediateksti). Veebimeedia roll on oluline arvestades selle skandaali kiiret iseloomu, sest tagasiastumist nõuti juba mõned tunnid pärast esimese artikli avaldamist.

**Joonis 7 Artiklite arv meediaväljaannetes
(Jürgen Ligi)**

Keskendudes ainult kirjutavale meediale ehk ajalehtedele ja veebimeediale (vt joonis 8), siis on näha, et Delfi ja Eesti Päevaleht avaldasid kokku 96 artiklit, Postimees 89 ja natuke kaugemal on Õhtuleht 59. artikliga, mis näitab, et selle skandaali puhul on küllalt võrdse kajastusega ka meediaettevõtet ja võib öelda, et selle skandaali puhul ei saa nimetada seda ühe või teise omaks.

Joonis 8 Ajalehed ja online (Jürgen Ligi)

3.4. Jürgen Ligi sotsiaalmeedia plahvatus (skandaali kulg)

Kui kvantitatiivne analüüs vaatas skandaali arvude keeles, siis kvalitatiivse sisuanalüüsiga moodustatakse skandaali kulgemise skeem. Käesoleva töö autor keskendub siin teemadele, mis puudutasid Jürgen Ligi sõnasõda Jevgeni Ossinovskiga ja sellest edasi arenenud teemasid, igapäevased rahandusministri tööd puudutavad küsimused jäeti vaatluse alt välja, sest nende mõju skandaali arengule ei ole märgatav. Kokku oli selle skandaali analüüsiks kodeeritud 135 artiklit.

Tulemused esitatakse lähtuvalt Thompsoni (2000) skandaali mudelist (vt joonis 9)

Esimene etapp

Jürgen Ligi sõnaskandaali eelfaas (1) ehk tajutavast normist üleastumine toimus päev enne skandaali puhkemist ETV telesaate “Foorum” järgselt. Debatisaates oli rahandusminister Jürgen Ligi läinud vaidlema haridusminister, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna liikme Jevgeni Ossinovskiga. Debatisaate puhul on see tavapärane, kuid skandaali põhjustas hoopis emotsiooniaalne kirjutis pärast saadet Faebokis, mille all tekkinud arutelu käigus kommenteeris Ligi järgnevalt:

“Ossinovski “tasakaalukus” pole muud kui juurtetus ja teadmatus. Mees arvab, et ajalugu algas temast ja kõigis teemades järgib sama inetut klišeed, et eelmine valitsus nii ja naa ja nüüd tuli tema. Ajades totaalselt segi seaduspära ja riigi süü. Seekord näiteks emigratsiooni ja ajaloolise pärandi seoses. Just see ignorants küsimuses, kust me alustasime, on noorte äramineku suurim stiimul. Minister peaks rääkima, et tasub kannatada ja pingutada, meil läheb aina paremini (Soomel ju mitte), tema ütleb, et nõukogude võimu ei tohi süüdistada, tema ajab asja korda. Tema, sisserändaja poeg roosast erakonnast peaks olema üliettevaatlik, aga ta ei teagi vaadata.”

Ligi väljendab selles postituses, et Ossinovski ei saa ajaloost õigesti aru ja lisaks hoiatab ta teist poliitikut oma parteilise kuuluvuse pärast, et too ei peaks ajaloo teemadel liiga palju

sõna võtma. Lähtuvalt skandaali olemusest, ei ole siin tegemist varjatud tegevusega (Thompson, 2000) vaid avaliku väljaütlemisega, mida Ekström ja Johansson (2008) nimetavad sõnaskandaalide puhul tavapäraseks.

Kuivõrd see Jürgen Ligi postitus tuli hilisel õhtutunnil pälvnis see meedia tähelepanu alles järgmise päeva hommikul, kui veebiväljaanded selle üles korjasid ja avaldasid.

Teine etapp

Skandaali põhiosa (2) saigi alguse 23. oktoobri hommikul kui ajakirjandus korjas üles Jürgen Ligi kirjutise, selle avaldas ja hakkas selle kohta avaldama teiste poliitikute reaktsioone. Tegemist oli kiiresti areneva skandaaliga, kus arengud skandaalis toimusid tundide ja minutitega. Kell 10:12 avaldas esimesena uudise Delfi ja kell 10:42 ilmus selle sama postituse põhjal uudis ka Postimehe veebiväljaandes. Esmalt toodi ära Ligi postituse sisu, kuid juba samal hetkel tõi Delfi välja ka Twitterist võetud IRLi poliitiku Anvar Samosti kommentaari, et Ligi peaks oma ametist taanduma. Kui info oli läinud kõigisse väljaannetesse teatas kell 11:00 Jürgen Ligi, et vabandab Jevgeni Ossinovski ees:

"Ma vabandan Jevgeni Ossinovski ees Facebookis antud kommentaari pärast. Tema päritolule ei ole ega saagi mul olla ühtki etteheidet, vastupidi, imetlen tema Eesti-meelsust ja keeleoskust. Aga mida öelda tahan ja varemgi olen öelnud, on, et meil on peale kasvanud noor põlvkond, kes näeb üle mere justkui majanduslikku paradiisi ja peaks kogu aeg saama selgitusi, et meil tuleb oma heaolu nimel tööd teha, et meie mahajäämus Soomest kiiresti väheneb. Telesaates, kus jutuks pidanuks olema tuleva aasta eelarve, ei tohiks Eestile valusaid pikaajalisi protsesse, olgu demograafia või majandus, taandada eelmise valitsuse süüiks, ja poliitikud sõltumata erakonnast ei peaks end distantseerima ajaloost ega riigi edusammudes."

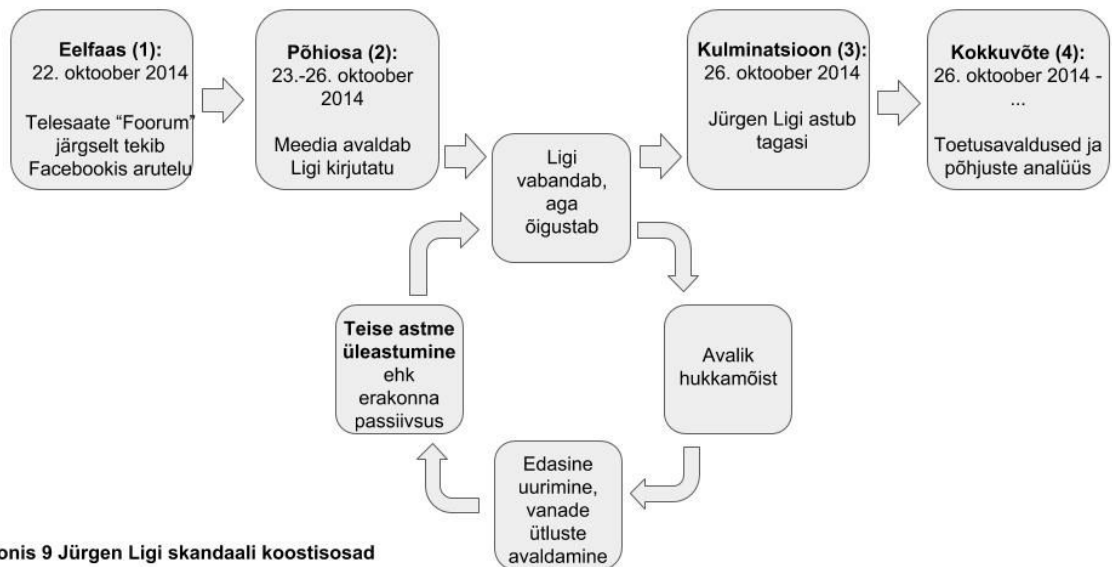
Kuigi Jürgen Ligi oli valmis tunnistama oma eksimust ja tunnistas, et oli oma ütlustes ettevaatamatu, siis tõi ta välja ka põhjuse, miks talle ei sobinud Ossinovski poolt öeldu. Ligi ühest küljest sõnades küll avaldab austust Ossinovski suhtes, kuid teisalt läheb selle

sama postitusega eneseõigustuse teele ning kommenteerides üldisel tasandil annab ta siiski märku, et Ossinovski tõlgendab ajalugu valesti. Skandaali anatoomiat analüüsid võib seda siiski pidada süü eitamiseks - vabandatakse stiili pärast ja jäädakse seisukohale, et avaldatud mõte oli õige.

Ligi jõudis oma vabandava postitusega ajakirjandusest ja skandaalile reageerivatest poliitikute ette ehk siis enne kui tuli avalik hukkamõist, jõudis oma arvamuse, mis on tõlgendatav süü eitamisena, avaldada Ligi. Ajakirjandus hakkas avaldama seepeale erinevate poliitikute ja arvamuslimidrite ütlusi, kelle seas domineeris esimestel tundidel negatiivne hinnang. Otsa tegi lahti opositsioonis olev Jüri Ratas, Keskerakonnast.

“Jürgen Ligi peab kiiremas korras vabandama nii Jevgeni Ossinovski kui ka kogu Eesti ühiskonna ees. Mina tema asemel kaaluksin väga tõsiselt, kas tal on Eesti ühiskonna silmis usalduskrediiti rahandusministri ametikohal jätkamiseks.”

Kohe skandaali algusest peale seatakse kahtluse alla Ligi sobivus ametikohale ja see tuleneb ilmselt ka Jürgen Ligi varasematest teravatest kommentaaridest teiste poliitikute suhtes, mille pärast on ta varem korduvalt sattunud rünnaku alla.

Joonis 9 Jürgen Ligi skandaali koostisosad

Üks märkimisväärsemaid avaldusi, mis viitas, kuidas skandaal võib laheneda, ilmus juba kell 12:19 Postimehes, kus Reformierakonna koalitsioonipartneri Sotsiaaldemokraatliku Erakonna esimees Sven Mikser soovitas peaministril Ligi välja vahetada.

“Vabandused stiilis «ah, see on ju Ligi» ei ole mingid vabandused. Kui ministri emotsionaalne või vaimne pinge on läinud nii suureks, et ta ei kontrolli enam, mida ütleb ja kirjutab, siis tuleks poliitikas aeg maha võtta ja tegelda mõnda aega rohkem triatloniga.”

Koalitsioonipartneri esimehe terav kommentaar näitab, kuidas sotsid ennast tekkinud olukorras kehtestada püüdsid ja öelda selgelt välja, milline on nende arvamus selliste avalduste kohta. Selle avalduse teeb huvitavaks vastuolu artikliga, mis oli ilmunud 20 minutit varem ERRi portaalis, kus peaminister Taavi Rõivas kommenteeris juhtumit. *“Ma loodan, et Jevgeni võtab selle vabanduse vastu ja et see ei tekita valitsuse liikmete vahel tõsisemaid konflikte.”* Peaministri kommentaarist on aru saada, et ta ei pea seda juhtumit kuigi tõsiseks ja Mikseri kommentaar natuke hiljem viitab selgelt, et valitsus ei olnud omavahel seda teemat jõudnud veel arutada.

Kuivõrd skandaali alguses olid valitsuse osapooled paika pannud oma seisukohad skandaali kohta ja et need olid vastandlikud, siis paisus skandaal iga hetkega suuremaks. Meedia jätkas erinevate kommentaaride avaldamist ning hukkamõist Ligi tegevusele nendes oli üheselt tajutav nii koalitsiooni kui ka opositsiooni poolt. Jürgen Ligi ise ei näinud valitsuse pressikonverentsil põhjust tagasi astumiseks *“Ei peaks kuritarvitama sõnavääratusi, kui on juba vabandatud.”* Jürgen Ligi ja Taavi Rõivas näisid uskuvat, et sellise skandaali lahendamiseks piisab vabandusest. Näiliselt ei usutud, et vabandust arvestatakse ainult siis kui seda ka mõeldakse, aga praegu ei näinud sotsid vabanduse siirust.

Meediaväljaanded jäid skandaali alguses poliitikutele platvormi pakkumise rolli, ajakirjanike ülesanne oli seisukohti vahendada. Teema suuremaks kasvades nägi meedia

võimalust, et sellise tüli pärast võib tekkida valitsuskriis ja nii pani näiteks kell 13:28 Delfi püsti blogi: “*OTSEBLOGI: Tagasiastumine või valitsuskriis? Ligi solvang Ossinovski pihta põhjustas sotsides pahameele.*” Samuti hakkas meedia avaldama Jürgen Ligi varasemaid ütlusi, kus ta Foorumi saates ütles Kadri Simsonile: “*Ära kaaguta*” või Kaja Kallase kohta TV3-e “Kolmeraudne” saates ütles: „*Kaunid suured silmad on tavaliselt olnud kinnise suu kohal*”. Sellise tegevusega lõi meedia Ligist kuvandit kui poliitikut, kes solvab oma sõnadega teisi poliitikuid ning sellise kuvandi loomisega mõjutas ajakirjandus paratamatult ka avalikku arvamust.

Kell 16:38 teatas Keskerakonna riigikogu fraktsioon, et nad koguvad allkirju Jürgen Ligi umbusaldamiseks. Ja kuigi hukkamõistjaid oli päeva jooksul veel palju, siis üks olulisemaid avaldusi tuli kell 18:30 Facebookist president Toomas Hendrik Ilvese poolt:

"Eesti Vabariigi Valitsuse liige ei saa solvata – ka mitte kogemata – oma kaasmaalasi nende soo, rahvuse ja päritolu tõttu. Teiste selline alavääristamine on meie väärtusruumis lubamatu."

Seega oli saanud Ligi sõnakasutus hukkamõistu kõige kõrgemal tasemel ja eneseõigustamist nähti Ligi puhul teise astme üleastumisena ehk uue normist üleastumisena ning sellele oodati reaktsiooni nii Reformierakonnalt kui ka Jürgen Ligilt.

Esimese päeva õhtul oli Jürgen Ligi ETV telesaates “Ringvaade”, kus ta tunnistas, et ka tagasiastumine ei ole enam välistatud. Terve päeva kestnud surve oli poliitiku teinud ettevaatlikuks.

Skandaali teise päeva ajalehed jätkasid teema kajastamist ja märkimisväärne on Eesti Päevalehe intervjuu Jürgen Ligiga, milles paistab poliitiku tõrksus.

"Ma väidan, et see olukord ei ole nii dramaatiline. Võtaks nüüd järgmise lehekülje. Ma arvan, et kõik saavad aru, et sellises võtmes niimoodi kontekstist välja rebitud fraasid ei tähenda mingit rünnakut või tüli."

Intervjuust jääb mulje, et Ligi ei mõistnud seni ajani oma eksimust. Selle sama intervjuu käigus avaldas Ligi mitmel korral pahameelt, et ajakirjanik küsib teemade kohta, milles nad ei olnud enne pressiesindaja vahendusel kokku leppinud. *“Ligi pöördub kõrval istuva pressiesindaja poole ja pärib, kas see oligi intervjuu teema. Ta ütleb, et ei pea intervjuud andma, kui korratakse minevikusümboleid. Pressiesindaja: viis minutit veel!”* Selliste kommentaaride avaldamine ajakirjaniku poolt näitab poliitikut tõrksana ja mitte oma viga mõistvana.

Ajalehtede juhtkirjad nõudsid reede hommikul Jürgen Ligi tagasiastumist. Reedene päev avaldas meedia erinevate osapoolte kommentaare ja surve pandi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna poolt Taavi Rõivasele, kes oli lubanud pärast lähetusest naasmist Jürgen Ligiga uuesti suhelda. See pani ajakirjanduse ootevalmis, sest nende kohtumine, pidi tooma kaasa mingisuguse sõnum, kuid kuni seda kohtumist polnud aset leidnud sai vaid spekuloida, milline võib olla lahendus skandaalile. Delfi avaldas 25. oktoobril näiteks sellise pealkirjaga artikli *“Reformierakonna suur vaikimine: teist päeva ei ole valitsev partei selgitanud valitsuskriisi hetkeseisu”* Lühidalt oli selle sõnum lühidalt, et midagi ei ole toimunud. See, et meedia sellise artikli ikkagi avaldab, mitte ei jäta info puudumisel uue loo avaldamist hilisemaks, näitab, et meedia pani omalt poolt survet poliitikute ja eelkõige peaministri õlule, andes sellega märku, et teema on oluline.

Kolmas etapp

Peaminister kohtus Jürgen Ligiga pühapäeval 26. oktoobril, mil saabus ka skandaali kulminatsioon (3). Neli päeva pärast skandaali puhkemist teatas rahandusminister Jürgen Ligi oma tagasiastumisest. Ligi rõhutas, et astub tagasi, sest tema vastu tekkinud rünnakud sundinuks teda minema vastuollu oma põhimõtetega.

“Olen pärast kaalumist otsustanud rahandusministri ametist tagasi astuda. Teen seda seepärast, et mulle on Eesti riik tähtsam kui minu ametikoht. Armastan ka tõe rohkem kui ministriportfelli. Ma usun, et mul on praegu väljaspool valitsust

lihtsam tõde ja Eesti riigi mainet kaitsta. Astun tagasi selleks, et valitsusel oleks rahulikum edasi töötada.”

Jürgen Ligi avalduses kõlas pettumus ja selle juures ei taganenud ta oma seisukohast ajaloo tõlgendamise osas ja leidis endiselt, et Ossinovski nägi olukorda valesti. Ligi jätkas eneseõigustust ja ütles intervjuudes teravaid sõnu Jevgeni Ossinovski suunas ning küsimusele, kas ka Ossinovski peaks tagasi astuma, lausus ta: „*See oleks väga elegantne, aga ta ei tee seda muidugi. Ma kardan, et tema natuuris on astuda ainult edasi jõhkral moel ja oma agendaga.*“ Jürgen Ligi nägi enda tagasiastumise põhjustajana Ossinovskit, kes paljuski meedia abil peale pandud survega sundis tema taganema.

Pärast tagasiastumist skandaal kadus tähelepanu keskpunktist.

Neljas etapp

Skaandali vaibumise järgselt tehti ajakirjanduses kokkuvõtteid (4) Jürgen Ligi käitumisest. Reaktsioonid tema tagasiastumisele oli positiivsed nii koalitsioonist kui ka opositsioonist. Laiemalt hakati aga järeldustes arutlema solvumiskultuuri ja ka Jevgeni Ossinovski tegevuse üle. Nii kirjutas ka Jürgen Ligi ise 27. oktoobril Postimehes

“Solvumisaktsioone, ajaloo eitamist ja Eesti maine rikkumist pole lõpetatud. Mina käituksin nii siis, kui oleksin Eesti riigi vaenlane. Ma kasutaksin samu sõnaväänded ja mõttepöörded, näitamaks meid tigeda natsistliku rahvana. Mitte ettevaatamatuses, vaid oma poliitilise profiidi nimel on mu kriitikud nõukogude võimu, rände ja põlvkondade küsimuse ühesuguse sõnastusega pööranud just selleks.”

Ligi jätkas selle kirjutisega enda õigustamist ja tõi välja, et solvumisest on saanud poliitiline tööriist. Selle tööriista üheks teoks oli tema “maha võtmine”.

Postimehe juhtkirjast tuleb välja, et poliitiline kultuur on saanud täiendust, mida võidakse hakata ära kasutama.

“Igal otsusel on mõju ja vastasmõju. Üks osa lisandunud poliitilisest kultuurikihist märgib sedagi, et solvavate või salvavate märkuste pärast kedagi ametist tagandada võiks nüüd justkui olla kergem.”

Seega toob ajaleht välja sarnaselt Ligile, et solvumisega võib ka edaspidi poliitilist punktivõitu saavutada, kui osata seda relvana teise vastu ära kasutada. Liikumine järeldustes üksikjuhtumilt laiemale pinnale on loogiline, sest konkreetses juhtumis võeti poliitiku taganemisega üldiselt tajutav lahendus juba varem vastu.

Jürgen Ligi läks pärast rahandusministri ametikohalt tagasi astumist Riigikogu liikmeks, ta valiti mõni kuu hiljem ka uude Riigikogu koosseisu ja valitsuse moodustamisel sai temast haridus- ja teadusminister.

3.5. Meediatekstide analüüsi tulemuste kokkuvõte

Lähtuvalt meediatekstide analüüsile püstitatud uurimisküsimustest võib kokkuvõtvalt järeldada

1. Kahele erinevale skandaalile: rahaskandaalile ja sõnaskandaalile tehtud kvantitatiivsest sisuanalüüsist nähtub, et poliitilise skandaali meediakajastus kasvab hüppeliselt pärast poliitilise skandaali puhkemist, vaibub osaliselt järgnevatel päevadel (tundidel või nädalatel - vastavalt skandaali ulatusele) ja saab suure kajastuse uuesti pöördekohas ja eriliselt suure tähelepanu skandaali kulminatsioonis.

Analüüsides meediakajastusi kanalite lõikes, siis võib valitud kahe juhtumi põhjal öelda, et skandaali kajastamine meediaettevõttes sõltub ka sellest, kes on info esmane avaldaja ja kui kergesti on info kättesaadav teistele meediaettevõtetele.

2. Kaks analüüsitud poliitilist skandaali sobituvad mõlemad varem kasutatud poliitilise skandaali mudelisse (Thompson, 2000), kusjuures normist üleastumine mis põhjustab skandaali ei pea olema toimunud varjatult (Adut, 2008) nii tuli see välja näiteks Jürgen Ligi sõnaskandaali puhul, kus normi rikkumine toimus avalikul väljal ja sellele reageeriti koheselt nagu iseloomustavad sõnaskandaali ka Ekström ja Johansson (2008).
3. Analüüsi võetud kahe skandaali põhjal võib öelda, et poliitikud reageerisid skandaali puhkedes sarnaselt: eituse või õigustusega. Skandaali keskmes surve alla sattunud poliitikud andsid küll kommentaare ajakirjandusele, kuid tagasiastumise järel avaldasid rahulolematust tekkinud surve suhtes. Poliitikud astusid tagasi (loobusid pürgimast), kui surve hakkas nende sõnul mõjutama erakonnakaaslasi. Tagasi astumise põhjusena nähakse võimaluse pakkumist teistele edasi minekuks.

4. Ajakirjanduse käitumine skandaalides oli erinev. Kui ühe väljaande paljastatud skandaali puhul hoidis teemat üleval see konkreetne meediakanal, siis avalikust infost tulnud skandaali puhul oli meedia töö sarnasem. Ajakirjanduse roll näib skandaalis esmalt olevat platvormi pakkumine erinevatele arvamustele ja võimalusel uue olulise info leidmine skandaali detailide kohta.

Meediatekstide analüüsist lähtuvalt peab autor oluliseks uurida edasi ajakirjanike ja poliitikute suhteid vaadeldavates skandaalides. Selleks, et anda hinnang ajakirjanduse rollile poliitikute avaliku tegevuse kujundajana, tuleb aru saada, kuidas osapooled (poliitikud ja ajakirjanikud) ise tajuvad teise poole käitumist poliitilises skandaalis. Lisaks tuleb selleks analüüsida ka osapoolte enda määratlemist skandaalis tegutsemisel. Selliste küsimuste analüüsiks viidi läbi semistruktureeritud intervjuud kahe poliitiku ja kahe ajakirjanikuga, mille analüüsi tulemusi saab lugeda järgmisest peatükist.

4. INTERVJUUDE ANALÜÜSIST SAADUD UURIMISTULEMUSED

4.1. Sissejuhatus intervjuude analüüsi

Selles peatükis analüüsitakse nelja magistritöö jaoks tehtud semistruktureeritud intervjuud, mille abil püüab töö autor jõuda järeldusteni, milline on meedia roll poliitiku avaliku tegevuse kujundajana poliitilises skandaalis. Intervjuude olulisus seisneb selles, et need aitavad mõista, kuidas ajakirjanikud ja poliitikud tajuvad teise poole käitumist skandaalis ning kuidas nad käsitlevad enda tegevust skandaalis.

Intervjuud viidi läbi kahe valitud skandaali võtmetegelasega, Siim Kallase ja Jürgen Ligiga ning ajakirjanduse esindajatega, Eesti Päevalehe ja Delfi uudistetoimetuse juhataja Holger Roonemaaga ja Postimehe peatoimetaja asetäitja Aivar Reinapiga. Mõlemad juhtivatel kohtadel ajakirjanikud on olnud skandaalidele lähedal ja kirjutanud ka ise nende kohta artikleid. Intervjuude küsimused ja transkriptsioonid on ära toodud töö lisades (vt lisa 1 ja lisa 2).

Intervjuude analüüsiks püstitas töö autor neli peamist uurimisküsimust, millele intervjuude kvalitatiivse sisuanalüüsiga vastust otsib:

1. Millisena tajuvad skandaali sattunud poliitikud ajakirjanduse käitumist kahes töösse valitud poliitilises skandaalis?
2. Millisena tajuvad skandaale kajastanud ajakirjanikud skandaali sattunud poliitikute käitumist kahes töösse valitud poliitilises skandaalis?
3. Millisena näevad skandaalis olevad poliitikud ja skandaali kajastanud ajakirjanikud enda rolli poliitilises skandaalis?
4. Millal on osapoolte hinnangul käes aeg, et skandaali jooksul positsiooni kaotanud poliitik võib taas tõusta kõrgemale ametikohale ja avaliku tähelepanu keskpunkti?

Selleks, et neile uurimisküsimustele vastata analüüsib autor intervjuusid 4 suuremas punktis:

1. Poliitikute enda rolli konstrueerimine - analüüsitakse, kuidas kaks skandaali sattunud poliitikut esitlevad enda rolli ja tegevust skandaalis.
2. Ajakirjanduse käitumine poliitikute hinnangul - analüüsitakse, millisena näevad poliitikud meedia tegevust skandaalis.
3. Ajakirjanduse eneseanalüüs - uuritakse, kuidas näevad ajakirjanikud ise enda käitumist poliitilises skandaalis.
4. Poliitikute käitumine skandaalis - analüüsitakse, millisena tajuvad ajakirjanikud poliitikute käitumist poliitilises skandaalis.

Kuivõrd kaks poliitilist skandaali on küllalt erinevad, siis analüüsib töö autor poliitikute intervjuusid eraldi, kuid esmalugemise järel otsustati siin töös võtta kokku ajakirjanike seisukohad, sest need esindavad paljuski sarnaseid nägemusi. Lisaks aitab selline koos tulemuste esitus teha hiljem ka laiemaid järeldusi.

4.2. Siim Kallase intervjuu analüüs

Esmalt analüüsib autor Siim Kallase intervjuud vastavalt eelpool välja toodud punktidele.

4.2.1 Poliitikute enda rolli konstrueerimine

Võlakirjade skandaali sattunud Siim Kallas konstrueerib intervjuu käigus endast rolli kui ajakirjanduse poolt tagaaetavast ja kiusatavast, kelle käest ajakirjandus küll küsis vastuseid, kuid ei tahtnud neid sugugi saada.

“Siis oled kõigi jaoks süüdi ja oled veel, üks ole ja... siis kui sa kogu aeg vastad küsimustele ja öeldakse sulle, et sa ei vasta küsimustele, kuigi sa vastad, aga noh, sa ei vasta seda, mida sult oodatakse, üks ole. Ongi kõik.”

See on kuvand, mille lõi Kallas endast ka skandaali ajal ajakirjanduses ja tuli välja juba varem meediatekstide analüüsist. Kallas näeb, et ajakirjandus ründas teda seepärast, et ta ei vastanud nii nagu oodati. Poliitik viitab tagasi varasematele skandaalidele nagu VEB fondi skandaal ja kümne miljoni dollari afäär, kus surve all muutub poliitik ohvriks.

“Ja see oli pikema vinnaga ja sa tunned lihtsalt seda, et noh, sinu... rünnak on sinu peal ja kõik üritavadki seda tõestada, Kümmed ja kõik, et sina oled selle asja taga.”

Poliitik ei defineeri siin ühte ründajat vaid viitab laiemale üldsusele, kes püüavad skandaali tegelase kohta ilmunud info ära tõestada. Siim Kallas näeb 2014. aasta skandaalis oma rollide lahusust ka reageerimisel, sest äkitselt oli ta meedia tähelepanu all kahe erineva teemaga.

“Iga päev tegelesin umbes pool päeva, ütleme, nii öelda valitsuslääbirääkimistega, pool päeva nende igasuguste kollidega. (naerab). Nii et enamvähem võrdselt domineerimised.”

Kollide all peab Kallas silmas mineviku jamasid, mis esile kerkisid ja mille selgitamisega tuli tal tegeleda.

Oma enda rolli poliitilises skandaalis nägi poliitik selgitajana ja avatud olekut, kuid esialgu maksis see talle rängalt kätte ja ta viitab, et see on ka põhjus, mis asi nii suureks läks. Poliitikuna näeb ta hiljem, et ennast pidanuks asjaga kurssi viima enne esimese intervjuu andmist.

“Tähendab, noh, piinlik on öelda, eks, seda ei tohi ühegi sõnaga öelda, et sa ei mäleta ju... Jumal hoidku...ei, täitsa... mingit ettekujutust ei olnud... midagi udust oli, aga midagi nagu täpset oleks mälet... teadnud, milles see asi oli, et seda ei olnud. Et selles mõttes sai tehtud viga, et sai antud kohe intervjuu, oleks pidanud võtma enne nagu asja uurimiseks.”

Kallas ütleb sellega, et poliitik ei peaks skandaali lahvatades püüdma reageerida võimalikult kiiresti vaid võimalikult täpselt detaile tundes. Ta näeb, et mitte-mäletamine ei ole ajakirjanduse poolt aksepteeritav.

Enda loobumisega peaministriks pürgimisel pakkus poliitik enda hinnangul kõigile üllatuse.

“Aga ma arvan, et see, et ma nagu loobusin, oli kõigile... tuli suure jahmatusena. See ei olnud küll plaanis kellelgi. Aga ma ise olen väga rahul. Ma arvan, et ma oleks, kurat, praegu juba infarktiga haiglas või midagi taolist.”

Kallase viide rahulolule näitab, et ta on olukorraga leppinud ja peaministri tööga kaasnev pingeline näib talle intervjuu ajaks juba liigne koormus. Viimane lause jätab aga üles küsimuse, kas Kallas seda tegelikult mõtleb või on see mõte, mille ta on endale sisendanud.

4.2.2. Teised osapooled, kellega poliitik skandaalis suhestub

Lisaks enda rolli sõnastamisele tuleb intervjuudest välja, kellega poliitik skandaalis veel suhestub. Siim Kallas suhestub skandaalis peamiselt ajakirjandusega ja nii on ka tema esmane reaktsioon skandaali põhjuste kohta viitega ajakirjanduse pidevale küsimuste laviinile. *“Ja kui sa siis nagu iga päev pead vastama küsimustele, millele sa vastata ei*

suuda, üks ole.... siis seda kõike, ma vaatasin, et see asi ei ole seda väärt. Seda kõike on liiga palju.” Ajakirjanduse ja Siim Kallase suhtele skandaalis keskendub järgmine alapeatükk, kuid lisaks ajakirjandusele peab Kallas skandaali juures oluliseks teisi poliitikuid. Teisi poliitikuid defineerib ta neljal viisil: erakonnakaaslased, pahatahtlikud opositsioonipoliitikud, passiivsed poliitikud ja Edgar Savisaar.

Kallas rõhutab, et tema loobumise põhjuseks on lisaks ajakirjanduses välja toodud põhjustele ka surve koalitsioonikõneluste laua tagant, kus ta ei tundnud endal tuge.

“Ühesõnaga, et see koosnes kahest osast. Kui sa vaatasid, et nagu sa istud seal laua taga, üks ole, sinuga ei ole keegi rahul. Et muutsid nagu kurssi, mille jaoks oli liiga vähe aega... ja valimisteni, üks ole. Et sa nagu põhimõtteliselt paned nagu... omakorda pahased, sellepärast, et sa paned nagu valimised ohtu...”

Kallas viitab siin sellele, et tema enda erakonnakaaslased seadsid kahtluse alla tema poliitilise tegevuse ja tõid esile ka selle, et tema varasemad poliitilised tegevuse tõusevad pinnale. Samas on märgata, et Kallase rahulolematuse lähtub ka sellest, et palju oli erakonnas sees muutunud ja ta sai sellest aru alles siis kui oli koalitsioonikõneluste laua taga.

“Noh, kasvõi väga lihtne asi: väga palju inimesi oli tulnud fraktsiooni... keda ma üldse ei tundnud /---/ ja nemad ei tundnud mind.”

Selle käigus tundis Kallas ka enda erakonna sees, et arusaam poliitika tegemisest on kõvasti muutunud ja nägi poliitilise kultuuri muutumist viimase 10 aasta jooksul.

“Kui alguses kunagi oli see poliitika niiviisi, et noh, et see oli nagu üks niisugune suur innustunud kamp, üks ole, siis ajad olid nagu muutunud, et seda innustust nagu... et minu tulek ei tekitanud inimestes mingisugust... mingisugust emotsiooni, positiivset emotsiooni.”

Seega oli skandaali üheks mõjutajaks ka poliitilise kultuuri muutus, mis avaldus Kallase jaoks selles, et tema tulek ei vaimustanud kaaspoliitikuid piisavalt. Oma erakonna toetust näeb Kallas skandaalis olulisena ja selle toe puudumine mõjutas ka avalikku tegevust.

Lisaks olid Kallase sõnul olulised tema ootamatud manöövrid ja otsus IRL läbirääkimistest kõrvale jätta. Seda peab Kallas ühkes peamiseks põhjuseks, miks kogu skandaal üldse lahvatas.

“No nii palju, kui mina tean... no ma ju ka täpselt ei tea, ega keegi otse ei räägi, aga noh, nii palju, kui ma ikka üldiselt, loogiliselt oletan, kui ma tean, kust see tuli. Ja see oli nagu ikkagi eesmärgiga, et ajada see koalitsioon nurja, et mitte... et noh, ikkagi jääks see IRL sinna sisse, üks ole. Aga noh, lõppkokkuvõttes Reformierakonna vahetus tähendas hoopis suuremat valimisvõitu.”

Siim Kallas näeb, et kogu skandaali taga olidki IRLi poliitikud, kes olles pettunud valitsusest kõrvale jäämisest, võtsid kasutusele meetmed, et olukorda mõjutada. Samas toob Kallas selles samas lõigus esile taas oma head otsust lõpuks loobuda, sest valimiste edu tuli kaasa uue peaministri Taavi Rõivasega. Kallas ütleb intervjuus mitmel korral, et tema sellist edu ei oleks suutnuks tuua. Siim Kallas näeb, et poliitikud, kes materjale ajakirjandusele lekitasid omasid eesmärki.

“Kui nüüd keegi sõnastaks eesmärgi takkajärgi, siis see eesmärk oli ikka see, et teha see uus valitsus algselt juba nii ebaõnnestumaks, et tal läheks halvasti.”

Seega on Kallase hinnangul skandaal põhjustatud eesmärgiga ja selle eesmärgi mitte-täitmist mõjutas poliitiku otsus areenilt taanduda. Kallas tunnetas teiste poliitikute poolt tuge skandaalis sellest, et teda ei mõistetud ajakirjanduses üheselt poliitikute poolt kohe hukka. Passiivsus näitas toetust.

“Ma arvan muidugi seda, et kõik nägid läbi seda, et see on lavastatud. Noh, et see on nagu tellimustöö ja noh, ei ole mõtet endal käsi määrada sellega, et... et ajakirjanikud teevad selle tellimustöö ära, mis kõigile muidugi väga meeldis.”

Tellimustöö all näeb Kallas teiste poliitikute tegevust materjalid ajakirjandusele lekitamises ja et Eesti Päevaleht hoidis teemat ise pikalt üleval, siis ei olnud poliitikutel põhjust sekkuda. *“See on väga oluline, mis jälle lubab öelda, et noh asi oli manipuleeritud ja ei ole tõsine... no vot!”*

Toetust küll teised poliitikud teistest erakondades Kallasele ei avaldanud, kuid vaikimine viitab, et poliitikud ei näinud ette, et see teema nii suureks läheb ja võib peaministriks pürgiva Siim Kallase loobuma panna. Mingis mõttes olid teised poliitikud pantvangis mõttega, et Kallas võib soovida koalitsiooni luua nendega.

“Agu justnimelt, et ka opositsioon nagu kehtis õlgu, et see on mingi jama. Et sellest ei tule midagi ja järelikult ei ole mõtet nagu... vaata, kui sa nagu hakkad avaldusi tegema, siis sa pead olema ka väga veendunud selles.”

Kallase öeldust nähtub, et poliitiku jaoks oli ta tugeval positsioonil, kuid ajakirjanduses kirjutatu pani tema tooli eelkõige kõikumama.

Valede avalduste tegemine ärritab Siim Kallast ja nii toob ta välja Aardo Hanssoni, kes esitas seisukohti, millega Kallas ei nõustnud ja mis teda ka intervjuu ajal jätkuvalt ärritavad.

“Siis sa vaatad, et noh, see fookus, üks ole, siis ehitatakse üles, et... et noh, mina olen kõige taga... Ardo Hansson annab, kurat... ma kirjutasin talle, et Ardo, et mis sa ütled, kurat, et... justkui Eesti Panga juhtkond sepiises midagi. Tõesta ära!”

Kallase meelest on avalduste tegemine teiste poolt üldse kaheldava väärtusega ehk võib mõjutada skandaali valedel alustel. Poliitiku jaoks on skandaalis peamised ikkagi faktid ja see, kas skandaalis olev juhtum on faktiliselt tõestatud. Arvamused ja hinnangud ei näita midagi ja just selles suhestub poliitik Edgar Savisaare varasemate skandaalidega,

“Vaata, see vene rahaskandaal. Et noh ju... kõik ju... isegi mina ütlesin midagi pahasti, Jakunin oli mu peale väga vihane ja... ja... noh aga Ilves ju võttis nagu tohutult sõna, üks ole. Aga midagi ei toimunud. Ja väga piinlik oli. Väga piinlik.”

Siim Kallas osundab Edgar Savisaare idarahsakandaalile, kus poliitik väidetavalt võttis raha Lasnamäe kiriku ehitamiseks Venemaa rahastajatelt. Toona tegi selle kohta avalduse nii Kallas kui ka president Toomas Hendrik Ilves. Praeguseks Kallas kahetseb seda ja näeb, et poliitikud ei peaks tormama teiste poliitikute skandaalide kohta liiga kiiresti hukka mõistvaid avaldusi tegema, sest lõpuks võib see tuua edu poliitikule endale.

“Pole ju kuskil asju. Siis saab Savisaar... saabki öelda, et kõik on kuradi jama, eksju. Et tema vastu ainult tehakse mingit... mingit showd ja tegelt vajub kõik ära.”

Sellisenäeb ta ka 2015. aasta sügisel avalikuks tulnud Savisaare altkäemaksuskandaali, kus ei ole intervjuu ajaks arenguid. Siin osutab Kallas taas ajakirjanduse poole, kes peaks selles teemas aktiivsemalt sekkuma ja püüdma kiiremas korras saada uut informatsiooni.

“Ühesõnaga, minu arvates, täna näiteks Savisaare skandaalil on see küsimus, kas ajakirjandus peaks väga tõsiselt esitama küsimuse prokuratuurile ja kaitsepolitseile, kus asi on! Juunikuus, millal, tohutud läbiotsimised! Kus on asjad! Juba ainuüksi sellega on tegelikult tema võitnud.”

Sellega konstrueerib poliitik ka vastaseisu ajakirjanduse ja poliitikute vahel. Nimetades Savisaart “võitjaks” viitab ta, et kaotanud on prokuratuur, kes uurimist läbi viib ja ajakirjandus, kes ei suuda avalikkusele pakkuda uut informatsiooni.

Kallas peab enda positsiooni sarnaseks Savisaare omaga, kus jaht temale on olemas, aga tõendeid ei ole.

“Ma ei võtnud mingeid kohustusi, nii et mitte midagi ei toimunud. Aga ... kurat, VEB fondiga, noh... noh, ühesõnaga, ei ole kuskil... ega isegi alla kirjutanud, mitte midagi, eks ole! Tehakse tohutu number sellest.”

Kallase ärritus on suunatud avalikus diskussioonis tekkinud kuvandi suhtes, mille paljuski konstrueerib ajakirjandus teemade võimendamisega.

4.2.3 Kuidas tajub poliitik ajakirjanduse tegevust skandaalis

Juba varem on välja tulnud, et Siim Kallas on skandaali valguses küllalt kriitiline ajakirjanduse suhtes. Enim häirib teda asjaolu, et ajakirjandus justkui ei tahtnudki tema vastuseid saada.

“Siis oled kõigi jaoks süüdi ja oled veel, eks ole ja... siis kui sa kogu aeg vastad küsimustele ja öeldakse sulle, et sa ei vasta küsimustele.”

Uuesti küsimine viitab poliitiku hinnangul ajakirjaniku varem välja mõeldud agendale, kuidas skandaal peaks kulgema ja kui see nii ei ole, siis nõuab ajakirjanik üha uusi vastuseid.

“See on niisugune fenomen, kus inimene nagu teiesugune ajakirjanik on endale pähe mõelnud nagu kontseptsiooni valmis. Kui sa mahu sellesse, vastus ei lähe sellesse kontseptsiooni, eks ole, siis ütled, et vastust ei ole.”

Poliitik ütleb, et vastus peab ajakirjanike jaoks olema see, mida nemad ootavad ja see on tema jaoks mõistetamatu.

Kuivõrd Siim Kallas oli viimased 10 aastat Eestist eemal ja töötas Euroopa Komisjonis, siis tema sõnul jõudis ta unustada, et Eestis on teistsugune ajakirjanduse kultuur kui Euroopas.

“Seal on nagu teistmoodi see asi. Et sul põhimõtteliselt niisugust äkkrünnakut ei olegi nagu võimalik üldse... lihtsalt ei lasta ligi või noh.”

Eestisse naasnud poliitikul oli tekkinud kujutlus oma rollist kui millestki, mis on avalikkusest kaugemal, mis lähtub ka Euroopa suurusest ja sellest, et ligipääs seal poliitikutele ongi palju keerulisem kui Eestis. Siia tagasi tülles ta üllatus.

“Et seda nagu ma... ütleme, Brüsselis nihukest asja ei juhtu. Lihtsalt see on võimatu. Sul ei pääse... ja ei ole ka, mitte isegi ei pääse ligi. Pääseb eks ju küll, kui

tuled majast välja ja mingi mikrofoniga inimene seal jölgub... aga see ei ole nagu seal kultuuris üldse.”

Poliitikutele küll pääseb Kallase sõnul ligi ka Euroopas, aga seal käituvad ajakirjanikud soliidsemalt ja ei ründa selliste ootamatustega. Kui ajakirjanik tahab vastuseid, siis Siim Kallas on valmis neid ka andma, aga ta tahab et tal oleks võimalus ennast ette valmistada.

“Ja, noh, minul ei ole küll olnud seal nagu kunagi küsimust, et ma oleks mingitest küsimustest nagu loobunud. Sellepärast nagu eeldad, et siin käitutakse samamoodi, aga ei käitunud.”

Eesti ajakirjanduse tormakus ja kohe vastuse nõudmine on asi, milles Kallas on pettunud. Ta eeldas, et siin lähtub ajakirjandus samasugusest tavast, aga poliitiku sõnul seda ei tehtud.

Siim Kallas ütleb sõnades, et olles ise varem ajakirjanikuna töötanud, siis saab ta aru, miks need materjalid avaldati ja oleks ise samuti teinud.

“Sihuke materjal, kui mina oleksin saanud sihukse materjali kätte, ega ma oleks täpselt samamoodi teinud. Mis seal nii väga, eks ole... Ma olen ju ka ajakirjanik olnud”

Küll aga juhib Kallas oma mõtte selleni, et ajakirjanikud, kes skandaali teemal põhiliselt kirjutasid, ei näinud mõtlevat, mida see endaga kaasa toob ja kust info tuleb.

“Ja ega mul ei ole nagu personaalset mingit kibestumust, ega mul ei ole nende poiste suhtes mingit... igaüks teeb oma tööd ja kogu lugu, eks ole, mis seal ikka. Aga noh, vaata, et see on nagu, et tegelikult ju ikkagi manipuleeriti neid. See materjal sokutati ette, sokutati selgelt selle eesmärgiga”

Kallas ei usu, et materjali avaldamine oleks olnud ajakirjanduse läbimõeldud ja kaalutud samm. Ja kuigi sõnades ütleb ta, et tal pole ajakirjanikele midagi ette heita, siis tema sõnastusest tuleb välja etteheide ajakirjanikele mis on just see, et nad ei kaalunud juhtumit läbi.

“Mis on konks, mis on asi, mis väärrib nagu natuke mõtlemist, on see, et antud juhul ikkagi, ega nad ei avastanud seda kuskilt nii-öelda out of the blue. See oli ikkagi kogu aeg kellegi käes olemas. Ja ühesõnaga, noh, et ajakirjanikud võiksid endale esitada küsimuse, et kas meid ei manipuleerita nihukse asjaga.”

Just kaalutlus, millest ajakirjandus lähtus skandaali kajastades on Kallase sõnul kahtlust tekitav ja ta sõnastab intervjuu käigus ka täpsemalt ära ajakirjanduskultuuri erinevuse.

“Ühest küljest, on ajakirjanikul vaieldamatult see kohustus, sa pead selle... kui materjal tuleb... ja noh, see on natukene see ka, et watchdog, üks ole. Aga noh, sa ei pea muutuma nagu šaakaliks.. Et sa pead olema... või õigemini, ma olen seda oelnud kunagi ühele ajakirjanikule, et on suur vahe, kas olla nagu vahikoer või hüään. Hüäänid ju ründavad ainult teatavasti nõrku loomi.”

Kallase võrdluse järgi tegutses Eesti ajakirandus temaga seotud skandaalis hüäänina, kes ründas teda, kes oli kergesti haavatav. Euroopa ajakirjandus oleks sel hetkel käitunud valvekoerana ja vaadanud eelnevalt pikemalt materjalile otsa, kaalunud põhjalikumalt selle laiemat kandepinda ja langetanud siis otsuse, kas info avalikustada.

Poliitiku hinnangul on sellise käitumisega kaalul ajakirjanduse enda maine, mis võib saada kahjustada. Põhjus on selles, et ajakirjandus ei pruugita hiljem enam tõsiselt võtta ja uskuda.

“Et noh, susisite, susisite, kõik jäi sinnapaika, üks ole. Kunagi jälle tuleb mingi lugu, järgmine kord öeldakse, no jälle: hunt! Hunt! Ja ei tule kuskilt hunti. Siis ühe korra tulebki hunt tõeliselt, noh...”

Selle paralleeliga muinasjutust, toob Kallas välja, et nii tema kui ka Savisaare juhtumi puhul võib ajakirjandus jõuda selleni, et keegi ei usu enam seda, mida nad kirjutavad. Poliitik on sellisel juhul skandaali ohver.

Siim Kallase jaoks on olemas ka eri kategooriates ajakirjanikud, positiivsed ja negatiivsed.

“Need ajakirjanikud olid viisakad ja ma ei ütle nagu midagi seal... et ütleme, noh, mingi Kümmeel on nagu ääretult vastik, aga seesama, et kui ma oleks nagu ise võtnud mingit kogemust sellest, siis ma ütleksin ka ajakirjanduse seisukohalt, et noh... et ettevaatust!”

Siim Kallase sõnade kohaselt on positiivsed ajakirjanikud, kes õpivad vigadest ja teised, kes ei õpi, negatiivsed. Siim Kallas manitseb ajakirjanikke olema õppimisvõimeline, sest muidu võib tema hinnangul ajakirjandus kaotada tõsiseltvõetavust.

4.3. Jürgen Ligi intervjuu analüüsi tulemused

Selles peatükis analüüsib autor sõnaskandaali sattunud Jürgen Ligiga tehtud intervjuud lähtuvalt varem välja toodud punktidest.

4.3.1. Poliitiku enda rolli konstrueerimine

Sarnaselt Siim Kallasele konstrueerib ka Jürgen Ligi endale intervjuus skandaali kannataja positsiooni, kus teda avalikus ruumis kiusati.

“Ilmselt rahandusminister Ligi oli figuur, kelle siis mahalöömine oli kõva trofee. Ma selles ei ole nagu põhimõtteliselt tagasihoidlik.”

Ligi võrdleb ennast jahisaagiga, mille nimel nähakse palju vaeva ja, mis lõpuks ka kätte saadi. Poliitik näeb ennast ohvrina skandaalis.

Pannes paika, milliste väärtuste eest tema ise skandaalis seisis, esitleb ta ennast kui Eesti eest võitleja, kes on rahvusküsimuse pärast muretsenud pikalt.

“Kui oleks küsitud mu käest algklassides, ma teadsin kindlalt, mida ma küsin kuldkalalt, eks, kui kolm soovi on. Et Eesti saaks vabaks. Ja noh, ärkamisajal ka, et minu jaoks oli see ka isiklik ärkamine see aeg. Ja nüüd tuleb inimene, kes mitte midagi sellest ei ole üle elanud.”

Ligi näitab sellega kui olulised on tema jaoks rahvusküsimused, sest kuldkalalt vabaks saamise küsimine, näitab isiklike huvide tagaplaanile panemist üldisema ühiskonna heaolu nimel.

Rahandusminister oli skandaalis aga ka meeskonna pantvang, sest ta ise oleks talitanud teisiti, tema oleks löönud julgemalt selja sirgu ja läinud nii juba ka koalitsiooniläbirääkimistel, mis olid olnud pool aastat enne skandaali puhkemist. Kuivõrd Reformierakond laiemalt nägi Ligi hinnangul olukorda teisiti, siis pidi ta ennast tagasi hoidma.

“Eesti riigi eksistentsi peamine mõte – keel, kultuur, eks. Ja seal tuleb... öeldakse niimoodi üle laua, et teil on see, selgelt tuntava aktsendiga, aga põhiline on see taust, aktsent aktsendiks, et teil on see kodakondsus nagu püha lehm. Ma oleks nagu püsti tõusnud, ära läinud, oleks ma seal üksi olnud.”

Kuigi Ligi ütleb, et aktsent ei ole oluline, näitab juba üksi selle mainimine, et see on oluline aspekt. Nii nagu ka skandaaliaegsetest meediatekstidest, nii näib ka siit välja tulevat, et Ligi hinnangul on olemas poliitikud ja inimesed, kes tohivad kodakondsuse teemal sõna võtta ja need, kes ei tohi. Intervjuust tuleb veel välja, et Ligit häirisid pikema ajal jooksul Sotsiaaldemokraatliku Erakonna väljaütlemised sel teemal, kuid ta ei saanud ennast avada ja seepärast pidi ta kannatama, iseäranis kasvas pingeline olukord pärast skandaali puhkemist.

“Ma ei tohtind ennast ka päriselt kaitsta ja reeta seda, mis on kinnistel koosolekutel mulle haiget teinud.”

Ligi ise tundis oma tugeva eestimeelsuse pärast, et tal on õigus öelda teise erakonna kohta kriitiliselt. Sellega loob Ligi endast positsiooni kui tõe valdajast.

“Noh, see fraas, mis ma kirjutasin, sisaldas kahte asja. Kurat, teil on... 40. aasta süü on nagu alati võimalik otsa ette lüüa ja te tulete selliste asjadega.”

Ligi vastandab ennast selgelt sotsidega ja osundab nende minevikule, mille tõttu ei ole neil õigust liiga palju sõna võtta. Ligi näitab, et ta võinuks Ossinovski kohta öelda ka teravamalt, kuid tema valis leebe taktika. Ometi mängiti ikkagi tema sõnad tema enda vastu.

“Sisserändaja... ma ei öeldnud, kuradi, immigrant, mis on kindlalt sõimusõna, ma ei öelnud tibla või midagi sellist. Aga ma kirjutasin loomulikult oma hingel oleva asja väga lakooniliselt üles ja alahindasin publikut.”

Ligi viib arutelu absurdini, kus leiab sõnu, mille kirjutamine oleks olnud palju karmim kui see, mida tema lõpuks kasutas. Ta ise on enda sõnul üles tõusnud rahvusteema pärast palju kannatanud, aga seda auditoorium ei mõistnud.

“Kargasid üles igasugu tegelased. Et õu-uu! tagasi, ruttu, eks ole... tegelased, kellel ei ole nagu mingit, noh, ütleme taju debattidest ja valudest, mida mina olen läbi elanud.”

Need, kes pole tundnud poliitikuga sarnaseid piinu, ei saa tema sõnul öelda, mida tohib öelda ja mida mitte.

Lisaks nähtub, et poliitik peab ennast paremaks kui need sõnastused, mis tema kohta hakkasid skandaali jooksul välja tulema meedias. Ligi väidab, et tema mõtted ei ole nii labased kui jätavad mulje postitused.

“Loomulikult ma olin solvunud, et selline alavääristamine, et eeldatakse mult mingisugust asja, mingisugust primitiivsust, mida minus ei ole. Eeldatakse, et ma lihtsalt lähen plärtsun, ja nagu muuseas kedagi lähen ründama tema päritolu pärast. Ma olin väga solvunud selle pärast tegelikult. Pahane.”

Poliitik tõlgendab seda kontekstist välja rebimisena, mille tõttu kannatas tema. Ta peab ennast alati ausa poliitika tegijaks, kes mõistab hukka need, kes poliitikule halba mainet oma avaldustega külge kleebivad ja nii ei ole ta üle saanud Silver Meikari avaldusest aastal 2012, kust Ligi hinnangul jäi mulje nagu oleks poliitika ostetav. Ligi sõnul on poliitika osaliselt grupi huvide eest töötamine, kuid seda parema elu nimel.

“Minu jaoks ei ole Eesti poliitika ostetav olnud. On episoode, palju episoode, kus orjatakse grupi huve või siis püütakse võimalikult paljud õnnelikuks teha, ostetakse endale kohti, aga reeglina seadusi ei osteta. Ja noh, sellega jäädakse vahele, kui vähegi ajakirjandusel huvi on”

Kuivõrd ajakirjandus töötab Ligi sõnade kohaselt kui järelvalvemehhanism, siis ei saa poliitikat ka ära osta nagu Meikar 2012 väitis.

Skandaalis oleva poliitikuna näitab Jürgen Ligi ennast kui ausat tegijat, kes püüdis olla avatud ja selle tasuks sai palju uusi sõpru.

“Ma skandaalis ju, ma ikka püüdsin öelda midagi. Ja ma ikkagi näitasin oma hoiakuid välja. Ka sotsiaalmeedias. Ma ikkagi nägin, et... ma ei taha liiga sihukeste asjadega eputada, aga milline sõprade laviin mul oli.”

Poliitik viitab enda uute sõbrakutsetele, mis talle pärast skandaali puhkemist Facebookis tuli ja mille kohta ta ise ka pildi sotsiaalmeediasse postitas. Ligi tunnetab, et tema käitumist hinnati ka positiivselt, kuigi avalikkusest sellist muljet jääda ei pruukinud.

4.3.2 Teised osapooled kellega poliitik skandaalis suhestub

Kuna Jürgen Ligi sõnaskandaal sai alguse tülist Sotsiaaldemokraatliku Erakonna haridusminister Jevgeni Ossinovskiga, siis suhestub Ligi kogu intervjuus kõige enam temaga. Ligi kujutab Ossinvoskit varem kui suhteliselt teisejärgulist poliitikut, kes osaliselt ka tema arvelt on pildile tõusnud.

“Ossinovskiga mul ei olnud ju siis mingit kokkupuudet. Parlamendis oli ta suhteliselt nähtamatu. Ainus episood oli ühes teises, kus ta, täiesti noore, elukogenematu noormehena tuli mind õpetama, kuidas riik peab lapsi hakkama tegema.”

Ligi hinnangul ei olnud Ossinovski märkimisväärne poliitik ja tema jaoks on kummastav kui kogenematu poliitik tuleb õpetama teist, kes kaua poliitikas olnud. Jürgen Ligi alavääristab Ossinvoskit ja tema kogemust poliitikas jõuliselt.

“Ta tuleb mulle rääkima demograafiast, kes ma olen sotsiaalpoliitikaga tegelenud, teiseks demograafiat ülikoolis õppinud siis, kui teda polnd sündindki veel. See, kuidas lapsed tekivad ja kui vähe on nendel seost rahaliste toetustega on minu jaoks nagu a, b... ja siis sõidab minust suure kaarega üle oma arvates sellega, et riik peaks nüüd lõpuks ometi siis lahendama selle probleemi. Täielik naivism ja rumalus.”

Jürgen Ligi jaoks on vastuvõetamatu, kuidas tema hinnangul näeb ühiskonda ja poliitikat Ossinovski. Kui skandaal püsis justkui ühe teema ja rahvuste vahelisele diskussioonil, siis on see pigem maailmavaateline konflikt, millest Ligi hinnangul teine pool läks kasu lõikama.

Ossinovskiga on Ligi enda sõnade kohaselt leppinud, kuid sõnade tagant paistab välja jätkuv pettumus ja üleolek teise poliitiku suhtes..

“Ossinovski teema võtsime täiesti maha. Me vahetasime mõned väga avameelsed meilid. Selles mõttes, et mina olin löödud, tema oli löödud. /---/ Ossinovski on kogu aeg arenenud siin. Et see, kuidas ta siin koalitsioonilepingute... praegu valitsuses me saame väga hästi läbi. Mõnes teemas paneme nagu tandemid.”

Ligi jaoks ei ole sõnades küsimus Ossinovski persoonis, kuid tema arusaam poliitika tegemisest ja mõndadest põhimõttelistest küsimustest on erinev.

Ligi suhestub lisaks Jevgeni Ossinovskile väga jõuliselt Sotsiaaldemokraatliku Erakonnaga, kelle kohta toob ta näiteid lisaks skandaalile ka varasemast ajast, mis temal hingel seoses rahvuse küsimusega. Ligi hoiatab sotse liigse sõnakasutuse pärast.

“Ta ei tohi teha sellist asja. Ta ei tohi öelda kodakondsuse kohta nii nagu Ossinovski. See oli üks inimene, kes oli enne okupatsiooni eitanud. Nende erakonnas. No aga tüübid, kes tulevad läbirääkimistele rääkima sellest, kes eitavad okupatsiooni. Ja noh, nagu selles mõttes täitsa metsa poole vaatavad inimesed tuuakse läbirääkimistele. Ja just kehtestama. Nüüd on poliitiline hetk, nüüd hakkame muudkui revideerima Eesti riigi aluseid.”

Ligi positioneerib ennast sotside suhtes rahvusluse kaitsjaks, nende eest, kes sotsidest praegu poliitikat teevad. Tema jaoks ei ole vastuvõetav ka sotside personalipoliitika ehk see, kellega peab tema ühise laua taga istuma. Ligi on sotside suhtes jõuline ja ründav.

“Minule jääb igavesti... öeldakse, et see.. teil on kodakondsus nagu püha lehm, öeldakse mulle.. ütleb mulle inimene, kes on okupatsiooni eitanud üle laua. Ma pean temaga läbirääkimisi pidama!”

Ligi öeldust väljendub, et tema ei taha sellistega läbirääkimisi pidada ja poliitika üle arutada. Tema nägemuses ei ole nende inimeste koht poliitika eesliinil.

Sotsid kasutavad Ligi hinnangul vene rahvusele rõhumist ära poliitilises võitluses, aga valimised, kus nende tulemus oli pigem nõrk, tõi nad teatud määral maa peale tagasi.

“Andestamine, leppimine oleks olnud suuremeelne. Ja nad oleksid võinud saada sellega keele-kodakondsuspoliitikas oma asja edasi ajada. /---/ Aga peale selle, kui nad said valimistulemuse, nad tõmbasid ikka kõvasti tagasi.”

Ossinovski ja sotsid oleksid pidanud vastu võtma Ligi poolt teele saadetud vabanduse, kuid nad ei teinud seda ja Ligi näeb seda nüüd bumerangina olevat jõudnud tagasi konkurentide enda õuele.

Hoolimata teatud tagasi tõmbamisest viitab sotside tegevus Ligile, et sotsid näevad temas vaenlast kellest soovitakse vabaneda aeg-ajalt siiani.

“Koalitsiooni läbirääkimised olid... see teema oli episoodiline. Mis see.. vimm või pinge oli üleval. Viimane puhang oli siis, kui Marju Lauristin kõik torud täis rääkis sellest, kuidas selline inimene ei sobi haridusministriks ja... või otsisid nigu uut... uut nagu seda noa löömise kohta või ütleme... Hästi inetud sellised süüdistused.”

Selles skandaalis paistab selgelt välja poliitiline rünnak ja see on Ligi jaoks vastuvõetamatu sellises kontekstis. Seega käsitleb Ligi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna poliitikuid kui enda vaenlasi. Ligi ei ole sotsidele andestanud, et need mõistsid teda avalikkuses hukka, avamata konteksti.

“Taust oli väga sügav. Aga noh... kuidas nad aru ei saa, oli selle mõte. Kuidas nad aru ei saa, roosa erakond, eks ole. Alati saab lüüa, et sa oled, vaadake, et te reedate alati. Sots reedab alati! Oi kui palju ma olen lugenud midagi sellist.”

Poliitiku sõnum sotside kohta on, et nende peale ei või kindel olla ja tema jaoks tugineb partei valedele alustel. Ligi ütleb, et ka Sotsiaaldemokraatlikus Erakonnas on neid, kelle suhtes on tal austus, mis paraboolina viitab sellele, et on palju neid, kelle suhtes seda ei ole. *“Ma ei... me ju ei.. isiklikult tunnen sealt sõpru, ma pean seal mõnest inimesest nagu väga palju lugu.”*

Lisaks Sotsiaaldemokraatlikule Erakonnale suhestub Ligi ka teiste poliitikutega, kes tegid tema hinnangul üllatavaid avaldusi. Esimene selline oli president Toomas Hendrik Ilves, kes Ligi sõnul ei mõelnud seda, mida ta ütles.

“Üks murrang oli see, et president, kellega ma ka rääkisin isiklikult, veensin teda, et kuule, et noh, et saad aru, et ma ei ole see, eks. Ma... aga president oli... halb ajastus.. tal oli mingisugune koosolek, ma ei tea, kas rahvuste ümarlaud, eks ole, kus ta juba... on midagi öelnud. Noh, president, noh, kui ta midagi kivisse on raiunud.”

Siin tuleb välja kui oluliseks võib pidada Vabariigi presidendi sõnumit sellises skandaalis. Rünnaku all oleva poliitiku jaoks on see üks olulisemaid pöördekohti kogu skandaalis. Selle skandaali ajal läks peaministier Taavi Rõivas Eestist ära ja seda peab Ligi heaks. Ligi meelest on Rõivase stiil liiga poliitkorrektne ja seda kohtades, kus tuleks ennast selgelt kehtestada.

“Tema sattus minu pärast surve alla. See oli tähtis. Kas ta ära oli, ei ole nii tähtis. Pigem, kui ta oli ära, siis pigem see oli hea, et ta nagu.. meediale liiga palju siis ei reageerinud. See tahe olla poliitkorrektne vales kohas on ise ebakorrektne. Sest sa... taustadesse nagunii ei suuda süüvida.”

Seega suhestub Ligi ka Rõivasesse kui poliitikusse, kes pidanuks pealiskaudselt langetama otsuse ja see, et ta seda ei teinud on pigem hea.

Ligi hinnangul näibki olevat peamine probleem kogu skandaalis pealiskaudsus, mis on talle torganud silma ka tema suunas varasematest rünnakutest nagu seda oli Kaja Kallase kohta öeldud lause 2012. aastal.

“Et väga ilus, kui ma näen, et sa vaatad mind koosolekul, piltlikult öeldes oma suurte silmadega, aga noh, sa ju ei räägi kunagi midagi. Et miks sa ütled nüüd... miks sa Facebookis seda räägid, mida sa jätnud ütlemata otse, kui sa mulle otsa vaatad. Sa vaatad mulle otsa, ütle mulle seda! Räägime, suhtleme! Mingit suhtlust ei ole, Facebookis järsku tuleb välja mingisugune... ja sellised episoodid kindlalt alavääristavad, solvavad ja võtavad sult nagu relvad. Sa ei saa ennast kaitsta.”

Selle juhtumi juures tunneb Ligi, et meedia tuli poliitikutele appi ja aitas tõlkida sõnumi teiste kasuks ehk siis toimus teatav ühine rünnak Ligi vastu.

“Ei ole öeldud, et ole vait, nii nagu ma ei öelnud ka kunagi Kaja Kallasele, noh, et sinul ei ole sõnaõigust. Te tõlgite selleks, et sul ei ole.. et venelastel ei ole sõnaõigust. Vastupidi! Te saa... teie suu pannakse kinni, see on nagu anonüümsed kommentaarid. Teie suu pannakse kinni, öeldakse, et kuradi tibra või kuradi juunikommunist, eks ole, kui te lähete üle piiri, kui te otsite üles tülisid, mida ammu ühiskonnas ei ole enam.”

Ligi sõnul käituvad poliitikud valesti kui püüavad meedias võimendada oma kallutatud sõnumit. Tema meelest ei ole tänase päevani lahkkelid ühiskonnas selle koha pealt lahtunud ja tegelikult ei ole sotsidel õigust mängida vene kaardile.

Probleem on Ligi jaoks ka selles, et ajakirjandus haarab kergesti kinni kõigist vilepuhujatest ja võtab nendepoolse hoiaku. Seega on teistel poliitikutel keeruline ka tõde avaldada, sest seda lihtsalt ei usuta.

“Ajakirjandus kasutas kas rumalusest või tahtlikult konteksti, nagu ei ole.. nagu me oleksime tol hetkel alustanud sellest rääkimist, et Meikar on julgeoleku oht! Minu meelest on ta kasutu vennike, mitte julgeoleku oht. Aga see fakt, et võimude usaldusväärstust mingisuguse kuulujutu tasemel teemaga aastaid hiljem määratakse kõik kokku, tehakse mingist hartasid, see on julgeoleku oht, ma arvan. Eestlase... või Eesti inimese lojaalsus riigi suhtes kannatab.”

Ja oluliseks kohaks on privaatsuse küsimus poliitiku jaoks. Nimelt näeb tema jätkuvalt, et Facebooki postituse all tekkinud arutelu ei ole avalik ruum vaid sõnum sõbralt sõbrale.

“Minu jaoks on moraalitu üldse sellist pealtkuulatavat vestlust kasutada su vastu. Et sa võid.. sa kuulad läbi ukse mingisugust.. kui ma räägin sõbraga, ilma kontekstita. See on pealtkuuldud vestlus.”

See pealtkuulamine selle skandaali juures toimuski ja seepärast oli sunnitud Ligi lõpuks tagasi astuma.

4.3.3 Kuidas tajub poliitik ajakirjanduse tegevust skandaalis?

Meedia tegevuse suhtes poliitilises skandaalis on Jürgen Ligi kriitiline, ta näeb, et ajakirjanduse eesmärk oli selles skandaalis kukutamine.

“Et see oli üks selline ebaõnnestunud asjaolu, või noh, mis seda võimendas ja... muidugi ajakirjanduse käitumine. Et ikkagi ohvrit! See alandamine, see jahitrofee saamine või otsimine... ma tundsin ennast näruselt ka, mis ma seal ikka siis.”

Ligi kujutab ennast sõjasaagina, mille jahtimine käis küll poliitikute poolt, kuid mida vahendas ajakirjandus. Ligi hinnangul on ajakirjanduse üks suuremaid probleeme vähene konteksti avamine, mis teeb poliitiku kergesti rünnatavaks.

“Meedia poolest, meedia tegi oma tööd. Aga eks ta ebaaus on ju alati, kui õnnestub sõnasabast võtta. Et see... mul on nagu mitmed... noh, üsna ilgelt siin aeg-ajalt visatakse jälle nina peale... kontekstivabad fraasid, eks ole.”

Poliitiku sõnad võetakse tema sõnul kontekstis välja ja avaldatakse uuesti ära, mis on ebaaus ja jätab poliitikust vale mulje. Ligi toob kontekstist loobumise välja varasema Kaja Kallase juhtumi juures, kus tema hinnangul pöörati öeldu vastupidiseks ja sellega jäi talle silt külge pikaks ajaks.

“Aga seal ongi, kus alavääristatakse, võetakse sult relv. Ja siis see rippus üleval veel kaua aega, et nagu ma oleksin öelnud, et naised peavad suu kinni hoidma. Täpselt vastupidine mõte! Ma ütlesin jah, et kus sa enne olid! Miks sa enne ei rääkinud!”

See viib selleni, et sarnaselt Siim Kallasele näeb Ligi, et ajakirjandus kirjutab kokku vanasid asju, mis ei ole tegelikult seostatavad.

” Ja kuna see ajalugu ei ole mul nagu... noh, iga aasta peale võib-olla ei tule, aga 15 või 20 aasta pärast poliitikas leiab ikka mingi kuus-seitse episoodi. Ja siis kõik koos virutatakse sulle näkku mudana, nagu sa oleksid mingi tohutu kraakleja.”

Ligi saab aru, et tema minevikust tuleb välja palju teravaid ütlusi, mida talle on ette heidetud, kuid tema meelest ei ole õige neid teises poliitilises skandaalis taas esile tõsta. “Mudana näkku” virutamine on midagi, mis jätab ajakirjandusest mulje kui sopa pildujast, kelle eesmärk on näidata poliitikut halvas valguses. Ligi läheb isegi kaugemale, tõlgendades ajakirjanduse tegevust poliitilises skandaalis kui kohta, kus võib fabritseerida valesid väiteid ja need avaldatakse ära.

“Luuakse siis selliste asjade.. nende pideva ümber paljundamisega, et ma olen mingi inimene, kes karjub ... Pole ilmaski!”

Ajakirjandus loob kuvandit, mis süveneb inimeste mällu ja seepärast on poliitik rünnaku all, mis jätab temast eriti halva mulje. Poliitiku meelest käsitleb meedia teda väga primitiivsena ja see on tema jaoks solvav.

“Et kui see varjutab, igal hetkel ja näidatakse mulle näpuga. Loomulikult ma olin solvunud, et selline alavääristamine, et eeldatakse mult mingisugust asja, mingisugust primitiivsust, mida minus ei ole.”

Ligi esitleb ennast kui sisuliselt kalkuleerivat poliitikut, kellest primitiivne ajakirjandus jätab halva mulje. Ajakirjandus töötab sellise primitiivsuse toel, sest neil käib poliitiku meelest jaht lihtsatele uudistele ja pealkirjadele, mis poliitiku jaoks on vastuvõetamatu.

“Konflikti uudise pealkirja otsimine on ikka liiga ees ja noh, konteksti ära lahutamine, et see mind.. see häirib.”

Ka vaadeldud sõnaskandaalis jäi ajakirjandus Ligi hinnangul liiga pealiskaudseks ja ei mõtestanud lahti konteksti, milles tema avaldus aset leidis. Lisaks häirib Ligi, et meedia läheb privaatsuses üle joone, mida tema ei osanud oodata. Nagu ta varem välja tõi, siis peab tema Facebooki isiklikuks alaks ja privaatsuse rikkumise küsimuses on peamiselt süüdi ajakirjandus, kes toob välja kohti, mis ei ole neile mõeldud. Ligi öeldud saab tõlgendada kui ajakirjanduse õigust kirjutada vaid sellest, mis on *for the record*.

“Et kui seda öeldakse omaette, nii et, unustatakse, et mikrofon nina all, keegi saates ei kuulnud, endal mul ei olnud mitte mingit sellist seksistlikku tooni seal, vaid see oli selline, et noh, et... pärast hakkasin aru saama, et... esiteks ma sain pärast teada, et kuulis keegi. Saates ei saanud mitte keegi mitte millestki aru.”

See kommentaar läheb tagasi ühe varasema “Foorumi” saate juurde, kus kaadrist väljas olnud rahnadusminister Jürgen Ligi ütles opositsioonipoliitik Kadri Simsoni suunas “Ära kaaguta”. Toona tõusis see teemaks ja Ligi peab seda pealt kuulatud sõnumiks, sest tol hetkel ei olnud tema kaadris, aga mikrofon töötas.

Ja kuigi Ligi väidab, et üldiselt on tal ajakirjandusega suhted head ning ta püüab olla avatud ja seletada, siis ei suuda ajakirjanikud sageli siiski tabada kogu teema sügavust.

“Ma ei ütle... räägime mingist meedia kallutatust...või meedia on lollid. Mul on alati aukartus kirjutada oskavate ja rääkida oskavate inimeste suhtes. Austus. Päriskärgiselt.”

Kriisiolukorras, kus poliitilises skandaalis käib kiire uudiste avaldamine, suhted muutuvad ja ajakirjandus taandub poliitiku tõlgenduse kohaselt sel hektel vahendaja positsioonist.

“Ma arvan, meedia nagu oma konteksti.. oma nagu pealiskaudsuse või pealkirja kultuuriga... ütleme nii, et ei kasuta tingimata ausa vahendaja, vaid ikkagi nagu... ei täida seda rolli, vaid pigem nagu võimu rolli, võtab kiskja positsiooni ja püüab sekkuda ja mitte tingimata valvekoerana, vaid satub kiskja rolli. Nii on talle parajasti vaja. Tal on liha ja verd vaja.”

See on oluline järeldus, sest nii nagu Siim Kallas nägi ennast kiskja ohvrina, näeb seda ka Ligi. Poliitikud tunnetavad meedia liiga suurte rünnakut enda suunas.

Poliitiku eeldus valvekoerast on kui vahendajast, mitte uurivast ajakirjanikust.

“Ajakirjandus selles mõttes ei olnud aus, et... ma ei usu, et nad nüüd pahasti iseenesest mõtlevad must. Aga noh, pealkirja ta saab sealt.”

Ligi meelest nägi ajakirjandus skandaalis mustri tema ründamiseks ja tagasiastumise jahi pidamiseks ja see oli tema suhtes ülekohtune jäädes kinni sellesse, mida tema oli püüdnud heastada.

“Ma panin ju Facebooki selle... kustutasin selle ära, onju. See oli mul... minu poolt juba suur žest, et hea küll, et tõlkisite selle oma mõtte sinna sisse, hea küll, ma kustutan ära, et... kindlalt otsitaksegi sealt.”

Poliitik on seega hoolimata heast püüdes halba olukorda parandada, siiski ohver, kes meedia rünnaku eest on kaitsetu, sest meedial on nägemus, kuidas peaks poliitik käituma.

4.3.4. Poliitiline tagasitulek

Kui aga poliitik on tagasi astunud, nii nagu ka seda Jürgen Ligi tegi, siis tema kõige lihtsam viis valitsusse naasta on demokraatlike valimiste teel. Rahval näeb poliitik mandaati öelda, kes käitus skandaalis õigesti. Valimistel sai Järva- ja Viljandimaal kandideerinud Jürgen Ligi 6757 häält ning valimiste järel moodustatud valimistel sai Ligist haridus- ja teadusminister.

“Ja seal sai nagu kõrvalt hinnagule apelleerida, et demokraatia. Demokraatiale, ei olnud see mingi erakonna meediaplaan ega propaganda, me ei kasutanud seda tegelikult. See toimis iseenesest. See legitimeeris. Et seal selline populaarsuse asi, mis mind alati tõrksaks teeb, toimis, ma arvan, et õiges suunas.”

Seega näeb poliitik demokraatlikel valimistel võimalust pakkuda võrdlusmomenti ja näidata, kas poliitik on olnud rahvale vastuvõetav. Ligi puhul see nii ka oli.

4.4. Meediaesindajate intervjuude analüüs

Järgnevalt analüüsib töö autor ajakirjandusväljaannete esindajatega tehtud intervjuusid. Nagu eelpool öeldud, viidi läbi kaks semistruktureeritud intervjuud, kahe skandaale vahendanud ajakirjanikuga, kes on ka juhtivatel kohtadel. Intervjuud viidi läbi Holger Roonemaa (lühend HR), Eesti Päevalehe ja Delfi uudistetoimetuse juhataja, ning Aivar Reinapiga (lühend AR), Postimehe peatoimetaja asetäitjaga. Ajakirjanikud toovad välja ajakirjanduse tegevuse kahe erineva algega skandaali puhul. Esimene on see, kus poliitiline skandaal on saanud alge mõne konkreetse meediaväljaande paljastusest nagu seda oli Siim Kallase juhtum ja teine skandaali alge on avalikust informatsioonist lähtumine. Viimase alla paigutub Jürgen Ligi sõnaskandaal.

Antud analüüsis on ajakirjanike intervjuude analüüs tehtud koos, jagades seda teemadeks, sest seisukohad ajakirjanike puhul sarnanevad.

4.4.1. Meedia roll poliitilises skandaalis

Esmalt analüüsitakse seda, kuidas ajakirjanikud konstrueerivad enda rolli poliitilises skandaalis. Selleks, et analüüsi oleks kergem jälgida, on see jaotatud teemaplokkideks.

Meedia paljastatud skandaal nõuab rünnakut

Poliitilises skandaalis, kus skandaali avalikustamise taga on konkreetselt üks väljaanne jääb vaadeldud skandaalide puhul ka eelkõige selle sama väljaande eest vedada. Nii näiteks tunnistab Holger Roonemaa, et Siim Kallase skandaali puhul käis töö nii enne skandaali puhkemist kui ka selle ajal väga aktiivselt.

„See esimene lugu sündis küllalt kiiresti igal juhul. Kristjan Pihliga koos tegime seda, Pihli ma haarasin ka juba laupäeval kampa. Aga pühapäeval me juba käisime nii-öelda inimestega kohtumas, sõitsime siin mööda linna ja linnast välja ringi, analüüsisime dokumente, otsisime nende jälgi.. erinevaid... internetist erinevatest avalikest ja mitteavalikest registritest. Ja esmaspäev oli siis veel selline nii-öelda tampimise päev, et kus me käisime uuesti mööda allikad ringi, nii off- kui

on the record allikaid ringi ja lõpetasime Siim Kallasega.”(HR)

Kuigi skandaali avalikustamiseni läks materjali saamisest neli päeva, siis oldi endas piisavalt kindlad, et see info on sobilik avalikustamiseks. Poliitiku käitumise puhul ei oota teemat paljastav väljaanne otseselt tagasiastumist, kuid tahetakse vähemalt adekvaatset käitumist. Kallase juhtumi juures oli tema lahkumine ootamatu.

„See ei olnud nagu meie eesmärk ega midagi. Meie jaoks oli ka päris selline... kentsakas ühtepidi oli see nüüd avalikkuse reaktsioon, et näete, et te ajasite hea mehe Eestist minema.” (HR)

Roonemaa viitab siin tagasi ka president Toomas Hendrik Ilvese väljaütlemisele, kelle sõnavõtt oli tõlgendatav kui etteheide ajakirjanikele.

Kuigi ajakirjandusväljaande eesmärgi sõnastamine ei ole ühene, siis vähemalt antud juhtumi juures mõtles Päevalehe uudistetoimetus nii:

„Jätab sellise hämmamise mulje. Ja siis oli küll kindel, et siis selline mees tegelikult ei tohiks sobida, kui tal on nii palju luukeresid, mida ta ise ei suuda või taha selgitada.” (HR)

Kuigi väidetavalt ei olnud eesmärk Kallasest vabaneda, tuleb siiski intervjuu käigus välja, et ajakirjanik näeb, kas poliitik sobib ametisse või ei.

Selline kindel veendumus võib näida imelik ka ajakirjanikele, antud Siim Kallase skandaali puhul ei olnud Postimees ja Aivar Reinap sugugi nii negatiivselt meelestatud.

„Kuna meil ei olnud ju ka neid allikaid, mille pealt teine pool kindlalt toetus. Tihti ju see allikas määrab ju selle lehe tonaalsuse selle skandaali käsitlemisel. Et tihti ju... siis valitaksegi nagu ründav pool... võib-olla selle rünnatavat... kohati nagu ebaõiglaselt võib-olla rünnates. Minul vähemalt sealt kõrvaltvaatajana jäi küll mulje, et Kallasele tehti liiga.”(AR)

Teise väljaande jaoks ei pruugi kõik olla nii arusaadav ja siis nõustatakse kriitikaga, mille

kohaselt keegi läks sellest juhtumist võitma punkti enda kasuks puhtalt konkurentsi või tähelepanu nimel. Ajakirjanik nimetab konkurentide tööd isegi veritasuks.

„Minule jäi selline nagu vendetta mulje ka, onju, et inimene tahab vägisi nagu mingit kuulsust, onju... et lihtsalt võtad kellegi ja lihtsalt tümitad järjest... ja järjest ja järjest, sama ühe case'ga. Võeti ikka seesama asi ette. Nagu uut infot ei tule, aga ikka ma... et selles kontekstis see ei olnud nagu väga ilus käitumine.” (AR)

Seega ütleb Reinap, et skandaali peamised ajakirjanikud Holger Roonemaa ja Kristjan Pihl Eesti Päevalehest tahtsid Kallase loo kirjutamisega saada ka ise tähelepanu ja tuntuust. Reinap ei näinud sisulist põhjust Kallase skandaali jätkulugudel. Agressiivne käitumine ja ründamine viis selleni, et ka teise meediaväljaande esindaja hinnangul sai meediast poliitiline tööriist skandaalis.

„Kui mina olen nagu ajakirjanik ja oma arust ajan nagu õiget asja, et kuidas siis nagu edasi selle õigusega jääb. Ega see, kui Kallas nagu loobus, ei tähenda ju seda, et see case nagu kadund oleks./---/ sellega nad näitasidki, et nad olidki poliitikute puhul tööriistad, onju.” (AR)

Osaliselt tunnistab ka Holger Roonemaa, et nad sattusid poliitikute tööriistaks, aga tema sõnul oli see meediaettevõtte teadlik valik kaaludes erinevaid pooli ja seepärast ka poliitikute süüdistused meedia ühekülgsuses ei ole õigustatud.

„Loomulikult, me teadsime, et Kallas on saamas Eesti peaministriks. Aga kui me hindasime neid dokumente, kui me hindasime teemat; ja kui me hindasime ka Kallase käitumist ja reaktsioone, sedasama taktikat, eks. Et siis oli meie teadlik otsus, et jah, me avaldame selle praegu, mitte me ei oota.” (HR)

Roonemaa lükkab seega ümber Kallase varem esitatud väited, justkui ei oleks ajakirjandus kaalunud avaldamise konteksti ja ajastust. Roonemaa sõnul on lihtsalt parem see kohe ära teha kui jätta hilisemaks.

Siin tekkis selgelt arusaadav vastasseis ka väljaannete vahel. Kui Eesti Päevaleht püüdis

arendada skandaali, siis Postimees hakkas uurima vilepuhuja tausta ehk seda kuidas info Päevaleheni jõudis.

„Kui see ongi selline poliitiliselt arranžeeritud rünnak, onju, siis ikkagi ju vaadatakse, et kellele see on kasulik või kes võis selle taga olla. Et ega ju need ju... need spekulatsioonid või info võib samamoodi liikuda.”(AR)

Seega ongi teise meediaväljaande roll pakkuda sellises skandaalis justkui alternatiivset kajastust, milleks võib olla lekitaja otsimine.

Avalikust infost lähtuv skandaal vajab ajakirjandust kui platvormi

Kui tegemist on poliitilise skandaaliga, mis saab alge avalikust infost nagu seda on näiteks Facebooki postitusest tekkinud sõnasõda, siis on väljaannete käitumine skandaalis küllalt sarnane. Meediaettevõtted näevad enda peamise rollina vahendada toimuvat ja seda võimalikult kiiresti.

„Siin ei olnud nagu ajakirjandusel väga tegelikult midagi pistmist või teha. Et ajakirjandus oligi siin pigem nii-öelda kaasajooksja ikkagi. Et tegu oli.. konkreetne oli tehtud. Poliitiline seis oli selline, et kus kumbki pool järgi ei andnud, üks mängis suuremat solvunut kui teine.” (HR)

Poliitikute omavahelises tülis ei ole ajakirjandusel justkui midagi survestada ja peamine on vahendada. Skandaalis tegutseb ajakirjandus siis nagu tavalise uudise kirjutamise juures, kuid seda tehakse lihtsalt ühe teema kohta suures mahus.

„See ületas nagu uudiskünnist, onju. Et siis see mindigi peale sellega. Et see oli iseenesest nagu tähelepanuväärne, et kaks ministrit omavahel...”(AR)

Uudisväärtus, mis sellisel juhul esile tõuseb on erakordsus, mis tugineb veel ka prominentsusel.

Ligi juhtumi juures tuuakse välja vastuolu domineerivate väärtustega, mis sunnib teemat käsitlema.

“No aga siin oligi, siin oli väärtuskonflikt ju sees. Et kas on vaja suust välja ajada, mis pähe tuleb. Ja antud juhul, noh... ta mõjus sellise... sellise nagu noh... sellise Eesti nii-öelda põhilise olemuse nagu vastase väärtushinnang... väärtuste vastu minek ka. /---/ Et kui minister nii kõrgel tasemel nagu annab hinnangu, ütleb, et ei ole nagu samaväärsed, onju, nad on teisejärgulised, et siis see on nagu ühiskonnas kahtlemata on... noh, lööb ta kindlasti pooleks, onju.” (AR)

Ajakirjanik nägi, et üks poliitik kehtestas ennast kui tõe valdajat, kes võib asju öelda, sest teine osapool ei saa millestki aru ja selle teema vahendamine on oluline.

Ajakirjandus kustutab ja laseb auru välja

Mis iganes teid pidi skandaal aga ei puhkeks, siis ajakirjandus näeb endal selles väga olulist rolli. Esmalt nähakse ennast küll võimendaja ja kõlapinna andjana.

„Täpselt, et siin, jah, auru välja anda või vastupidi, nagu õli juurde pista.” (HR)

“Meedia kahtlemata on alati võimendaja. Ja meedia võimaldab ka otsustajatel saada nagu kiiret tagasisidet. Ühest küljest on juhtkirjad, aga teisest küljest ka kogu see avaliku elu tegelased ja kogu see kriitika” (AR)

Holger Roonemaa lause, et teisalt võib see ka olla õli juurde valamine, viitab võimendamisele ehk siis sellele, et teema, mis muidu on väike, võib täna meedia tegevusele saada suurema kaalu.

Info juurde hankimine on peamiseks praktiliseks suunaks skandaali puhkemisel ja see on igati loogiline mis tahes uudise või skandaali juures.

„Esimene küsimus on info. Et saada võimalikult... püstitada kõigepealt küsimus, et mida me peame teada saama. Ja... jah, mida me peame teada saama. Ja siis hakata töötama, et nendele küsimustele vastuseid saada” (HR)

Ajakirjanike jaoks on nende tegevus küllalt tavapärane ja rutiinne ning nad ei tähtsusta tavaliselt oma tegevust üle.

Meedia siht tulemuseni võib olla edutu

Ajakirjandus defineerib ennast teatud situatsioonides uue info avalikustaja asemel ka jõulisemalt tõe otsijaks. Ajakirjanduse soov poliitilises skandaalis on jõuda tõeni, selleni, mis tegelikult juhtus, kuid sageli on sellel erinevad takistused ees.

„Ma arvan, et me ikkagi soovisime jõuda selle nii-öelda lõpliku tulemuseni, milleni me ei jõudnud. Et me seda kõige viimast sammu me ei suutnud astuda.” (HR)

Roonemaa toob siin välja, et Kallase juhtumi puhul oli nende eesmärk seega ikkagi tuua välja tõde, miks need võlakirjad allkirjastati, aga selleni ei jõutud ning see uurimine takerdus kui info eest hakati raha küsima.

„Meie käest isegi lõpuks üks Iisraeli advokaat või... mitte isegi lõpuks, vaid suht mingil mõistlikul hetkel ütles, et okei, andke kümme tuhat dollarit pluss, ma ei tea... tunni taks oli tal, ma ei tea, tuhat või tuhat viissada dollarit, ja siis ma lähen oma arhiivi dokumente otsima” (HR)

Ajakirjandus ei saa endale selliseid summasid lubada ja seepärast vaibus suuresti ka Siim Kallase skandaal pärast poliitiku otsust pürgimisest loobuda.

Ajakirjandus annab hinnangu kes sobib ametisse

Intervjuudest tuleb välja, et ajakirjandus julgeb võtta positsiooni, millega öeldakse välja, et üks või teine inimene ei sobi oma ametisse. Küll aga ei ole hoolimata negatiivsest hinnangust kindel soov et teatud poliitik peab tagasi astuma.

„Ma ei mäleta, et me oleksime siin endale väga eesmärki seadnud, et, ma ei tea, poliitik x või y peab tagasi astuma. Nii et sellist eesmärki me ei ole oma tegevusele seadnud. Et me... isegi siis, kui me juhtkirjas küsime või ütleme, et kuule, et see mees ei sobi ametisse, et siis ongi sellepärast, et meile tundub, et ta ei sobi sinna, mitte et me oleme nüüd.. et me niikaua tambime, et kuni ta astubki tagasi.” (HR)

Kui ühe juhtiva meediaettevõtte seisukoht on, et poliitik ei sobi ametisse, siis on keeruline näha võimalust, kuidas see poliitik peaks töötama edasi oma positsioonil kui temale ajakirjanduse poolt suunatud tähelepanu on vaid negatiivne.

Samas ütleb Aivar Reinap, et ajakirjanikel on ootus siiski oma lugude järel tagajärgedele ja mõneti võib võtta tunnustusena ajakirjanikele tööle, kui keegi astub artikli pärast tagasi.

„No igati tahab, et mingid mõjud tulevad, et see on ajakirjanikul veres lihtsalt, et kui ta suudab mingit ministrit kõigutada või asja, et siis on see ikkagi nagu mingisugune kvaliteedimärk jah.” (AR)

Ajakirjanduse kvaliteediks võib seega pidada Reinapi meelest survet ja mõju poliitikule, tema tegevusele ja otsustele. Ja selliseid näiteid on tegelikult ka antud töös käsitletavate skandaalide juures, mis tähendab, et ajakirjandus on osaliselt pingutanud oma mõju nimel.

„Ja meie tegelesime sellega edasi, me kirjutasime sinna mõned jätkulood veel, mis puudutasid soovi panna Eesti mets tagatiseks, nende tehingutele. Et siis ta murdus, jah.” (HR)

Siim Kallase skandaali juures tundis Päevaleht seega otseselt, kuidas nende erinevad artiklid mõjutasid poliitiku lõplikku otsust.

Teisalt, olukorras, kus nähakse poliitikut murdumatuna ja uut infot saamata, näeb ajakirjandus, et sellisel juhul ei ole neil skandaali pikalt üleval hoida lihtsalt võimalik ja poliitiku taandumine oleks nende jaoks ime. Nii toovad ajakirjanikud välja Tallinna linnapead Edgar Savisaart puudutava altkäemaksuskandaali, kus prokuratuurist tulnud info põhjal skandaal puhkes.

„See ei ole nagu meie skandaal. Me saame ainult nii-öelda kajastada seda. Ega me ei jõua nii kaugele, et tänu meile või meedia tõttu, ma ei tea, Savisaar loobuks linnapea ametikohast. Kuigi, noh, mõju, mis oli, seostub ka võib-olla tegelikult kõige rohkem Keskerakonna esimehe valimistega.” (HR)

Seega on mõne poliitiku sattumisel skandaali kohe selge, et mõju tema tegevusele ajakirjandusel ei ole ning siis ei näe ajakirjandus ka põhjust ise liiga palju asja edasi uurida.

Uue meedia roll ja teised poliitikud

Enamasti on aga poliitilises skandaalis võtmetegijateks teised poliitikud, kes annavad skandaalile ise piisavalt jõudu juurde, et ajakirjanduse tegevus saab piirduda platvormi pakkumisega.

„IRL ja teised veel seal kõrvalt, neil oli veel hea omakorda salaja mingeid maksahaake panna. Ja pinge oli lihtsalt nii suur, et meil, ajakirjanikel, jäi ainult nii-öelda kajastada. Midagi kaevata ei olnud või midagi...”(HR)

Teiste poliitikute arvamuste vahendamine teeb meedia töö lihtsamaks ja see teeb nende tööd ka allikate saamisel lihtsamaks.

Oluliselt on ajakirjanike meelest muutunud meediasse jõudnud skandaalide kiirus ja selle põhjuseks on sotsiaalmeedia roll ning veebimeedia tempo.

„Et paberi roll on nagu või... või, ma ei tea, telede või teiste roll, et see on oluliselt langenud. Et siin ikkagi nagu online meedia teeb nagu reaalselt kõva tööd. Kõik need videovõimendused ja kõik see pool, et... see kõik nagu kiirendab seda protsessi.”(AR)

Lahvatanud poliitilist skandaali võrdleb Holger Roonemaa tule süütamisega, mis lahvatab põlema. Küsimus on selles kui kiiresti see leek põleb ja näib, et iga hetkega üha kiiremini.

„See võib-olla iseloomustabki tänapäeva selliseid väga konkreetseid kindlaid poliitilisi skandaale väga hästi, et nad tekivad kiirelt ja siis nad põlevadki hästi kiirelt ära ja ongi läbi, et jõuab siis tulemuseni. Et väga üksikud on sellised, mis nagu kaua-kaua-kaua-kaua aega võtavad.” (HR)

Seega saab reaktsoonikiirus skandaalis ajakirjanduse meelest veel olulisemaks, seda nii ajakirjanike kui vahendajate ja skandaali arendajate poolt kui ka poliitikute poolt, kes peaksid teemat kommenteerima.

4.4.2. Kuidas tajub ajakirjandus poliitikute käitumist skandaalis?

Selles alapeatükis vaatab töö autor, kuidas tajuvad ajakirjanikud poliitikute käitumist kahes vaadeldud poliitilises skandaalis.

Nõutakse adekvaatset käitumist

Suhestudes poliitikutega näevad ajakirjanduse esindajad, et poliitik peab reageerima adekvaatselt, mis tähendab lihtsalt öeldes, et poliitiku reaktsioon peab olema ajakirjanduse jaoks õige. Õige käitumise juures ei sõnasta ajakirjandus, kas see peab olema faktiliselt tõestatud või arvamusest lähtuv.

„Et selle asemel, et selgitada ja rääkida, nad hakkavad eitama või vassima või valetama mõningal juhul. Või põgenema lihtsalt. Et see on kindlasti see võimenduse koht. Et ongi, et kas sa valad sellega õli juurde või sa, vastupidi, valad vett sellele lõkkele peale.” (HR)

Seega tõlgendab ajakirjanik poliitiku ebalevat vastust kui vassimist ja valetamist ning ei jää varianti, et ta tegelikult ka ei tea asjast midagi nagu Siim Kallas intervjuus väitis. Nii nagu ka Kallase puhul näeb ajakirjanuds aga eriti olulisena just esimest reaktsiooni. Sellest lähtuvalt kujuneb paljuski ka kogu skandaali tonaalsus.

„Ma arvan, et tema esimene otsus või selline esimene taktikaline käik oligi vale, et see oligi see, et küll see vaibub. Et ütleme, et ma ei mäleta, või ei pingutagi selle nimel, et adekvaatselt selgitada asja.” (HR)

Adekvaatne selgitus on tõlgendatav meedia ootustele vastamisega. Hoolimata ohtratest intervjuudest, mida skandaali sattunud poliitikud meedias andsid ja proovisid avada, ei saavuta nende sõnum kõlapinda kui need ei ole ajakirjandusele arusaadavad.

„Et kas on vaja suust välja ajada, mis pähe tuleb. Ja antud juhul, noh... ta mõjus sellise Eesti nii-öelda põhilise olemuse nagu vastase väärtushinnanguna... väärtuste vastu minek ka.” (AR)

“No... Mitteselgete vastuste andmisega. Ühesõnaga, segaste vastuste andmisega kõige rohkem. Keerutamisega, umbluutamisega ja... ja ühesõnaga, jah, et ta ei reageerinud... et ta ei reageerinud poliitikule kohaselt adekvaatselt, ma arvan.” (HR)

Ajakirjanike jaoks on olemas väärtushinnang ja käitumismudel, millest lähtuvalt poliitik peaks reageerima, sellele mitte vastamine on aga poliitiku positsiooni nõrgestav.

Ajakirjandus muutub jõulisemaks kui poliitik ei tagane

Sellisel hetkel kui ajakirjandus tunneb, et poliitikupoolne jutt ei vasta tõele jätkab ajakirjandus teema käsitlemist ja teeb seda ka jõulisemalt.

„... kindlasti oligi väga raske emotsionaalselt ja vaimselt ja kõik nii edasi. Tundus, et tehtigi liiga. Väga raske oligi tal kaasa loksuda või kuidagi käituda, reageerida. Tema oli selles mõttes nagu kaasatuli. Et meedia haaras ta selle nii-öelda lainega kaasa lihtsalt.” (HR)

Kui jutt on konkreetselt Kallase skandaalist, mis oli eelkõige ühe meediagrupi kajastada, siis näeb Postimehe esindaja Aivar Reinap, et sellises situatsioonis jääb poliitik meedia pantvangi.

„Seesama asi, et närvid lihtsalt, noh... eks tal oli oma töö, omad mingid mured ja kõik, et... tema nagu võib-olla tuli Eestile, ma ise kujutan ette, nagu oma arust appi või niimoodi või, ma ei tea... Ta ikkagi oli nõus ohverdama mingeid asju, et aga... kui keegi nagu ei taha, ega siis... ta ka vägisi peale ei pea ju sundima.” (AR)

Pantvangi jäämist nimetab tegelikult ka Roonemaa, kuid tema käsitluses ei ole see ajakirjanduse küsimuste lõksu jäämine vaid iseenda mineviku taha takerdumine.

„Ta muutus selle teema selles mõttes pantvangiks, et seni kaua, kui ta ei suuda adekvaatselt ära selgitada neid tehinguid, et siis jääb ta... jätab sellise hämamise mulje. Ja siis oli küll kindel, et siis selline mees tegelikult ei tohiks sobida, kui tal on nii palju luukeresid, mida ta ise ei suuda või taha selgitada.” (HR)

Küllalt sarnane käitumine tuleb ajakirjanike sõnul esile Jürgen Ligi käitumises, kes oma varasema poliitiku taustaga eksib mitmete reeglite vastu.

„Ligi viskas minu välja kabinetist. (naerab) Et see on vist esimest korda minu karjääri jooksul, kus mind on kabinetist välja visatud. Et oli näha, kui pinges ta oli. Et ta oli metsikult pinges, stressi all, ma arvan, et.. aga ta lõpuni nagu ei tahtnud tunnistada oma eksimust.” (HR)

Roonemaa osundab siis skandaali puhkemise järel tehtud intervjuule, milles Ligi avaldas pahameelt küsimuste teema üle. Pinges poliitik on märk mitte nõustumisest ja eitamisest. Lisaks tuleb siin välja, et on olemas poliitiku, kelle puhul eeldatakse, et tema käitumist ja arvamusi võetakse tavapärasest teisiti.

„See suupruuk on, ju tema neid sõnu võetaksegi sellise teatud koefitsendiga. Et ta ütleb küll teravalt, ilma et ta seda kordagi isegi mõtleb, onju.” (AR)

Seega seostatakse poliitiku varasema käitumine skandaalis käitumisega ehk kui Ligi on varem võtnud sõna küllalt teravalt, siis omistatakse see temale ja tuuakse esile ka edaspidi.

Küllalt lihtsate eksimuste juures ei nähta poliitiku käitumises muud võimalust kui taanduda.

„Ta lõpuni nagu ei tahtnud tunnistada oma eksimust. Ja no see oli ka tegelikult see põhjus, et miks tema ametist tagasiastumine nii kaua venis. Et tegelikult oleks võinud eeldada, et ta oleks ise teatanud juba kas samal või järgmisel päeval.” (HR)

Ajakirjanduse jaoks on eksimus selgelt seoses vajadusega, et poliitik taanduks oma

positsioonilt. Kui poliitik seda ei tee, siis läheb skandaali kõneaine eitusele või õigustamisele, mis saavad samuti avaliku hukamõistu. Seega satub poliitik ikkagi surve alla, mille all ta suure tõenäosusega murdub.

Poliitikud taanduvad poliitilise surve all

Ja kuigi lõpuks jõuti nii Kallase kui ka Ligi juhtumi juures selleni, et poliitik loobus võimust või selle poole pürgimast, siis tegelikult nähakse ühe olulise võtmetegurina poliitiku erakonna käitumist ja hinnangut poliitikule.

„Kui sa näed seal nii-öelda otsest kapitali, et seda ei ole enam. Et see kindlasti mõjutab neid... et, ma ei tea, Jürgen Ligi puhul, kui ta näeb, et tema enda erakonnast öeldakse, et, kuule, et sa pead minema.” (HR)

Näiliselt toob erakond ise ohvri, kuidas kriitiline situatsioon enda jaoks lahendada. Ja kui selline näiline ohver tuuakse, siis võib see olla lõpuks isegi skandaali sattunud erakonnale positiivse märgiga tulemus.

„Minu meelest sel ajal oli ka vist mingid valitsusparteide vahelisi mingisuguseid pingeid, onju, et see oli hea võimalus seal nii-öelda nagu natukene õhku välja lasta. Et Reformierakonna poolt nii-öelda sotsidele vastu tulla.” (AR)

Seega on skandaali lahendamine paljuski poliitikute kombineerimise oskus, mis aitab olukorda paremaks muuta.

Otsides teguviisi, mida ajakirjandus skandaalis võiks poliitikute käitumises aktsepteerida, siis paistab kõige tõenäolisem olevat vea tunnistamine.

„Et kui tunnistatakse konkreetselt eksimusi, vigu või tehakse mingeid samme, et see asi nagu ära parandada, et siis see nagu kaob ära. Aga kui hakkab nagu selline jahumine, keerutamine või valetamine või... nagu oli seesama Neivelti case, onju, näiteks, onju... et siis lihtsalt... ajakirjanik lihtsalt ju ise ka tunneb, et see on jama, onju. Et kui ta kohe ütleks ära, et jah, tegin vea, vabandan, no mida sa enam kirjutad.” (AR)

See on ajakirjanike meelest poliitiku võimalus pääseda tagasiastumisest, kuid nagu näitas Jürgen Ligi juhtum, kus ta tegelikult oli tunnistanud oma halba sõnakasutust, siis ei pruugi ka see valem vastu pidada. Ning nagu poliitikud ise viitavad, siis on nende sooviks selgitada asju oma nägemuse kohaselt. Kui seal seisab nende tõde ja kui teisel poolel ehk ajakirjanduses on neile tajutav tõde, siis tekibki dissonants.

4.4.3. Poliitiline tagasitulek

Poliitika juhtivast kohast tagasiastumine ei tähenda ajakirjanduse jaoks täielikku ja lõplikku pildilt kadumist. Seda käsitletakse pigem kui rituaali, mille kohaselt on poliitikul õigus tipp-poliitikasse tagasi tulla pärast valimisi, kui rahvas on oma sõna öelnud.

“No antud näide on, et järgmiste valimiste järgi, onju. Et see on selline minu meelest selline tava, et kui ikkagi valijad annavad talle hääled, siis ta on sellega nagu enda lunastuse saanud.. ja kõik, onju.” (AR)

Poliitik võiks ajakirjanike sõnul sellele ka mõelda, et millised on tema võimalused poliitikas tulevikus edukas olla, kas siis kui ta jääb vastu punnides ametisse või sellest ametist avaliku surve tõttu loobub.

“Et kui ta ongi nii-öelda ise loobunud või sammu tagasi teinud, et siis selline jutumärkides „puhastamine“, et see toimub kindlasti kiiremini. Et siis ongi noh... ühest küljest nii-öelda valitavas poliitikas ongi hästi lihtne: kui järgmise Riigikogu valimisteks tagasitulekul rahvas sind usaldab, siis usaldabki. Kui saad hääled kätte, et siis järelikult ongi sulle andestatud.” (HR)

Seega on poliitilisel skandaalil ajakirjanike hinnangul puhastav toime, mille abil saab skandaali sattunud poliitik maha pesta vanad näilised patud ja tulla tagasi poliitikasse.

4.5. Intervjuude analüüsist saadud tulemuste kokkuvõte

Semistruktureeritud intervjuude kvalitatiivsest analüüsist saadud tulemused võib võtta kokku viies peamises punktis:

1. Poliitikud tajusid kahes vaadeldud poliitilises skandaalis ajakirjandust kiskja rollis, kes ajab verd taga. Ajakirjanduse eesmärk poliitikute hinnangul näib olevat ohvri toomine. Ajakirjandus loobub skandaalis sageli vajalikust kaalutlusest ja avaldab materjali läbimõtlematult või konteksti ära võttes. Ajakirjandus seostab skandaalis asju, mis ei ole omavahel seostatavad.
2. Ajakirjanikud tajuvad vastukaaluks, et poliitikud ei käitunud kahes poliitilises skandaalis adekvaatselt ehk nende hinnangul hakkasid poliitikud hämama ja ei rääkinud tõtt. Ajakirjanike ootus poliitikutele on, et nad tunnistaks oma viga, aga enamasti seda poliitikud ei tee. Poliitikud taanduvad oma positsioonist, sest surve pärast teise astme üleastumist hakkab tulema ka enda erakonna seest.
3. Poliitikud konstrueerivad skandaalis endast rolli kui kannatajast, keda meedia taga ajab ja kelle suhtes käitutakse ülekohtuselt. Enda peamise ülesandena näeb poliitik selgitaja positsiooni, kes kommenteerib skandaali põhjustanud teemat võimalikult palju.
4. Ajakirjanikud näevad enda rolli lähtuvalt skandaali tüübist, kas jõulisema uurijana või vahendajana, kes pakub poliitikutele platvormi avalikuks debatiks. Samas on ajakirjandus jõuline ja võtab endale tõe teadja positsiooni, seejuures andes hinnanguid, kes sobib ametisse ja kes mitte.
5. Skandaali tõttu taandunud poliitikul on poliitikasse kõige parem tagasi tulla pärast valimistel osalemist, kus ta on saanud rahva toetuse, mis näitab, et tema varasem tegu on talle andestatud.

5. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Käesoleva magistritöö peamiseks eesmärgiks on vaadata, milline on meedia roll poliitiku avaliku tegevuse kujundajana poliitilises skandaalis kahe skandaali näitel. See peatükk jaguneb kolmeks osaks: järeldused, diskussioon ja meetodi kriitika. Esmalt võtab töö autor uurimisküsimuste kaupa kokku peamised järeldused saadud tulemustest.

5.1. Järeldused

- Milline on kahe analüüsiks valitud Eesti poliitilise skandaali meediatekstide hulk, millisel ajal meediakajastuse hulk kasvab ja kas kajastusest ilmneb erinevusi kanalite lõikes?

Kuigi käesolevas töös on vaadeldud kahte erineva pikkusega ja dünaamikaga skandaali, siis joonistub meediatekstide analüüsist ilusti välja, et neil mõlemal skandaalil on kaks peamist pöördekohta. Nendeks pöördekohtadeks on hetked, mil meediatekstide arv kasvab hüppeliselt võrreldes muu skandaali jooksul olnud kajastusega. Pöördekohad poliitilises skandaalis on skandaali lahvatamise hetk ja hilisem hetk, mil poliitik teeb otsuse amet maha panna või loobuda poliitilisele ametile pürgimisest.

Lisaks paistab silma, et poliitilised skandaalid, mis saavad alguse avalikust infost nagu seda on näiteks poliitiku sotsiaalmeedia postitus, kajastavad väljaanded küllaltki sarnaselt ja võrdse meediatekstide hulgaga. Poliitiline skandaal, mis lähtub ühe väljaande paljastatud infost saab erinevate meediaettevõtete poolt ka erineva kajastuse hulga. Nii näiteks oli Eesti Päevalehe ja Delfi tähelepanu Siim Kallase juhtumile palju suurem kui seda oli Postimehe kajastuste hulk. Seega järeldub, et skandaalis on oluline meediaettevõtete omavaheline konkurents ja mõni skandaal on väljaande jaoks olulisem kui ta on teise jaoks.

- Kas valitud kaks Eesti poliitilist skandaali sobituvad poliitilise skandaali mudelisse (Thompson, 2000; Adut, 2008)?

Kaks poliitilist skandaali, mida magistritöös analüüsi, sobituvad Thompsoni (2000) poliitilise skandaali mudelisse, mida on täiendatud Adut (2008) teooriaga, et skandaali põhjustatud tegu ei pea toimuma alati varjatult. Nii on ka Jürgen Ligi sõnaskandaal (Ekström ja Johansson 2008) näide sellest, kuidas poliitiku üleastumine ajakirjanduse poolt tajutavast normist toimus avalikus ruumis nagu seda on Facebooki sein.

Normist üleastumisele järgneb, hoolimata sellest, kas tegu on avalik või varjatud, avalikustamine, mis põhjustab suure meedia tähelepanu. Mõlema vaadeldud skandaali puhul järgnes eitamise faas, kus Siim Kallas esialgu tehtut eitas ja Jürgen Ligi küll tunnistas sõnu, aga mitte eksimust. Sellele järgnes avalik hukkamõist, mis tõi kaasa omakorda ajakirjanduse edasise teemade uurimise ning eitamist ja õigustamist hakati nägema poliitiku teise astme üleastumisena kehtestatud normist.

Mõlemad skandaalid tõid tulemusena kaasa poliitiku tagasiastumise (loobumise pürgimast).

- Milline on poliitikute käitumine kahes vaadeldavas skandaalis ja kuidas nad reageerivad kui neile tekib avalik surve?

Kahes analüüsitavas skandaalis oli poliitikute käitumine skandaalis sarnane, nii Jürgen Ligi kui ka Siim Kallas ei tunnistanud oma eksimust täielikult. Poliitikute esimesed kommentaarid eitasid vähemalt osaliselt süüd ja õigustasid oma käitumist. Kui Siim Kallas väitis, et tema ei mäleta nii kauges minevikus toimunud tegusid, siis Jürgen Ligi seevastu sai küllalt kiiresti aru, et tema sõnakasutus võib inimesi solvata ja ta vabandas liiga terav olemise eest, kuid mitte oma sõnade sisu pärast. Mõlema poliitiku käitumist tõlgendati kui eitust.

Skandaali püsites kasvas surve poliitikutele ja erinevates intervjuudes küsiti skandaali sattunud poliitikutelt üha uuesti sama teema kohta ja nad vastasid küsimustele. Küll tegid mõlemad seda lõpuks juba küllalt tõrksalt ning muutusid närviliseks.

Kumbki poliitik ei teinud koheselt skandaali puhkedes otsust tagasi astuda (loobuda pürgimast) vaid mitu päeva püüti skandaali survega toime tulla. Küll aga loobusid mõlemad poliitikud lõpuks ja astusid ametikohalt (pürgimast) tagasi, seejuures süüdistades enda ründamises ajakirjandust või teisi poliitikuid ja tuues välja, et sellise surve all ei saa jätkata igapäevaste poliitiliste tegudega.

- Milline on ajakirjanduse käitumine kahes vaadeldavas skandaalis?

Ajakirjandus püüdis kahe vaadeldud skandaali põhjal pakkuda esmalt kiireid kommentaare skandaalile ning hoida teemat üleval. Kui skandaal saab alguse ajakirjanike enda paljastusest, siis hoiab skandaalil pilku peal enam esimesena teema avanud väljaanne ja konkureeriv väljaanne püüab pakkuda alternatiivseid kajastusi, seejuures avada kuidas skandaali materjal jõudis ajakirjandusse. Kui ajakirjanduses ei võta sõna poliitikud, siis hoiavad teemat üleval ajakirjanikud ise. Kui aga leidub kriitilisi poliitikuid, siis avaldab ajakirjandus ohtralt nende kommentaare ja meediaettevõtete konkurents käib selles suunas, kes saab esimesena kellegi kommentaari avaldada.

- Millisena tajuvad skandaali sattunud poliitikud ajakirjanduse käitumist kahes töösse valitud poliitilises skandaalis?

Poliitilise skandaali keskmes olevad poliitikud tajuvad ajakirjanduse tegevust kui kiskjana käitumist, mille käigus püütakse leida jahisaak ja see kätte saada. Poliitikud tunnevad, kuidas ajakirjandus ei kuula nende selgitusi ja ei püüagi mõista nende poolseid argumente. Poliitikute hinnangul on ajakirjanikud enda jaoks välja mõelnud lahenduse, kuidas poliitik käitus ja kuidas ta peaks nüüd käituma ning see, et tegelikult on asjal sisulisem taust ei lähe neile justkui korda.

- Millisena tajuvad skandaale kajastanud ajakirjanikud skandaali sattunud poliitikute käitumist kahes töösse valitud poliitilises skandaalis?

Ajakirjanikud näevad vastukaaluks, et poliitikud ei käitu skandaalidele reageerides adekvaatselt. Kahe vaadeldud skandaali puhul tundsid ajakirjanikud, et poliitikud hakkasid häämama või andma eksitavaid vastuseid. Sellise käitumise peale muutub ajakirjandus jõulisemaks ja püüab poliitikutelt saada konkreetseid vastuseid.

Ajakirjanikud näevad poliitikute tegevust kui teema vältimist ja soovi määrata ise kõneaine, millest skandaalis räägitakse, aga mis ei lähtu avalikust huvist. Seda, et poliitikud skandaalis lõpuks tagasi astuvad, nähakse õige lahendusena, kuid ei mõisteta, miks selliseid otsuseid ei langetata veel kiiremini.

Ajakirjanduse jaoks näib olevat üheselt selge, et poliitik, kes on sattunud skandaali selliste süüdistuste alla, nagu nende skandaalide puhul, peab poliitik oma kohast loobuma.

- Millisena näevad skandaalis olevad poliitikud ja skandaali kajastanud ajakirjanikud enda rolli poliitilises skandaalis?

Poliitilises skandaalis olevad poliitikud konstrueerivad endast ohvri rolli. Poliitikute hinnangul tehakse neile skandaalis liiga ja survestatakse ilma asjata. Poliitikud näitavad ennast kui avatud inimesi, kes tahavad ja on valmis kriisisituatsioonis olukorraga tegelema, kuid neile pannakse peale selline surve, millega ei ole võimalik toime tulla. Poliitikud näevad end kiusatavatena nii teiste poliitikute kui ka ajakirjanike poolt, kes tahavad neile kohta kätte näidata.

Pikalt Eestist ära olnud Siim Kallas näeb, et siin on teistsugune poliitiline kultuur kui seda on Euroopas - tema meelest seisneb erinevus nii poliitikute visioonis kui ka ajakirjanduse töös.

Ajakirjanikud konstrueerivad enda positsiooni skandaalis platvormi pakkujana, kes püüavad tuua esile võimalikult paljude osapoolte seisukohti. Ometi on ajakirjanikud enda hinnangul lähedal tõe, mis on skandaalis õige ja mis on vale ehk häma ning sellest

lähtuvalt reageerivad nad poliitiku käitumisele jõulisemalt. Ajakirjanikud eeldavad ja ootavad poliitikutelt enda jaoks adekvaatset käitumist, kuid ei näe võimalust, et skandaalis oleva poliitiku sõnad ongi tõde.

- Millal on osapoolte hinnangul käes aeg, et skandaali jooksul positsiooni kaotanud poliitik võib taas tõusta kõrgemale ametikohale ja avaliku tähelepanu keskpunkti?

Poliitilisel skandaalil on osapoolte jaoks puhastav toime ning skandaalis olnud poliitik võib nii ajakirjanike kui ka Jürgen Ligi hinnangul naasta tipp-poliitikasse pärast valimisi, sest just see on demokraatlikus riigis see, mis näitab rahva usaldust. Usalduse kaotust skandaalis kontrollib justkui ajakirjandus, kuid selle andestuse saavad tagasi tuua valimised ja rahva toetus.

5.2. Diskussioon

Skandaali mudel

Poliitilise skandaali analüüsiks on antud töö autor varem kasutanud John B Thompsoni (2000) mudelit, mugandades seda Silvergate'i skandaalile, mis ei koosnenud neljast osast vaid oli kahe skandaali järgnevus, kus vahepeal hääbunud skandaal sai uue tõuke pärast teise astme üleastumist. Kuus kuud pärast skandaali puhkemist viis see justiitsminister Kristen Michali tagasiastumiseni (Eilat, 2013). Käesolevas töös analüüsitud skandaalid sellise laiendatud mudeliga kokku ei lähe, vaid lähtuvad küllalt tavalisest Thompsoni skandaali mudelist, mis on nelja osaga ja kus lõpplahenduseni jõuti kiiresti. Oluline muutus on Ari Aduti (2008) sisse toodud käsitlusest, mis leidis kinnitust ka siin töös, et normist üleastumine ei pea toimuma ilmtingimata tegelikult ning samuti ei ole vaja alati varjatud rikkumist, vaid võib lähtuda avalikust üleastumisest (Ekström ja Johansson, 2008). Nii on ka autor (Eilat, 2013) varem poliitilist skandaali defineerides öelnud, et normist üleastumine peab olema ajakirjanduse poolt tajutav. See, kas skandaal areneb pikaks või mitte lähtub eelkõige poliitiku käitumisest. Siin töös käsitletud skandaalid sobitusid kergesti lihtsamasse mudelisse, mis näitab, et Thompsoni varem välja pakutud skeem toimib ka praeguste kiirete veebiskandaalide juures.

Raamide seadmine

Kui skandaali pikkuse määrab eelkõige poliitiku tegevus, siis skandaali temaatika paneb paika ajakirjanduse raamide seadmisega. Nagu varem välja toodud, siis ajakirjanduse üheks oluliseks tegevuseks ongi skandaalis raamistamine (Entman, 2002). Raamide seadmisel põrkuvad poliitikute ja ajakirjanduse nägemus, kus kumbki tahab peale panna oma teemat. See tuleb hästi esile Jürgen Ligi skandaalist, kus põhjuseks olnud väärtuskonflikt, millele

ka konkurent oponeeris, jäi tegelikult meedia seatud raamist kõrvale. Ajakirjandus keskendus teema puhul solvumisele ja Ligi sobimisele poliitikuks, aga Sotsiaaldemokraatliku Erakonna välja toodud raami, kus Ligi sõnavõttu püüti näidata rünnakuna vene kogukonna suhtes, ei käsitletud kuigi laialt. Solvumise raami esmane käsitlemine tuli samuti sotsidelt, kui skandaali puhkedes ei võtnud Jevgeni Ossinovski vastu Jürgen Ligi vabandust. Samas on huvitav, et ajakirjandus esitleb ennast kui sellise skandaali puhul vahendajat ja platvormi pakkujat, aga tegelikult on meedia just see, kes seab need samad raamid, milles poliitilises skandaalis kõneldakse. Miks otsustas ajakirjandus seada raamiks poliitikute solvumise ja Ligi sobimise oma ametikohale? See tuleb ilmselt ajakirjanduse tööpõhimõttest, kus lihtsam on seada küsimuse alla lugejatele emotsionaalselt lähem teema, milleks sobib paremini solvumine või sobivus ametikohale, kui et hoida kõneaines väärtuskonflikti.

Meedia konkurents

Laiemalt on poliitilise skandaali avaldumine märk liberaaldemokraatlikust ühiskonnast, sest just sellistes tingimustes saab skandaal avalduda. Lisaks ajakirjandusvabadusele on siin oluliseks teguriks ka ajakirjanduse omavaheline konkurents. Konkurentsi tingimustes tekib skandaalile võimendus, sest omavahel konkureerivad meediaettevõtted hoiavad sarnaselt skandaalil silma peal ja pingutavad selle nimel, et just nende väljaanne oleks see, kes skandaali esimesena paljastab ja seejärel selle kohta ka uut infot avaldab. Sellest tulenevalt tekib erinevatel juhtumitel enese-refereeringu protsess, mida on käsitletud ka kui meediahaipi (Vasterman, 2005), kus ajakirjandus taastoodab endast lähtuvaid artikleid ja kaugeneb reaalsusest. Siin võib konkurentsi olukorras tekkida soov ka vältida n-ö teise väljaande skandaali ja seda ei korjata üles. Sedasi jäi Siim Kallase skandaaliga peamiselt tegelema ainult Eesti Päevaleht koos Delfiga ja Postimees jäi kajastamisel

tagasihoidlikuks. Selle üheks põhjuseks võib küll olla konkurents ja teisalt see, et teistel meediaväljaannetel ei ole ligipääsu algallikale, mis annaks juhtumist väga selge ülevaate. Seda selget ülevaadet on tarvis selleks, et väljaanne saaks kujundada oma seisukoha skandaalis.

Ajakirjanduse jaht ohvrile

Meediaettevõttel on skandaalis oma seisukoht, ning ajakirjanikud näevad enda sõnul, kus on tõde ja kes valetab. Poliitilises skandaalis kujundab ajakirjandus oma nägemuse juhtumist ja kui poliitiku käitumine ei vasta ootustele, siis nimetatakse seda mitte-adekvaatseks käitumiseks.

Seega peab paika Aduti (2008) öeldu, et avalikuks tulev sündmus ei pea olema surmkindlalt tõene vaid piisab sellest kui seda käsitletakse avalikus diskussioonis kui skandaali. Poliitilise skandaali kajastamine on negatiivse suunitlusega ja nii tuleb skandaalide analüüsist välja, et poliitikute käitumisele antakse tugevaid negatiivseid hinnanguid, kusjuures hinnanguid annavad ise ka ajakirjanikud, kes nõuavad täit selgust. Sellise järeldusele jõuti ka Silvergate'i analüüsis (Eilat, 2013). Siin tekib aga dissonants ajakirjanike ja poliitikute vahel, sest ku poliitikud väidavad, et nemad on rääkinud ära kõik nii nagu asi tegelikult on ja ajakirjandus seda ei usu ja nõuab üha uusi selgitusi, siis kumb osapool lõpuks taganeb?

Siin töös vaadeldud skandaalide puhul tegid seda poliitikud. Seda ilmselt põhjusel, et skandaali mõjul hakkas poliitiline usaldusväärsus vähenema. Kusjuures mitte üksi ainult usaldusväärsus nende enda suhtes, vaid ka erakonnale. Just viimane on nende endi sõnul määrav, sest üksi tuleksid nad rünnakuga väidetavalt toime.

Avalik surve

Mõlema analüüsis oleva skandaali peategelased ütlesid, et nad taandusid surve pärast, mis ei vaibunud. Tööle pealkirja pannud Siim Kallase lause: “See klaperjaht ei lõpe kunagi,” peab seega osaliselt paika. Surve tuleb ajakirjanduselt, kuid selle lõpmatus jääb käesolevas töös analüüsimata. Lisaks ajakirjanikele võivad seda survet hoida ajakirjanduse vahendusel poliitilised konkurendid, kes kasutavad kas avalikult või varjatult meediat ära enda huvides. Seda nimetatakse meediaga manipuleerimiseks, et poliitilise konkurendi kõrvaldamiseks lekitatakse materjale, mis kompromiteerivad teist poliitikut või hoitakse negatiivsete kommentaaridega teda surve all. Poliitiku jaoks on see ikkagi üheselt tuntav kui meedia rünnak tema vastu ja poliitikud seavad kahtluse alla ajakirjanduse „valvekoera” rolli, millest on saanud skandaalis „kiskja” roll, kes tahab verd ehk taganevat poliitikut.

Seega, ajakirjanduse otsene mõju poliitiku avalikule tegevusele on poliitiku surveamine, et ta astuks tagasi. Ilmselt jääb üles küsimus, kas see on ajakirjanduse selge eesmärgistatud tegevus, sest ajakirjanikud ise seda nii otseselt ei sõnasta. Ometi tuleb intervjuudest välja nende varajatud ootus poliitiku tegevusele, mis on kasvõi poliitilise skandaali mudelisse pannes ikkagi tavapäraselt ootus poliitiku loobumisele. Seega näevad ajakirjanikud poliitilises skandaalis mustreid ja raame, mille tulemusel poliitikud tagasi astuvad.

Poliitikud on ohvrid

Kui keegi aga paigutatakse kindlasse raami, kus tal tuleb olla ja käituda, aga tema ei tunne, et need oleksid õiged raamid, siis ei ole ta rahul ja lõpuks pettub. Nii tajuvad poliitikud skandaalis olles, jahti endale väga teravalt ning nad näevad, kuidas meedia

püüab neist teha saaklooma, kelle kätte saamine on eesmärk omaette. Ja kui saakloom on pandud puuri, millest ta välja ei saa, siis ta tunnebki, et ajakirjanikud on ebaõiglased, sest nad ei lase kõlada piisavalt nende seisukohtadel ja ei ava pikemalt juhtunu tausta. Poliitikud ei saa vastata nii nagu nemad seda ootavad vaid tuleb lähtuda ajakirjanduse soovist.

Seega on laiem küsimus, kes dikteerib mängu? Lihtne vastus, vähemalt nende kahe juhtumi põhjal, on see, et seda teeb meedia, kes näeb oma tõde, tahab vastuseid, ei rahuldu vähemaga ja sellele reageerib skandaalis olev poliitik lähtuvalt ajakirjanduse valmis konstrueeritud mustrist ehk astub tagasi.

Kogu see arutlus viib küünilisuse spiraali juurde, mis võib poliitikud viia ajakirjandusest kaugemale ning poliitikud võivad liikuda veel enam vahemeeste ehk pressiesindajate juurde. Sellele viitas intervjuus tegelikult ka Siim Kallas, kes tõi välja ajakirjanduskultuuri erinevust võrreldes muu Euroopaga, kus ajakirjanikel ei ole võimalik nii lihtsalt ligi pääseda poliitikutele ja seepärast ei saa selliseid ootamatuid rünnakuid nii kergesti tekkida. Euroopa Komisjonis olid ka Kallasel vahemehed, kes teda kaitsesid, aga Eestisse tagasi tulles oli ta kõikide ajakirjanike ees pureda ning see ehmatas ta ära. Töö kirjutamise ajal pürgib Kallas Eesti presidendiks ja on vähemalt osaliselt õppinud skandaalist – ta kasutab professionaalset pressimeeskonda, on valmis vastama teemadele, mis puudutavad tema minevikku ja esitleb ennast kui inimeste seas olev poliitik. Kallase juhtumi juures on märkimisväärne, et kui töö järel dustes tuleb välja, et kui poliitiku tagasituleku kõrgele positsioonile legitimeerib kõige paremini tavaliste inimeste poolt saadud hääl valimistel, siis presidendiks pürgimine on sellest vaatenurgast teine. Eestis ei vali presidenti rahvas ja seega ei saa üheselt anda hinnangut, kas poliitiku tegevus varasemates skandaalides on talle andeks antud.

Seda andestamist võib väita olevat Jürgen Ligi puhul, kes sai pärast skandaali Riigikogu valimistel isikumandaadi (6757 häält) ja tänu sellele haridus- ja teadusministriks. Samas võitis sellisest poliitilisest tülist ka Jevgeni Ossinovski, kes sai Riigikogu valimistel 2784 häält, ta on praeguseks Sotsiaaldemokraatliku Erakonna esimees ning tervise- ja tööminister.

Skandaale analüüsid ei saa väita, et poliitilisel skandaalil on üheselt ühiskonnas puhastav toime. Poliitilise skandaali tulemusel võib ajakirjandus seada raamid lihtsamale käsitlusele ja piirduda emotsionaalse argumentatsiooniga poliitiku sobivusele, kuid ei ava seejuures piisavalt konteksti, et lugejad saaksid kogu sündmustikust tervikliku pildi. Lisaks on oht selles et ajakirjandus asub ise liiga jõuliselt ründama poliitikuid, nägemata, kas nad ei näita sellega vaid juhtumi ühte tahku. Teisalt on meedial moraalne kohustus kriitilist infot avalikustada, kuid liiga jõuline survestamine võib avaldada mõju poliitikute ja ajakirjanduse suhetele laiemalt. Seega on äärmiselt oluline, et uuriv ajakirjandus ei lähtuks põhimõttest, et me peame „paljastama” vaid tuginedes faktidele ja neid fakte toetavatele kommentaaridele konstrueeriks tervikliku pildi kogu juhtumist. Veebimeediast lähtuv kiirem tempo ei lase sageli teema avaldamist liiga pikalt edasi lükata ja see soosib teatavat pealispindsust, mida võibki lõpuks nimetada klaperjahiks, mis ei lõpe kunagi.

Lõpetuseks, laenab autor tsitaadi kirjanik Madis Kõivu näidendist “Küüni täitmine”, kus suur jutumees räägib moraaliga loo pidudest ja tõdeb: “Ega need peod ei lõpe, peod lõpetatakse.”, tegelikult on nii ka skandaalidega, kus juttu, kisa ja kära on palju ning ütluse asemel: “See klaperjaht ei lõpe kunagi” saab öelda: See klaperjaht lõpetatakse kunagi, moel või teisel.

Edasised uuringud

Käesolevas töös vaatlleb autor meedia rolli poliitikute avaliku tegevuse kujundajana poliitilises skandaalis kahes skandaalis, mis lõppesid poliitiku tagasiastumisega. Töö autor näeb mitmeid perspektiive edasisteks uuringutes.

Kuivõrd antud töö lähtub skandaalidest, mis on saanud oma selge lõpu, siis oleks otstarbekas uurida ka meedia ja poliitikute suhteid poliitilises skandaalis, mis ei päädi poliitiku tagasiastumisega. Antud tööd alustades soovis autor sisse võtta ka Edgar Savisaare altkäemaksuskandaali, kuid selle mahukuse, mitte-lõppemise ja poliitiku keeldumise tõttu jäeti see siit tööst kõrvale. Selle ja teiste sarnaste skandaalide, kus poliitik ei ole skandaali tulemusel tagasi astunud, analüüs aitaks mõista meedia rolli skandaalis, kus poliitik jääb ametisse ja mõju ajakirjanduse tegevusel ei ole vähemalt näiliselt nii suur. Selline lähenemine aitaks välja töötada ka kommunikatsioonistrateegiat poliitiliste skandaalide jaoks.

Veel näeb autor, et senised analüüsid on keskendunud tagantjärele analüüsile, kuid lähtuvalt skandaalide kiirest arengust tasuks jälgida ja analüüsida skandaalis töötavat uudistetoimetust lähivaatluses. See aitaks mõista veel selgemalt, kas ja milliseid mustreid ja raame ajakirjandus poliitikutele peale paneb ja kas ajakirjandus käitub skandaali kajastades eesmärgistatult, analüütiliselt või tavalisest uudiste tootmise tsüklist lähtuvalt.

5.3. Meetodi kriitika

Magistritöös kasutas töö autor nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset meediatekstide sisuanalüüsi. Kuivõrd suur osa meediatekstide analüüsist valmis kvalitatiivse analüüsi põhjal, siis võib seda pidada küll subjektiivseks, kuid töö autori hinnangul pakub selline lähenemine võimaluse tuua esile nii suurest andmemahust, nagu skandaalide puhul oli, välja peamised anatoomiat muutvad hetked. Lisaks toetas kvalitatiivset analüüsi ja sõlmsündmuste määramist kvantitatiivne uuring, mis andis edasi numbriliste näitajate abil peamised skandaali sõlmkohad.

Lisaks meediatekstide analüüsile viidi läbi ka neli semistruktureeritud intervjuud, millele tehti kvalitatiivne sisuanalüüs. Intervjuude tegemiseks valitud poliitikud ja ajakirjanikud olid üsna kerge vaevaga nõus teemat kommenteerima. Intervjuudeks valiti loogiliselt kaks skandaalide peamist poliitikut ning ajakirjanikud, kes teemat kajastasid. Töö autoril käis peast läbi ka mõte ajakirjanike hulka intervjuudeks suurendada, kuid lähtuvalt varasemast kogemusest bakalaureusetöös, kus ühe skandaali kohta võeti nelja erineva ajakirjaniku (kahe peatoimetaja ja kahe ajakirjaniku) kommentaar ja need üksteisest olulisel määral ei erinenud, siis pidas antud töö autor õigemaks keskenduda kahe olulise ajakirjaniku intervjuude sisulisemale analüüsile. Intervjueeritavate puhul on nende seos skandaalide kajastamisega selgelt olemas ja valimi peatükis autori hinnangul piisavalt põhjendatud.

Intervjuud salvestati ja transkribeeriti ning neid tekste kasutati kvalitatiivses sisuanalüüsis. Taaskord osutub analüüsi kitsaskohaks tekstide suur hulk, mis ei lase vaadata väga detailselt iga poliitiku või ajakirjaniku tegevust. Töö autor saab aru, et nende intervjuude põhjal oleks hea viia läbi ka diskursusanalüüs, et tuua välja veel lähemalt tekstitasandilt välja jäävad hoiakud ja sõnumid, kuid arvestades antud töö mahukust otsustati sellest loobuda. Küll aga pakub töö autor võimalust kasutada neid samu intervjuusid edasistest uuringutes, kus tahetkase analüüsida poliitikute ja ajakirjanike varjatud hoiakuid.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö on autori jätk Eesti poliitilise kultuuri analüüsimiseks läbi poliitiliste skandaalide. Oma varasemas bakalaureusetöös käsitles autor poliitilise skandaali anatoomiat ning meedia ja poliitikute suhteid poliitilises skandaalis. Käesolevas töös võeti analüüsimiseks kaks viimase kahe aasta jooksul avalikus tulnud poliitilist skandaali ning analüüsiti meedia rolli poliitiku avaliku tegevuse kujundajana poliitilises skandaalis, seades küsimuseks Siim Kallase väite “Klaperjaht, mis ei lõpe kunagi?”

Töö esimeses osas keskenduti poliitilist skandaali mujal maailmas analüüsinud teoreetikutele nagu John B Thompson, Ari Adut, Robert Ekström, Tor-Erik Johansson, Robert Entman, Sigurd Allern, Ester Pollack ja teistele. See peatükk andis ülevaate, miks on meedia vahendusel saanud skandaalid ühiskonnas olulisemaks, milliseid erinevaid poliitilisi skandaale esineb ja millise mudel järgi skandaale varem uuritud on. Seda mudelit on töö autor täiendanud varasemas bakalaureusetöös.

Teises osas tutvustati käesoleva töö uurimisküsimusi ning neile vastamiseks valitud uurimismaterjale. Kusjuures empiiriline osa otsustati jagada kaheks: meediatekstide analüüs ja intervjuude analüüs. Käesoleva töö kaheks analüüsitavaks skandaaliks valiti Siim Kallase skandaal, kus ta loobus ajakirjanduses avaldatud materjalide pärast peaministriks pürgimast ja Jürgen Ligi sõnaskandaal, mis sai alguse Facebookist ja toimus Jevgeni Ossinovskiga, mille tulemusel Jürgen Ligi pani maha rahandusministri ameti.

Magistritöö kolmas peatükk analüüsis kvantitatiivse ja kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodiga meediatekste ja tõi välja sealt olulisemad pöördekohad skandaalis ning joonistas mõlema analüüsitava skandaali skeemi. Peamine järeldus on, et nende skandaalide meediatekstide hulk kasvas kahel hetkel - skandaali puhkedes ja kulmintasioonis ehk poliitiku teate järel, et ta loobub. Poliitiliste skandaalide mudeleid vaadates on näha, et mõlemas skandaalis hakkasid poliitikud eitama või õigustama, mille järel ajakirjandus hoidis survet ehk tähelepanu neil edasi. Nähtub, et mõlemad analüüsitavad skandaalid sobituvad Thompsoni poliitilise skandaali mudelisse, kus

eitamine või õigustus saab teise astme üleastumiseks, mille järel surve poliitikule kasvab ja sunnib teda lõpuks positsioonist taanduma.

Neljandas peatükis analüüsis töö autor nelja intervjuud, mis käesoleva töö jaoks läbi viidi. Semistruktureeritud intervjuud tehti poliitikute Siim Kallase ja Jürgen Ligiga ning ajakirjanikest Holger Roonemaa ja Aivar Reinapiga. Kvalitatiivsest analüüsist tuleneb, et meedia mõju paneb poliitiku poliitilises skandaalis tagasi astuma. Poliitikud tundsid, et neile skandaaliga tekkinud surve meedias oli ülekohtune ja seega näevad nad ennast kui ohvrit. On märkimisväärne, et poliitikud näevad ajakirjandust kui kiskjat, kes tahab saada kätte saaklooma ja tuleb välja, et ajakirjandus osaliselt ka ise saab sellest aru, tunnistades, et neil on poliitilises skandaalis teada tõde ja kui poliitik ei käitu nende ootuste kohaselt, siis jätkatakse survestamist. Kuivõrd poliitikud tunnevad seejuures, et neile antakse küll sõna, aga nende selgitusi ei kuulata, siis tekib dissonants ajakirjanike ja poliitikute soovide ja raamide vahel. See viibki lõpuks selleni, et poliitikud taanduvad.

Viimases, diskussiooni osas arutles töö autor ajakirjanduse ja poliitikute suhete üle, mis on skandaalis vastuolulised ja viib kahe analüüsitud skandaali puhul tõdemuseni, et klaperjaht meedias ei lõpe enne kui poliitik astub tagasi.

Seega, meedia kujundab poliitilises skandaalis poliitiku avalikku tegevust ja paneb ta käituma vastavalt enda ootustele. Hoolimata sellest, kas meedia roll konkreetses skandaalis on platvormi pakkumine või jõuline teema arendamine omab ajakirjandus justkui tõde ning selleni tahetakse skandaali vahendades jõuda. Seejuures pettuvad poliitikud, sest neist saavad ajakirjanduse ohvrid.

SUMMARY

This master's thesis is a continuation of the author's analysis of Estonian political culture through political scandals. In his bachelor's thesis the author wrote about the anatomy of a political scandal as well as the media and the relationships between the politicians within the scandal. The current paper is analysing two political scandals that have come out in the open public and observing the role of media as an influencer of the politician's public actions during the political scandal by setting up a quote by Siim Kallas „The chase that never ends?“

The first part of the paper concentrates on the theoreticians such as John B Thompson, Ari Adut, Robert Ekström, Tor-Erik Johansson, Robert Entman, Sigurd Allern, Ester Pollack and others who have analysed the political scandal. This chapter gives an overview of why the scandals have gained significance in society via media, what different kind of scandals can be distinguished and what is Thompson's model of political scandal. This model has been improved by the author in his earlier bachelor's thesis.

The second part of the paper introduces the exploratory questions of the thesis and the materials that were used for answering these questions. The empirical part of the work has been divided in two sections: the analysis of the media texts and the analysis of the interviews. The two scandals to be analysed in the current paper are Siim Kallas's scandal, where he renounced his candidature for prime minister due to the materials publicised in the press and Jürgen Ligi's scandal, which started in Facebook with Jevgeni Ossinovski and as a result of this incident Jürgen Ligi resigned from the position of finance minister.

The third chapter of this master's thesis analyses media text with the method of qualitative and quantitative content analysis and brings out the crucial moments of the scandal as well as gives the visual scenes of both scandals. The main conclusion drawn based on the observations is that the amount of the media texts about these scandals increased in two occasions: when the scandal had just come out and in the culmination of the scandal when the politician announced his resignation. Looking at the models of

political scandals it can be observed that during both scandals the politicians started to deny or justify their actions after which the media kept the pressure and attention on the mentioned politicians. It, therefore, appears that both of the scandals exemplified fit suitably in Thompson's model of political scandal, where denial and self justification becomes the second-order transgression and as a consequence the growth of the public's pressure on the politicians forces them to resign from their position.

In the fourth chapter of the thesis the author analysed four interviews that were conducted for the paper. Semi-structured conversations were held with politicians Siim Kallas and Jürgen Ligi and with journalists Holger Roonemaa and Aivar Reinap. The qualitative analysis shows that the affect of media during the political scandal makes the politician to resign. The politicians interviewed felt that the pressure of media caused by the scandal was unjust and, therefore, they saw themselves as victims. It is remarkable, that the politicians see the press as the predator, who wants to catch their prey and that the media evidently understands it partially by admitting that when it comes to political scandal, they know the truth and if the politician does not act according to media's expectations, then the press will keep pressuring them. However, the politicians feel that even if they are given a word, their explanations are not being heard and that leads to a dissonance between the wishes and frames of journalists and politicians and from there on to the resignation of the politician.

In the last part of the paper the author discusses the controversial relationship between the press and politicians and draws the conclusion that the chase in media, indeed, never ends before the politician has resigned.

In conclusion, in political scandal it is media and the press the one that forms the public action and makes it behave according to its expectations. Regardless, whether the role of media in a specific scandal is just offering the platform or conducting forceful development of the subject of the scandal, the press is seemingly the owner of the truth and this truth is the utmost goal that the media aims by publishing the scandal. The politicians in this case are disappointed as they become victims of the press.

Kasutatud kirjandus:

- Adut, A. (2008). *On Scandal: Moral Disturbances in Society, Politics and Art*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Allern, S. & Pollack, E. (2012). Mediated Scandals. Allern, S. & Pollack, E (toim). *Scandalous! The Mediated Construction of Political Scandals in four Nordic Countries*. Göteborg: Noridcom.
- Capella, J. N. & Jamieson, K. H. (1997). *Spiral of Cynicism: The Press and the Public Good*. Oxford University Press
- Charmaz, K. (2006). Grounded theory. J. Smith (toim). *Qualitative psychology. A practical guide to research methods*. SAGE, London, 81-110
- Eilat, T. (2013) *Ajakirjanduse ja poliitika roll ning suhted poliitilises skandaalis Silvergate'i näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.
- Entman, R. M. & Herbst, S. (2001) Reframing Public Opinion as We Have Known It. Bennet Lance, W. & Entman, R. M. (toim) *Mediated Politics: Communication in the future Democracy*. Cambridge University Press, 203-225
- Entman, Robert (2002) Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm, in D. McQuail (toim) *McQuail's Reader in Mass Communication Theory*, London: Sage, pp. 391-397.
- Ekström, M. ja Johansson, B. (2008). Talk scandals. *Media, Culture & Society* 30: 61.
- Hess, B. B, Markson, E. W. ja Stein, P. J. (2000). *Sotsioloogia*. Tallinn: Külim.
- Hsieh, H.-F. & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research, vol 15*. SAGE, www.sagepub.com
- Laherand, M.-L. (2008) *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn.

- Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015) *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Kasutatud 17.05.2016 <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kepplinger, H. M. ja Habermeier, J. (1995). The Impact of Key Events on the Representation of Reality. *European Journal of Communication* 10(3): 271–390.
- Märk, K. (2005). *Lihula mälestusmärgi juhtum avaliku arutelu objektina*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
- Ploghman, P. (1995) The American Print News Media „Construction“ on Five Natural Disasters, *The Journal of Disaster Studies and Management*, 1995 (4) vol 19: 308-326
- Rogers, E. M. ja Dearing, J. W. (2000). Agenda-setting research: Where has it been, where is it going? D. A. Graber (toim). *Media power in politics*, 68-85. Washington D.C.: Congressional Quarterly Press.
- Scheufele, D. A. (2000) Agenda-Setting, Priming, and Framing Revisited: Another Look at Cognitive Effects of Political Communication. *Mass Communication & Society*, 3(2&3): 297-316.
- Sõerunurk, S (2005). *Poliitilise skandaali konstrueerimine Postimehes Välisministeeriumist kadunud dokumentide juhtumi näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
- Tankler, L. (2005). *Poliitilise vastutuse mõiste konstrueerimine meedias kolme poliitilise skandaali näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
- Thompson, J. B. (2000). *Political Scandal: Power and visibility in the media age*. Cambridge: Polity Press.

- Tumber, H. ja Waisbord, S., R. (2004) Introduction: Political Scandals and Media Across Democracies, Volume I. *American Behavioral Scientist*, Vol 47(8), 1031-1039.
- Treufeldt, I. (1996) *Kriisikommunikatsioon: Ametivõimud ja raadio „Estonia“ katastroofi esimesel päeval*. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse osakond.
- Treufeldt, I. (2012) *Ajakirjanduslik faktiloome erinevates ühiskondlikes tingimustes*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Vasterman, P. L. M. (2005) Media-Hype: Self-Reinforcing News Waves, Journalistic -Standards and the Construction of Social Problems. *Journal of Communication* vol 20(4): 508-530.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Taavi Eilat (sünnikuupäev: 03.04.1989)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „„Klaperjaht, mis ei lõpe kunagi?“ - Meedia roll poliitika avaliku tegevuse kujundajana poliitiliste skandaalide näitel”, mille juhendaja on Marju Lauristin,
  - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 30.05.2016

